

Nr 198.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående upplåtande av kronotorp å vissa kronoparker m. m.; given Stockholms slott den 25 februari 1929.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

J. B. Johansson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1929.

Närvarande:

Statministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDAVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Johansson anför:

I punkten 97 under nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition har jag omnämnt, att ett av domänstyrelsen i skrivelse den 19 september 1928 framlagt förslag till kungörelser dels angående upplåtande och inlösen av kronotorp å kronoparker inom Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län samt nedom odlingsgränsen inom Västerbottens och Norrbottens län, dels ock angående odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet till innehavare av odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen vore föremål för överarbetning inom jordbruksdeparte-

mentet, samt att jag vid sådant förhållande först framdeles kunde underställa Kungl. Maj:t spørsmålet om avlåtande till 1929 års riksdag av proposition i ämnet. Sedan beredningen av ärendet numera blivit slutförd, anholder jag att ånyo få anmäla detsamma inför Kungl. Maj:t.

Inledning.

Till en början torde böra lämnas en kortfattad redogörelse angående de former, under vilka kolonisationen å kronomarker i de nordligaste länen huvudsakligen skett, samt rörande ärendets förhistoria.

Olika former för jordupplåtelse å kronomark i de sex nordligaste länen.

Nybyggesväsendet.

Den äldsta och jämväl mest betydelsefulla kolonisationsformen är nybyggesväsendet¹. Den nuvarande bebyggelsen i Norrland torde till väsentlig del vara ett resultat av kolonisation i denna form. Bland de bestämmelser, som röra nybyggesväsendet, må nämnas reglementet den 24 november 1749 för dem, som antingen redan bygga och bo i Lappland eller ock hädanefter till landets uppbrukande därstädes sig nedsätta vilja (lappmarksreglementet) samt de å olika tider meddelade stadgandena angående avvittningen. I fråga om avvittningen, som numera är avslutad, må erinras att ändamålet med densamma huvudsakligen var att från kronans marker å nybyggen och hemman utbryta bestämda områden i inägor och skogsmark. Mark, som efter utdelning till de enskilda och disposition till kronopark eller annat allmänt ändamål fanns kvar, betecknades såsom överloppsmark.

Enligt under senare tid utfärdade bestämmelser angående upplåtande av nybyggen fingo sådana anläggas å odisponerade kronomarker. Tillstånd att upptaga nybygge meddelades av länsstyrelsen. Var avvittning ej förestående i orten, utlades nybygget provisoriskt, därvid detsamma huvudsakligen tilldelades odlingsmark. Viss nyttjanderätt till skogen å kronomarken ansågs innefattas i upplåtelsen. Dylika provisoriskt utlagda nybyggen blevo vid avvittningen slutligen bestämda och erhöilo därvid viss tilldelning av skogsmark. Gjordes ansökning om upptagande av nybygge å sådan tid, att den kunde behandlas i samband med avvittningen, blev vid densamma nybyggets omfattning bestämd, därvid detsamma tilldelades såväl inägor som skogsmark. Anlades nybyggen efter den allmänna avvittningen (å därvid avsatt överloppsmark), blevo desamma i särskild ordning avvitttrade. Upplåtelse av nybygge ägde rum på villkor, att viss angiven odlings- och byggnadsskyldighet skulle åligga nybyggaren. Denna skyldighet skulle fullgöras under vissa år, så kallade frihetsår, vilka ursprungligen inneburo, att nybyggaren under denna tid var fri från en del skatter och onera.

Besittningsrätten till nybyggen är i huvudsak densamma som för kronohemman och närmare bestämd i Kungl. Maj:ts brev till kammarkollegium den 5

¹ Den här återgivna översikten över nybyggesväsendet ansluter sig i huvudsak till den redogörelse därför, som lämnats av kolonisationskommittén i dess år 1922 avgivna förslag till kolonisation å kronoparker i Norrland och Dalarna m. m. sid. 3—7.

februari 1808, vilket brev med vissa undantag alltjämt är gällande. Efter fullgörande av föreskriven odlings- och byggnadsskyldighet kan nybygget överföras från krono- till skattehemman, tidigare mot erläggande av viss köpeskilling, sedermera utan sådan.

Under de senaste årtiondena hava nybyggesupplåtelser förekommit allenast i samband med avvitrningen i lappmarkerna nedanför den så kallade odlingsgränsen i Norrbottens och Västerbottens län. Denna gräns, om vars provisionella bestämmande Kungl. Maj:t förordnade den 13 december 1867 och som sedermera definitivt bestämdes, uppdrogs mellan den egentliga fjällbygden, som skulle få upplåtas till renbetesland åt lappar och andra renägare, samt den till odling tjänliga delen av lappmarken. Allenast å sistnämnda del skulle nybyggen få anläggas. De senaste nybyggesupplåtelseerna ägde rum år 1918 i Norrbottens län. Ytterligare upplåtelser av nybyggen förekomma numera icke.

Med anledning av framställning av 1888 års riksdag framlade Kungl. Skogstorp. Maj:t vid 1891 års riksdag förslag om upplåtande av till skogstorp tjänliga lägenheter å kronoparker i Norrbottens län. Förslaget bifölls av riksdagen, varefter Kungl. Maj:t i skrivelse den 29 maj 1891 till domänstyrelsen (S. F. 1891 nr 29) meddelade bestämmelser i ämnet. Enligt dessa bestämmelser skulle domänstyrelsen äga å kronoparkerna i nämnda län till odling och bebyggande upplåta till skogstorp tjänliga lägenheter, där det för kronoparkens vård och bevakning vore gagneligt. Upplåtelse tiden skulle vara högst 20 år. Under första upplåtelse tiden, frihetsåren, skulle torparen åtnjuta frihet från erläggande av såväl avgäld som utlagor och onera för torpet men vara skyldig att dels uppodla och bebygga detsamma, dels inom anvisat område av kronoparken utöva tillsyn och bevakning och dels på tillsägelse av vederbörande skogstjänsteman och mot skälig ersättning utföra å kronoparken förekommande arbeten. Torparen skulle vara berättigad att utan avgift från kronoparken erhålla vissa skogsförnödenheter. Sedan föreskriven byggnadsskyldighet fullgjorts, ägde torparen att av statsmedel uppbära ett belopp av 500 kronor. Vid frihetsårens utgång hade torpare, som funnes hava väl odlat och bebyggt torpet, företrädesrätt att mot av domänstyrelsen med hänsyn till torpets storlek och beskaffenhet fastställd årlig avgäld erhålla förnyad upplåtelse. Avgälden skulle utgöras medelst dagsverken å kronoparken.

Bestämmelserna i ovannämnda skrivelse ersattes, efter beslut av 1904 års riksdag, av kungörelsen den 27 maj 1904 (nr 21 s. 4) angående upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län. Genom denna kungörelse utvidgades det område, inom vilket upplåtelser av skogstorp finge äga rum, att omfatta jämväl Västerbottens län. Även i vissa andra hänseenden innefattade kungörelsen ändring av vad förut gällt. Sålunda fanns i densamma ej stadgad skyldighet för torparen att utöva tillsyn och bevakning å kronoparken och där utföra erforderliga arbeten. Vidare skulle den efter frihetsåren utgående årliga avgälden utgöras i pen-

ningar med rätt för torparen att i avräkning därå utgöra dagsverken å kronoparken. De nya villkoren skulle under förutsättning av lägenhetsinnehavarens samtycke äga tillämpning jämväl å skogstorp, som upplåtits enligt 1891 års bestämmelser.

I anslutning till domänstyrelsen i 1891 års skrivelse lämnat bemyndigande utfärdade domänstyrelsen vissa tillämpningsföreskrifter. Enligt dessa fick till varje skogstorp ej föreslås vidsträcktare område än 3—5 hektar förutom erforderliga slätterlägenheter. Lämpliga sådana, belägna i närheten av skogstorp, skulle få upplåtas på samma tid som detsamma.

Nämnas må vidare, att upplåtelse av skogstorp ej kommo till stånd förrän år 1894 samt att de första upplåtelseerna till stor del avsågo förut tillkomna olaga bosättningar.

Odlingslägenheter.

Sedan den s. k. norrlandskommittén i sitt den 27 oktober 1904 avgivna betänkande, bland annat, framfört förslag om nya bestämmelser angående upplåtande av odlingslägenheter å kronomark, framlade Kungl. Maj:t efter företagen vidare utredning proposition i ämnet (nr 43) till 1909 års riksdag. Propositionen bifölls med vissa ändringar, varefter Kungl. Maj:t den 18 juni 1909 utfärdade kungörelse (nr 69) angående upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen.

Denna kungörelse, i vilken föreskrevs att upplåtelse enligt 1904 års kungörelse icke vidare finge äga rum, skilde sig i åtskilliga avseenden från bestämmelserna i sistnämnda kungörelse. Tillämplighetsområdet utsträcktes att omfatta kronoparker och kronöverloppsmarker i de sex norra länen. Under det att förutsättningen för upplåtande av odlingslägenhet tidigare varit den, att sådan upplåtelse funnes vara gagnelig för skogens vård och bevakning, gjordes nu det alternativa tillägg, att upplåtelse finge ske, därest den jord, vars upplåtande begärdes, vore belägen i närheten av odlad bygd eller kommunikationsled och hinder från skogsvårdens synpunkt ej mötte. Upplåtelse skulle, liksom förut tillämpats, ske efter ansökning av spekulant å visst område. Genom vissa villkor beträffande sökandens person och odlingslägenhets storlek m. m. avsågs att sörja för, att lägenheterna skulle få karaktären av småbruk och bliva förbehållna de till drivande av mindre jordbruk särskilt lämpade, obesuttna folkelementen. Till förhindrande av upplåtelse å olämpliga platser bestämdes, att, förrän upplåtelse skedde, genom undersökning av i lantbruk kunnig person skulle inhämtas, att å området funnes tillräcklig för odling lämplig mark. Lägenheterna skulle upplåtas på arrende under femtio år med innehavaren förbehållen optionsrätt till förnyat arrende vid arrendetidens utgång. Efter femton frihetsår skulle lägenhetsinnehavaren hava att erlægga en redan vid upplåtelsen bestämd årlig avgift av 3,6 procent å dels lägenhetens kapitalvärde, ouppodlad och obebyggd, men med hänsyn tagen till den rätt till byggnadsvirke, som tillförsäkrats lägenhetsinnehavaren, dels honom tillkommande statsbidrag. Detta, som benämndes odlingshjälp, bestämdes till 750 kronor, varav tredjedelen skulle utbetalas, då lägenhetens uthusbyggnad blivit färdig och godkänd, tredjedelen, då manbyggnaden blivit färdig och godkänd, och sista tredjedelen, då

minst en hektar åker uppodlats och satts i försvarlig hävd. Lägenhetsinnehavaren skulle äga rätt att å kronans mark erhålla bete för å lägenheten vinterfödda hästar och nötkreatur. I fråga om lägenhetsinnehavarens rätt till skogsfång överensstämde kungörelsen med därutinnan förut gällande bestämmelse. För innehavare av skogstorp bereddes genom kungörelsen möjlighet att få upplåtelsevillkoren ändrade. I detta avseende stadgades, att innehavare av skogstorp skulle äga att efter frihetsårens utgång, därest han vore berättigad till förnyad upplåtelse, erhålla torpet på arrende under femtio år samt i övrigt i tillämpliga delar på de villkor, som i kungörelsen föreskrivits rörande odlingslägenheter.

I huvudsak äro bestämmelserna i 1909 års kungörelse fortfarande gällande. Vissa ändringar i desamma hava dock vidtagits genom senare utfärdade kungörelser (253/1913, 334/1914, 169/1915, 448/1918 och 260/1920).

Genom kungörelsen den 20 juni 1918 (nr 448) bestämdes, att innehavare av odlingslägenhet, som enligt 1909 års kungörelse upplåtits före den 2 juli 1918, skulle, där föreskrivna byggnadsarbeten icke blivit utförda före den 1 januari 1915, kunna erhålla visst tilläggsbidrag. Detta fick för byggnadsarbeten utförda före den 2 juli 1918 ej överstiga 500 kronor och sammanlagt ej utgå med högre belopp än 1,250 kronor. Enligt kungörelsen den 4 juni 1920 (nr 260) skall innehavare av odlingslägenhet, som upplåtits efter den 1 juli 1918, äga rätt att bekomma tilläggsbidrag å belopp, motsvarande högst hälften av hans kostnader för föreskrivna byggnadsarbeten, dock ej högre belopp än 1,250 kronor. Till innehavare av dylika lägenheter må sålunda statsbidrag utgå med sammanlagt högst 2,000 kronor. Där tilläggsbidrag utgår, höjes den årliga avgiften med 3.6 procent av uppbyret bidrag.

Beträffande grunderna för bestämmande av den årliga avgiften vidtoges genom kungörelsen den 17 oktober 1913 (nr 253) vissa ändringar. Enligt dessa skall vid beräkning av odlingslägenhets kapitalvärde hänsyn ej vidare tagas till rätten till fritt byggnadsvirke och markvärdet ej sättas högre än till 20 kronor för hektar. Innehavare av lägenhet, för vilken enligt tidigare bestämmelser den årliga avgiften beräknats jämväl med hänsyn till rätten till byggnadsvirke, skulle för framtiden erhålla nedsättning i avgiftsbeloppet.

Med avseende å skogstorp stadgades i nyssnämnda kungörelse den 17 oktober 1913, att innehavare, som väl hävdats torpet, skulle äga att redan vid utgången av löpande fardagsår erhålla detsamma på arrende på 50 år. Där arrendetiden förlängts till nämnda tid, skulle torparen äga erhålla ett till 750 kronor förhöjt statsbidrag att utbetalas i samma ordning som stadgats beträffande odlingshjälp till innehavare av odlingslägenhet. Genom ovan berörda kungörelser den 20 juni 1918 och 4 juni 1920, vilka under vissa förutsättningar i tillämpliga delar gälla jämväl i fråga om skogstorp, som innehavaren erhållit på arrende under 50 år, erhöles innehavarna av sådana skogstorp rätt till ytterligare tilläggsbidrag.

I fråga om ordningen för utbetalningen av statsbidraget till innehavare

av odlingslägenhet och på 50 års tid upplåtet skogstorp meddelades genom kungörelsen den 9 oktober 1914 (nr 334) ändrade bestämmelser, enligt vilka $\frac{2}{3}$ av bidraget skulle utbetalas med vissa minimibelopp i den mån föreskrivna byggnads- och odlingsarbeten fullgjordes samt återstående $\frac{1}{3}$, då byggnaderna voro färdiga samt minst en hektar jord bruten och hävdad som åker.

Jämväl till 1909 års kungörelse har domänstyrelsen i anslutning till styrelsen däri lämnat bemyndigande utfärdat vissa tillämpningsföreskrifter. Angående lägenhetens storlek har stadgats, att den till odling lämpliga jordens areal i regel ej borde överstiga 6 hektar. Beträffande upplåtandet av slättermyrar medgavs, att i närheten av odlingslägenhet eventuellt befintliga odisponerade slättermyrar och röjningsmarker finge vid sidan av upplåtelsekontraktet upplåtas till lägenhetsinnehavaren att tills vidare nyttjas under frihetsåren. Upplåtelse tiden inskränktes sedermera till högst 5 år.

Beträffande innehavare av odlingslägenhet ålagd byggnads- och odlingskyldighet må nämnas, att enligt föreskrifter i de under senare tid upprättade upplåtelsekontrakten lägenhetsinnehavarna i allmänhet torde hava att uppföra föreskrivna byggnader, bestående av mangårdsbyggnad och uthus, inom 5 år efter upplåtelsen samt att under frihetsåren odla 3 hektar jord, därav en hektar inom 7 år efter upplåtelsen.

I likhet med vad tidigare ägt rum i fråga om nybyggesväsendet kommo även upplåtelseorna av skogstorp och odlingslägenheter i konflikt med nomadlapparnas intressen. Upplåtelse ägde nämligen rum ovan odlingsgränsen i rätt stor omfattning. En reglering av förhållandena på detta område blev småningom nödvändig. Genom kungörelsen den 3 juni 1915 (nr 169) angående upplåtande av odlingslägenheter m. m. i trakterna ovan odlingsgränsen i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker förordnades, bland annat, att 1909 års kungörelse angående upplåtande av odlingslägenheter icke skulle äga tillämpning å områdena ovan odlingsgränsen. Endast där i något fall synnerliga skäl föreläge, skulle det ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga upplåtelse av odlingslägenheter eller eljest med nyttjanderätt upplåta mark inom samma trakter. Några odlingslägenheter hava sedermera ej upplåtits ovan odlingsgränsen, men väl andra lägenheter under nyttjanderätt.

Fjälllägenheter.

De lägenheter, som sålunda upplåtits enligt sistnämnda kungörelse, hava kallats fjälllägenheter. Till stor del utgöras dessa av utan tillstånd tidigare upptagna lägenheter, som efter en för åtskilliga år sedan företagen undersökning upplåtits till innehavarna. Upplåtelse av fjälllägenheter pågå alltjämt ehuru i ringa omfattning. Innehavare av fjälllägenhet åtnjuta i viss utsträckning byggnadsunderstöd av statsmedel samt naturaförmåner i form av avgiftsfri rätt till husbehovsvirke, bete m. m.

Lapparnas
bosättning.

Sedan gammalt har det varit vanligt, att lappar, som på grund av ålder eller sjuklighet ej kunna fortsätta nomadlivet, slagit sig ned å någon lämplig plats. I en del fall hava genom sådana bosättningar uppkommit mindre jordbrukslägenheter. Lapparnas bosättning å kronomark har numera reg-

lerats genom kungörelsen den 18 juli 1928 (nr 314) angående grunder för upplåtelse åt lappar av lägenheter å kronomark.

Upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar har förekommit allenast i ringa omfattning i Norrland och Dalarna. Med hänsyn därtill torde knappast vara påkallat att i detta sammanhang redogöra för denna kolonisationsform. Emellertid torde jag böra meddela, att jag senare i dag ärnar föreslå framläggande för innevarande års riksdag av förslag angående ändrade grunder för försäljning av kronoegendomar m. m., avseende bland annat beredande av möjlighet att av kronoparker upplåta mark för egnahemsbildning.

Egnahemslägenheter.

Enligt beslut av riksdagen 1918—1924 igångsattes försök med anläggande av kolonat å vissa kronoparker i Norrland och Dalarna. Vid 1925 års riksdag framlade Kungl. Maj:ts proposition (nr 90) med förslag till ett mera permanent ordnande av kolonisationsverksamheten i nämnda form, vilket förslag i huvudsak byggde på ett av kolonisationskommittén den 31 maj 1922 avgivet förslag till kolonisation å kronoparker i Norrland och Dalarna. Propositionen bifölls av riksdagen med vissa smärre ändringar, varefter Kungl. Maj:ten den 26 juni 1925 utfärdade kungörelse (nr 291) angående allmänna grunder för upplåtande av kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna. Bestämmelserna i denna kungörelse, i vilken sedermera vissa mindre ändringar vidtagits, innehålla i huvudsak följande:

Kolonat.

Kolonat upplåtas till odling och bebyggande i syfte att befrämja uppkomsten av jordbruk och egna hem, avsedda i främsta rummet för ortens befolkning. De utläggas blott i den mån tillgång kan antagas vara för handen till sådant förtjänstarbete, som erfordras för att kolonatets innehavare med familj må kunna erhålla oundgänglig bärgning. Kolonat upplåtas i den mån Kungl. Maj:ten och riksdagen besluta om kolonisationsåtgärders vidtagande. Verksamheten omhänderhaves av särskilda kolonisationsnämnder.

Kolonat upplåtes med nyttjanderätt under en tid av 15 år och i regel med rätt för kolonisten att på vissa villkor inlösa detsamma eller övertaga kolonatet under åborätt enligt lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord.

Arealen av den odlingsbara mark, som tillägges kolonat, må i regel ej understiga 8 hektar och ej överstiga 17 hektar. Utöver odlingsmarken tilldelas kolonat så stor areal skogsmark, som erfordras för att normalt lämna en årlig virkesavkastning av 15—25 kubikmeter fast mått.

Under de första 5 åren är kolonisten befriad från erläggande av arrende. Under därpå följande 3 år erlägges en årlig avgäld, beräknad efter 1.8 procent å sammanlagda beloppet av odlingsmarkens inlösningsvärde samt uppburen byggnadshjälp. Under återstående del av nyttjanderättstiden utgår avgälden med 3.6 procent å nyssnämnda sammanlagda belopp. Kronan ansvarar för skatt och annan allmän tunga, som belöpa å kolonatet under den tid, detta innehaves med nyttjanderätt, dock under högst 15 år från den första upplåtelsen.

Inom 15 år från tillträdet skall minst $\frac{3}{10}$ av kolonatets odlingsmark vara uppodlad, dock skall därvid under de första tre åren uppodlas en hektar och under en var av nästföljande två treårsperioder ytterligare en hektar. Kolonisten är berättigad till odlingshjälp utan återbetalningsskyldighet å 750 kronor.

I allmänhet skall kolonat senast inom 5 år vara bebyggt med bostadshus och uthus av godkänd typ. Som byggnadshjälp åtnjuter kolonisten 3,500 kronor, vilket belopp dock i undantagsfall kan höjas till 4,500 kronor. Undantagsvis kan kolonat bebyggas genom statens försorg. Kolonisten har att svara för byggnadernas underhåll och brandförsäkring. Byggnadsvirke samt under nyttjanderättstiden jämväl övrigt husbehovsvirke och bränsle erhållas fritt å rot.

Utfartsväg anordnas av staten, men ankommer underhållet med viss begränsning på kolonisten. Genom statens försorg upptagas jämväl vissa avlopps- och avledningsdiken och sådana laggdiken, som erfordras för odlingsarbetets omedelbara påbörjande, men har kolonisten att underhålla dessa diken.

Rätt för kolonist att inlösa kolonat eller övertaga det med åborätt inträder, sedan kolonisten fullgjort honom åliggande odlings- och byggnadsskyldighet. Köpeskillingen erlägges enligt ett för kolonisten förmånligt amorterings- och avbetalningssystem.

Erinras må vidare, att i den proposition angående ändringar i villkoren för kolonatuupplåtelse, som Kungl. Maj:t förut i dag beslutat framlägga för innevarande års riksdag, bland annat, föreslås utsträckning av den legofria tiden från 5 år till 10 år.

Tidigare förslag om ändrade bestämmelser beträffande skogstorp och odlingslägenheter.

Kolonisationskommitténs förslag.

I sitt ovannämnda betänkande upptog kolonisationskommittén till behandling jämväl frågan om skogstorp och odlingslägenheter. I betänkandet lämnades redogörelse (sid. 14—25) över en av kommittén verkställd statistisk utredning angående ifrågavarande lägenheter. Efter motivering framlade kommittén ett förslag till förordning angående omförande till kolonat av vissa odlingslägenheter och nybyggen. Av kommitténs uttalanden i ämnet må här anmärkas:

Den av kommittén verkställda utredningen hade visat, att en stor del av skogstorpen och odlingslägenheterna ej kunde lämna sina innehavare den inkomst, som tillsammans med inkomst av förtjänstarbete utom lägenheten vore behöflig. I ett stort antal fall vore statens understöd ej tillräckligt för att lägenhetshavaren inom rimlig tid och utan alltför stora umbäranden skulle kunna förskaffa sig en någorlunda god ekonomisk ställning. Den odlingsmark, som tillagts lägenheterna, vore oftast alltför begränsad.

Antydda brister borde avhjälpas, och innehavarna av skogstorp och odlingslägenheter borde beredas tillfälle att snarast möjligt nå en bättre ställning. De borde i möjligaste mån likställas med kolonister. Genom skogstorpens och odlingslägenheternas omförande till kolonat — något som ej skulle vara en tvångsåtgärd utan borde bero av framställning från vederbörande — vunnnes även den fördelen, att en viss enhetlighet vid upplåtelse av jordbrukslägenheter på kronoparker ernåddes. I den mån dylikt omförande ägde rum, skulle de äldre lägenhetstyperna helt upphöra att finnas till.

Domänstyrelsens 1924 framlagda förslag.

Sedan Kungl. Maj:t anmodat domänstyrelsen att enligt angivna riktlinjer verkställa överarbetning av kolonisationskommitténs förslag, framlade domänstyrelsen i utlåtande den 28 maj 1924 visst förslag jämväl i fråga om odlingslägenheter.

Domänstyrelsen ifrågasatte därvid, bland annat, vissa ändrade regler för framtida upplåtelse av odlingslägenheter. Där hinder mötte att med i orten

tillgänglig arbetskraft utföra arbeten, som under normala förhållanden vore erforderliga för skogens rationella skötsel och vård, i den omfattning, som vore av behovet påkallad, skulle odlingslägenheter upplåtas under nyttjanderätt å härför tjänlig odlingsmark, som kunde vara att tillgå *inuti* kronopark. Genom statens försorg kunde området torrläggas och förses med utfartsväg. Förutom ett byggnadsbidrag av 2,000 kronor skulle viss odlingshjälp utgå på så sätt, att genom statens försorg uppodlades och kalkades en hektar å varje lägenhet. Odlingslägenheternas areal av odlingsmark skulle vara minst 5 och högst 10 hektar. I övrigt skulle flertalet av de nu gällande bestämmelserna för upplåtande av odlingslägenheter behållas i stort oförändrade, dock skulle legan beräknas enligt vissa ändrade grunder m. m. Verksamheten skulle fortfarande skötas av domänverket.

Vidare skulle äldre odlingslägenheter kunna — efter ansökan från vederbörande innehavare — få av innehavaren förvärvas med äganderätt under vissa angivna förutsättningar, såsom, bland andra, att lägenheten vore belägen invid gränsen mot enskild mark och kunde utan olägenhet helt avskiljas från kronoparken samt att innehavaren fullgjort honom åliggande byggnads- och odlingsarbeten.

Vid avlåtandet till 1925 års riksdag av propositionen angående kolonisation å kronoparker i Norrland och Dalarna yttrade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet i fråga om skogstorp och odlingslägenheter att, ehuru åtgärder i syfte att dels förbättra ställningen för innehavare av skogstorp och odlingslägenheter och dels få reformerat grunderna för ett eventuellt fortsatt upplåtande av lägenheter av sist nämnt slag torde kunna vara motiverade, departementschefen dock ej vore beredd att för det dåvarande framlägga förslag i dessa frågor. Dessa torde böra göras till föremål för ytterligare omprövning.

1925 års
riksdag.

I sitt med anledning av propositionen avgivna, av riksdagen godkända utlåtande (nr 67) framhöll jordbruksutskottet, bland annat, att utskottet ville understryka önskvärdheten av, att frågan om beredande av en förbättrad ställning för ifrågavarande äldre lägenhetshavare snarast toges under omprövning.

Förenämnda frågor anmäldes ånyo inför Kungl. Maj:t den 6 juni 1925 av dåvarande chefen för jordbruksdepartementet. På hemställen av denne uppdrog därvid Kungl. Maj:t åt domänstyrelsen att låta verkställa utredning rörande av departementschefen i anförande till statsrådsprotokollet samma dag avhandlade frågor om upplåtelser av skogstorp och odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen samt bemyndigade domänstyrelsen att tillkalla högst tre sakkunniga personer att inom styrelsen biträda vid utredningen.

Utredning
genom domän-
styrelsen och
tillkallade
sakkunniga.

I berörda anförande till statsrådsprotokollet yttrade departementschefen bland annat beträffande ifrågavarande utredning:

Till en början torde böra undersökas, huruvida skäl förefunnes för ett fortsatt upplåtande av odlingslägenheter vid sidan av kolonisationsverksamheten å de norrländska kronoparkerna. Skulle det därvid visa sig, att ett

sådant fortsatt upplåtande vore av behovet påkallat, torde böra övervägas, huruvida icke grunderna för upplåtande av odlingslägenheter behövde reformeras i skilda hänseenden i syfte att giva åsyftade lägenhetshavare ungefärligen samma förutsättningar för nybygges- och odlingsverksamhet som kolonisterna.

Uppmärksamheten torde därjämte böra inriktas på frågan om beredande av förbättrade villkor för innehavare av redan upplåtna skogstorp och odlingslägenheter — och detta oavsett om ifrågavarande system befunnas böra i fortsättningen bibehållas eller ej. Erforderligt statistiskt material torde böra införskaffas och hopställas för bedömande av berörda lägenhetshavares ställning i skilda hänseenden. Sålunda torde den av kolonisationskommittén på sin tid verkställda undersökningen i ämnet böra kompletteras samt till tiden framföras. På grundval av på dylikt eller annat lämpligt sätt verkställd undersökning om dessa lägenhetshavares förhållanden samt under nödigt hänsynstagande till de anordningar, som beslutats beträffande kolonat, torde förslag böra upprättas rörande de ytterligare förmåner och förbättrade villkor, som lämpligen borde tillerkännas innehavare av redan upplåtna skogstorp och odlingslägenheter.

I enlighet med Kungl. Maj:ts ovanberörda bemyndigande tillkallade domänstyrelsen såsom sakkunniga att biträda vid den anbefallda utredningen överjägmästaren And. Holmgren samt lantbrukaren Ludwig Brännström och fastighetsägaren O. W. Löfgren i Nyborg. Nämnda sakkunniga avlämnade den 2 juli 1927 till domänstyrelsen av dem verkställd utredning jämte därpå grundat förslag till författning angående allmänna grunder för upplåtande av kronotorp (härefter kallat de sakkunnigas författningsförslag).

Därefter har domänstyrelsen, såsom förut nämnts, med skrivelse den 19 september 1928 framlagt förslag till dels kungörelse angående upplåtande och inlösen av kronotorp å kronoparker inom Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län samt nedom odlingsgränsen inom Västerbottens och Norrbottens län dels ock kungörelse angående odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet till innehavare av odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen (nedan benämnda domänstyrelsens författningsförslag). Med sin skrivelse har styrelsen överlämnat av styrelsen över de sakkunnigas utredning och förslag infordrade yttranden från överjägmästarna i de sju nordligaste distrikten.

Efter remisser hava sedermera utlåtanden i ärendet avgivits av statens egnahemsstyrelse den 14 november 1928, av lantmäteristyrelsen i visst hänseende den 30 januari 1929 och av statskontoret den 20 februari 1929. Därjämte har egnahemsstyrelsen införskaffat yttrande från Alträskis nybyggesnämnd över domänstyrelsens författningsförslag.

Vidare må i detta sammanhang anmälas en av kommunalnämnden i Vilhelmina socken å kommunalfullmäktiges vägnar i skrivelse den 28 november 1927 gjord framställning angående vidtagande av vissa åtgärder för förbättrande av den ekonomiska ställningen för innehavare av skogstorp och odlings-

Framställning från kommunalnämnden i Vilhelmina socken.

lägenheter. Över denna framställning hava infordrade utlåtanden avgivits av domänstyrelsen och statens egnahemsstyrelse.

Innan jag ingår på föreliggande spørsmål, torde böra i korthet redogöras för den av kolonisationskommittén verkställda statistiska utredningen rörande skogstorp och odlingslägenheter samt en av de sakkunniga i ämnet verkställd statistisk utredning. Den senare ansluter sig nära till förstnämnda utredning och avser i huvudsak ett framförande av densamma till tiden, i allmänhet till utgången av år 1925.

Av nämnda utredningar inhämtas i huvudsak följande.

Antalet skogstorp och odlingslägenheter, som upplåtits intill 1925 års utgång, är 2,200. Av skogstörpen äro endast 280 fortfarande upplättna på de ursprungliga upplåtelsevillkoren med 20-årigt arrende. I fråga om övriga skogstorp har upplåtelse tiden ändrats till 50 år. Beträffande skogstörpens och odlingsstörpens belägenhet inom de olika överjägmästartrikten hava de sakkunniga upprättat följande tablå:

Av kolonisationskommittén och de sakkunniga verkställda statistiska utredningar rörande skogstorp och odlingslägenheter.

D i s t r i k t	Antal lägenheter vid 1925 års utgång.		Antal skogstorp och odlingslägenheter vid 1925 års utgång.
	Skogstorp.	Odlingslägenheter och på 50 år arr. uppl. skogstorp.	
Övre Norrbotten	33	368	371
Nedre >	147	317	464
Skellefteå	12	247	259
Umeå	69	348	417
Härnösand	19	593	612
Mellersta Norrland	—	29	29
Dalarna	—	48	48
Summa	280	1,920	2,200

Enligt uppgift av de sakkunniga äro 67 av lägenheterna belägna ovan odlingsgränsen.

De sakkunniga hava anmärkt, att totala antalet upplåtelse av lägenheter av ifrågakvarande slag utgjorde 2,636 men att därav 436 lägenheter nedlagts. Anledningen därtill hade i de flesta fall varit, att lägenhetsinnehavaren ej fullföljt sin avsikt att anlägga lägenheten. Där mer eller mindre uppodlade eller bebyggda lägenheter nedlagts, hade detta i många fall berott på att utkomstmöjligheter för innehavaren saknats på grund av jordens dåliga beskaffenhet eller alltför ringa tillgång på förtjänstarbete.

De sakkunniga hava även undersökt, i vad mån överlåtelse av skogstorp och odlingslägenheter förekommit, samt omnämna, att av de ej nedlagda lägenheterna 771 lägenheter varit föremål för överlåtelse, som i många fall skett två eller flera gånger.

I fråga om *lägenheternas förläggning i förhållande till annan bosättning och väg* har kolonisationskommittén upprättat en tablå, avseende tiden vid 1916 års utgång. Av tablåen må ett sammandrag här intagas:

Väglängd till närmaste körväg	Lägenheter med mer än 1 km. till närmaste granne.	Antal lägenheter i kolonier av nedanstående storlekar.			Summa.
		2	3—5	6 eller flera	
under 1 km.	180	170	178	191	719
1—5 km.	190	124	104	44	462
5—10 km.	83	48	24	—	155
över 10 km.	23	13	6	—	42
Summa	476	355	312	285	1,378

Anmärkas må, att enligt tablån lägenheterna anses tillsammans bilda en koloni, om avståndet mellan dem uppgår till högst en kilometer.

Av tablån framgår, att vid 1916 års utgång ej mindre än 476 lägenheter av 1,378 eller 34.5 procent voro belägna på mer än en kilometers avstånd från annan likartad lägenhet eller annan bosättning. Enligt kolonisationskommitténs uppfattning är anledningen därtill, att anläggningarna av skogstorp, vilkas antal utgjorde 632, i det stora hela skett med ändamål att tillgodose skogens behov på bevakare, vilket ansetts bäst äga rum genom att upplåta lägenheterna spridda över hela skogen. Den förändring i villkoren för lägenheternas anläggning, som sedermera genomförts enligt 1909 års kungörelse, hade i praktiken lett till, att 96 procent av de upplåtna odlingslägenheterna förlagts kolonivis. Enligt av de sakkunniga företagen undersökning, avseende slutet av år 1925, voro då 491 lägenheter av 2,174 eller 22.6 procent förlagda på mer än en kilometers avstånd från annan likartad lägenhet eller bosättning.

Vad angår *den skogstorp och odlingslägenheter tilldelade odlingsmarken* uppgick arealen av denna enligt uppgift av de sakkunniga vid 1926 års utgång till sammanlagt 10,750 hektar eller i genomsnitt till omkring 4.9 hektar på lägenhet. Dessutom ingingo i de lägenheterna tillagda områden 750 hektar ej odlingsbar mark.

En av de sakkunniga utarbetad tablå utvisar huru odlingsmarken fördelar sig på 2,163 i detta avseende undersökta skogstorp och odlingslägenheter:

Areal odlingsbar mark i hektar.	Skogstorp (upplåtna 1894—1909).	Odlingslägenheter (upplåtna 1910—1925).	Summa.	Procent.
under 2	23	14	37	1.7
2—3.99	246	230	476	22.1
4—5.99	359	924	1,283	59.8
6—7.99	67	263	330	15.2
8 och däröver	17	20	37	1.7
Summa	712	1,451	2,163	100

De sakkunniga anmärka, att av tablån framginge, att den odlingsbara markens areal växlade högst avsevärt. Under det ej mindre än 23.8 procent av lägenheterna tilldelats mindre än 4 hektar odlingsmark, hade 16.9

procent erhållit en odlingsmarksareal av mer än 6 hektar. Största antalet lägenheter eller 59.3 procent låge mellan 4 och 6 hektar i avseende å tilldelad odlingsmark. En viss förskjutning mot större marktilldelning hade ägt rum i och med upplåtandet av odlingslägenheter liksom i allmänhet under senare tid. Utvecklingen hade sålunda gått mot en rikligare tilldelning av odlingsmark. I någon mån belysande för frågan om den tidigare tilldelningen av odlingsmark vore, att ej mindre än 504 lägenheter ansetts böra i avseende å sina områden omregleras, vilken reglering i de allra flesta fall varit föranledd av att lägenheterna tilldelats otjänlig odlingsmark eller otillräcklig sådan.

Som anledning till att äldre skogstorp i många fall ej kunnat tilldelas tillräcklig för odling tjänlig mark angiva de sakkunniga, att ett stort antal sådana (enligt uppgift av kolonisationskommittén 170) ursprungligen tillkommit på olagligt sätt och ej av innehavarna upptagits för att bereda dem utkomst av jordbruk.

I fråga om odlingsmarkens beskaffenhet uppgavs av kolonisationskommittén, att odlingsmarken å de först upplåtna lägenheterna i allmänhet utgjordes av fastmark. Först senare hade börjat upplåtas lägenheter omfattande även torvmark. Utvecklingen hade gått mot en allt talrikare upplåtelse av lägenheter av sistnämnda typ samt mot en ökning av den lägenheterna tilldelade torvmarksarealen.

Vidkommande odlingsmarkens tjänlighet för odling funno de sakkunniga vid sina besök å lägenheterna, att värdet i hög grad växlade. Fastmarken vore ofta stenig och svårödlad men torde i flertalet fall vara ägnad att giva goda skördar. Den bästa i lappmarken förekommande myrmarken utgjordes huvudsakligen av till bondhemman hörande ströängar, och sådan mark hade därför endast kunnat tagas i anspråk i de fall, där ströängar inlösts av kronan. Större myrmarker, som i allmänhet ur odlingssynpunkt vore att anse som mer godartade än mindre dylika marker, hade allenast i undantagsfall kunnat upplåtas, enär svårigheterna för markens enhetliga avdikning visat sig oöverkomliga för lägenhetsinnehavarna.

De sakkunniga framhålla vidare, att den i 1909 års kungörelse införda bestämmelsen om undersökning av för upplåtelse ifrågasatt områdes lämplighet medfört en betydande förändring till det bättre i fråga om beskaffenheten av den lägenheterna tilldelade odlingsmarken men att bestämmelsen visat sig vara ej fullt effektiv.

Angående *arealen av den odlade jorden* hava de sakkunniga gjort följande sammanställning:

Areal odlad mark i hek- tar.	Skogs- torp.	Procent.	Odlingslägenheter, anlagda					Tillhopa	
			1910— 1915	1916— 1920	1921— 1925	Summa.	Procent.	Summa.	Procent.
0	7	1.0	27	100	267	394	27.1	401	18.5
0—0.49	71	10.0	85	130	116	331	22.8	402	18.6
0.50—0.99	122	17.1	117	94	36	247	17.0	369	17.1
1.00—1.99	311	43.6	193	117	41	351	24.2	662	30.6
2.00—2.99	123	17.8	43	37	12	92	6.3	215	9.9
3.00—3.99	54	7.6	15	6	—	21	1.5	75	3.5
4.00—4.99	17	2.4	8	2	—	10	0.7	27	1.2
5.00—	7	1.0	1	1	3	5	0.4	12	0.6
Summa	712	100.0	489	487	475	1,451	100.0	2,163	100.0

Av sammanställningen framgår, att odlingsarbetet å lägenheterna i stort fortgått mycket långsamt samt att de odlade arealerna äro mycket obetydliga. I fråga om de äldre lägenheterna synes odlingsarbetet skridit särskilt långsamt framåt, i det att ej mindre än 28.1 procent av samtliga skogstorp omfatta mindre än en hektar odlad jord.

Med avseende å de lägenheter, beträffande vilka frihetsåren utgått den 14 mars 1926, uppgiva de sakkunniga, att å omkring $\frac{1}{5}$ av dessa mindre än en hektar odlats, ehuru enligt upplåtelsekontrakten en hektar skulle hava odlats inom 7 år efter upplåtelsen. Å odlingslägenheter, som anlagts 1918, 1919 och 1920, hade vid 1925 års utgång en hektar mark uppodlats allenast å respektive 26.7, 29.3 och 24 procent av de under vart av nämnda år upplåtna lägenheterna.

Beträffande den omfattning, i vilken föreskrivna byggnadsarbeten fullgjorts, hava de sakkunniga verkställt undersökningar och däröver upprättat vissa tabeller. Av dessa framgår, att av de i undersökningen ingående 712 skogstörpen voro vid 1925 års utgång endast 77.9 procent fullt färdigbyggda. Å de 976 odlingslägenheter, som upplåtits under åren 1910—1920 och vilka samtliga enligt gällande upplåtelsevillkor skolat vara färdigbyggda vid 1925 års utgång, hade byggnadsskyldigheten fullgjorts å endast 28 procent av hela antalet. Å ej mindre än 37 procent understeg det utförda byggnadsarbetet halva byggnadsskyldigheten. Av innehavarna av dessa odlingslägenheter vore endast ett fåtal, som färdigbyggt lägenheterna före år 1915, berättigade till bidrag med allenast 500 kronor; till de övriga lägenheternas bebyggande hade kunnat utgå tilläggsbidrag med belopp intill 1,250 kronor. Å de lägenheter, beträffande vilka frihetsåren utgått den 14 mars 1926, hade byggnadsarbetena helt avslutats å omkring halva antalet lägenheter och utförts till mer än 75 procent på något mindre än $\frac{3}{4}$ av hela antalet. Av de under åren 1918—1920 upplåtna lägenheterna, vilkas innehavare varit berättigade till bidrag för odling och byggnader med belopp intill 2,000 kronor och haft att slutföra byggnadsarbetena inom 5 år efter upplåtelsen, hade vid 1925 års utgång allenast respektive 18.6, 19.3 och 12.6 procent av de under varje år upplåtna lägenheterna blivit färdigbyggda. De sakkunniga hava uttalat, att det långsamma fortskridandet av bebyggelsen torde bero på svag ekonomi hos lägenhetsinnehavarna ävensom i många fall därpå,

att bebyggelsen försiggått enligt en mindre lämplig plan, i det att till en början uppförts provisoriska byggnader.

I fråga om beskaffenheten av byggnaderna uppgiva de sakkunniga, att denna växlade i mycket hög grad, från omsorgsfullt utförda till synnerligen underhaltiga byggnader. De bäst bebyggda odlingslägenheterna funnes i allmänhet i Västerbottens läns södra och östra delar. I de inre delarna av nämnda län samt i Norrbottens län voro däremot byggnaderna å lägenheterna ofta av mer underhaltig beskaffenhet.

Vad angår *befolkningsförhållandena* å de upplåtna lägenheterna vore enligt uppgift av de sakkunniga å 2,135 undersökta lägenheter bosatta 10,581 personer eller i medeltal 5 personer å varje lägenhet.

Enligt av de sakkunniga verkställd undersökning angående *denna befolknings huvudsakliga arbetsförtjänst* hämtades denna av nära 60 procent av lägenhetsinnehavarna från statens skogar, och övriga 40 procent förskaffade sig nödig arbetsförtjänst genom arbete hos bolag och andra arbetsgivare. I övrigt lämnade enligt de sakkunnigas uppfattning lägenheternas avkastning ett visserligen ännu ringa men givetvis mycket välkommet tillskott till lägenhetsinnehavarnas bärning. Detta framginge i viss mån av antalet å lägenheterna vinterfödda kreatur, vilket å 1,795 lägenheter, där kreatur funnes, utgjorde 841 hästar, 3,716 kor, 943 ungnöt samt 4,004 får och getter.

Då jag nu övergår att behandla föreliggande spörsmål, kommer jag först att uppehålla mig vid frågan, huruvida systemet med upplåtande av lägenheter av ifrågavarande slag bör bibehållas. Jag vill redan nu angiva, att jag kommit till den uppfattningen, att så bör ske. Därefter behandlas i den ordning de nu nämnas frågorna om de regler, som böra gälla för den fortsatta verksamheten, samt om beredande av förbättrade villkor för innehavare av upplåtna skogstorp och odlingslägenheter. Slutligen upptages spörsmålet om anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål. Inom jordbruksdepartementet har på grundval av den föreliggande utredningen utarbetats förslag till kungörelse angående upplåtande av kronotorp å vissa kronoparker m. m., vilket förslag (härefter benämnt departementsförslaget) torde få såsom bilaga A fogas till detta protokoll.

Frågan om bibehållande av systemet med upplåtande av odlingslägenheter.

För vinnande av upplysning angående de kommunala myndigheternas uppfattning om systemet med upplåtande av odlingslägenheter (och skogstorp) utsände de sakkunniga till ordförandena i kommunalnämnderna i 42 socknar, där sådana upplåtelser förekomma, vissa frågor för besvarande. Svar lämnades av kommunalnämndsordförandena i 28 socknar. De sakkunnigas enquête.

Bland annat begärdes upplysning, huruvida nämnda system ansåges motsvara därmed avsett ändamål och varit till gagn för orten. I anslutning därtill frågades, huruvida genom upplåtande av lägenhet innehavaren erhållit väsentligt ökad möjlighet att skaffa sig och sin familj skälig bärning. Dessa frågor besvarades jakande av 22 kommunalnämndsordförande

och nekande av 6 ordförande. Flera av de sistnämnda angåvo som skäl för sin ståndpunkt, att lägenhetsinnehavarna i större eller mindre utsträckning fallit fattigvården till last. Det framhölls även, att lägenheterna bort förläggas mera koncentrerat samt i närheten av kommunikationsled eller industriort. Av de sakkunniga särskilt framställd fråga, om lägenhetsinnehavarna i nämnvärd utsträckning fallit fattigvården till last, besvarades med ja av 10 och med nej av 18 kommunalnämndsordförande. Vidare framställdes fråga, huruvida, sedan verksamheten för upplåtande av kolonat blivit reglerad, fortsatt upplåtande av odlingslägenheter vore önskvärd. Denna fråga besvarades jakande av samtliga kommunalnämndsordförande utom två. Dessa sistnämnda anförde bland annat, att överbefolkning redan förelåge och att så gott som alla lägenhetsinnehavare åtnjöte fattigunderstöd. Av dem, som lämnade jakande svar, uttalade många, att upplåtande av odlingslägenheter vore att föredraga framför kolonatupplåtelser, därvid bland annat anfördes, att kolonisterna finge alltför stor skuld att förränta. I ett svar framhölls, att upplåtelseorna borde noga begränsas och hållas inom ramen av utkomst åt alla.

De sakkunniga.

De sakkunniga anse fortsatt upplåtande av odlingslägenheter, för vilka de sakkunniga föreslå benämningen kronotorp, böra äga rum. Till stöd för sin ståndpunkt åberopa de sakkunniga, att denna uppbures av en i det närmaste enhällig opinion bland nuvarande lägenhetsinnehavare, samt anförda vidare:

Den uppfattningen syntes både allmän och djupt rotfast, att upplåtandet av skogstorp och odlingslägenheter varit av bestående värde såväl för skogsstaten, vilken härigenom på kronoparkerna erhållit en bofast arbetarstam, som för de lösa skogsarbetarna själva, vilka på detta sätt beretts möjlighet erhålla egna hem. Även om i något enstaka fall en del slitningar förekommit, hade förhållandet mellan skogsstatspersonalen och lägenhetsinnehavarna konstaterats vara genomgående gott, och hade dessa sistnämnda så gott som enhälligt förklarat sig hellre såsom hittills vilja lyda under skogsstaten än under de nyskapade kolonisationsnämnderna i respektive län. Då torparna för sin utkomst vore i hög grad beroende av de arbetsmöjligheter, som kunde erbjudas å kronoparkerna, hade det för dem varit av stort värde att ständigt kunna stå i direkt kontakt med arbetsgivaren-revirkförvaltningen. Beträffande de nyinrättade länskolonisationsnämnderna och samarbetet mellan dessa och kolonisterna samt skogsstatspersonalen hade torparna framhållit, att erfarenhet härom tillsvidare saknades, men hade farhågor allmänt uttalats för att detta samarbete ej komme att visa sig lika gott som det, som vore rådande mellan skogsstatspersonalen och torparna. — Jämväl de kommunala myndigheterna hade så gott som enhälligt förordat ett fortsatt upplåtande av odlingslägenheter. Det hade av dessa myndigheter anförts, att kolonatupplåtelseorna ej tillvunnit sig samma goda förtroende, detta beroende dels på, att personvalet i en del fall möjligen utfallit mindre lyckligt, dels på farhågor, att kolonisterna skulle visa sig icke kunna fullgöra sina i kontrakt gjorda ekonomiska åtaganden gentemot kronan.

Vid avgörande av frågan huruvida odlingslägenheter i framtiden alltjämt borde upplåtas vore även att taga i betraktande, att 1925 års riksdag genom sitt beslut att vid den fortsatta kolonisationsverksamheten ej bibehålla den mindre kolonattypen, som varit avsedd att tillgodose behovet av fasta skogsarbetare på kronoparkerna, anlagt en mer jordbruksbetonad synpunkt på frågan. Därigenom kunde ej tillgodoses domänverkets berättigade krav på

anskaffande av på skogarna boende skogsarbetare, där så skulle anses av omständigheterna påkallat.

Ändamålet med upplåtande av kronotorp anges i § 1 av de sakkunnigas författningsförslag vara främjande av egnahemsbildning och underlättande av skogsarbetares och därmed likställdas försörjningsmöjligheter. I motive-
ringen till nämnda paragraf anföras de sakkunniga därom följande:

Medan kolonatupplåtelse avsåg att befrämja uppkomst av jordbruk och egna hem, angåves ändamålet med kronotorpsupplåtelse vara att främja egnahemsbildning och att underlätta »skogsarbetares och därmed likställdas försörjningsmöjligheter». Kronotorpen gjorde sålunda icke anspråk på att vara jordbrukslägenheter i samma mening som kolonaten. Medan jordbruket å dessa senare lägenheter borde vara det väsentliga, kunde det samma för kronotorparen i regel endast tjäna till att i större eller mindre grad underlätta de försörjningsmöjligheter, som förtjänstarbetet i skogen eller eljest skänkte. Ett önskemål vore givetvis, att jordbruket så småningom skulle utvecklas till att lämna allt större del av kronotorparens bärgning.

De av domänstyrelsen hörda *överjägmästarna* förorda i allmänhet bibehållandet av systemet med upplåtandet av odlingslägenheter, därvid bland annat anföres, att denna kolonisationsform vore överlägsen kolonaten. Endast en överjägmästare (överjägmästaren i Mellersta Norrlands distrikt) avstyrker nya upplåtelse vid sidan av kolonatverksamheten. En överjägmästare anser upplåtelse allenast böra ske, i den mån behov av arbetskraft yppade sig på kronans skogar. En annan överjägmästare framhåller, att vid ett fortsatt upplåtande borde klargöras, om detta skedde i kolonisationssyfte eller vore påkallat av behovet av arbetskraft på kronans skogar. Sistnämnde överjägmästare uttalar även, att behovet av arbetskraft å kronoparkerna på vissa håll betydligt överskattats.

Överjägmästarna.

Även *domänstyrelsen* uttalar sig för fortsatt upplåtande av lägenheter av ifrågavarande slag. Domänstyrelsen anser emellertid, att upplåtelse allenast bör äga rum, där sådan är erforderlig för tillgodoseende av behovet av arbetskraft å kronans skogar. Föreskrift därom har upptagits i § 1 i det av domänstyrelsen upprättade författningsförslaget angående upplåtande och inlösen av kronotorp. Av vad domänstyrelsen anfört i berörda hänseenden inhämtas i huvudsak följande:

Domänstyrelsen.

Styrelsen erinrar till en början om de olika former, varunder kolonisation med statsunderstöd bedrivs å kronoparkerna i de sex nordligaste länen (upplåtande av fjälllägenheter, odlingslägenheter och kolonat), samt om ett av 1925 års kolonisationssakkunniga i dess den 14 juli 1927 avgivna betänkande angående den statsunderstödda egnahemsverksamheten uttalat önskemål, att egnahemsorganisationen så småningom måtte övertaga sådana odlingsområden å kronoparker i Norrland och Dalarna, som lämpade sig för verklig jordbruksbildning. I detta sammanhang framhåller styrelsen, att å nämnda kronoparker blott undantagsvis kunde utläggas egna hem av sådan beskaffenhet, att därå kunde bedrivas självständigt jordbruk, samt att nybyggarna i stort sett för sitt uppehälle voro i behov av arbetsförtjänst från skogen. Tillgång därtill vore den viktigaste förutsättningen för kolonisation, och med hänsyn till den utveckling den statligt understödda kolonisationen redan

tagit och den ifrågasatta utvidgningen av egnahemsrörelsen, syntes det styrelsen särskilt betydelsefullt, att man beaktade detta. Styrelsen erinrar, att i nära anslutning därtill läge frågan om lämpligaste administrationsform för kolonisationen samt att 1925 års kolonisations-sakkunniga uttalat, att skogsarbetarkolonisationen fortfarande borde bedrivas genom eller i nära anslutning till statens skogsförvaltning. Godkändes denna uppfattning, som enligt styrelsens mening ägde fog för sig, syntes kolonisationen å redan odlad mark böra handhavas av egnahemsrörelsens organ.

Styrelsen företager härefter i anslutning till chefens för jordbruksdepartementet ovan återgivna uttalande till statsrådsprotokollet den 6 juni 1925 en jämförelse mellan avsikten med och resultatet av systemen med upplåtande av odlingslägenheter och kolonat. I förstnämnda hänseende anmärker styrelsen bland annat — under hänvisning till gällande bestämmelser angående förutsättningarna för upplåtande av kolonat —, att de sakkunnigas uttalanden om kolonatuupplåtelseernas jordbruksbetonade form ej vore riktiga. I fråga om de resultat, som vunnits av de båda kolonisationsformerna, yttrar styrelsen, att det av de sakkunnigas utredning syntes framgå, att ett påtagligt positivt resultat ernåtts genom upplåtandet av skogstorp och odlingslägenheter, samt att av upplysningar, som inhämtats av de sakkunniga, framginge, att upplåtelser av kolonat icke av allmänheten mottagits med något större förtroende.

Styrelsen fortsätter: Ville man mera ingående analysera dessa skilda omdömen, torde orsaken därtill kunna angivas sålunda. Vid upplåtande av *odlingslägenheter* hade, å ena sidan, statsunderstödet varit mera knappt tilltaget och finge väl anses avsett att vara en hjälp till självhjälp. Å andra sidan hade man icke fordrat så snabbt resultat eller uppställt krav på tidigt utgående avgälder för förräntning av statsbidraget. Utvecklingen hade ej forcerats. För den framgångsrike odlaren hade det lyckats att vid frihetsärens utgång, då den första avgälden skulle erläggas, tillskapa vissa produktionsmöjligheter — för att ej säga att en viss kapitalbildning ägt rum —, vid vilka han vore intimt bunden genom nedlagt arbete. Beträffande *kolonaten* åter hade statsunderstödet varit rikligare, men hade från statens sida krävts ett tidigare resultat i form av en högre och tidigare utgående avgäld. Man hade sökt att med statligt kapital forcera utvecklingen. Att döma av hittills ernådda resultat syntes i viss mån förklarligt, att den allmänna opinionen givit företrädet åt den kolonisation, som ägde rum genom upplåtandet av odlingslägenheter, och bestyrktes detta av de sakkunnigas utredning och därvid fogade uttalanden från kommunala myndigheter inom skilda delar av Norrland och Dalarna.

Beträffande orsakerna till, att kolonisationen genom upplåtande av odlingslägenheter i vissa fall givit mindre lyckat resultat, yttrar styrelsen: Anledningen härtill borde sökas däri, att upplåtande av dylika lägenheter skett i tvenne olika syften utan klar avgränsning de båda linjerna emellan. Resultatet härvid hade beträffande flera upplåtelser, där den sökande begagnat sig av sin rätt att i närheten av odlad bygd eller kommunikationsled erhålla en odlingslägenhet, för lägenhetshavaren blivit en besvikelse, då han beräknat arbetsförtjänst på angränsande kronopark. Enligt de sakkunniga hade cirka 60 procent av de å kronoparkerna nedsatta cirka 2,200 skogstorparna och odlingslägenhetshavarna sin utkomst genom arbete å kronans marker. För återstående 40 procent funnes visserligen ingen direkt utredning, men hade de sakkunniga uttalat, att sannolikt en betydande del av dessa lägenhetsinnehavare erhöle sin utkomst genom arbete hos andra

skogsägare än kronan eller genom förtjänstarbete av annan art. Från vissa kommuner hade emellertid meddelats, att dessa lägenhetshavare i stor utsträckning låge fattigvården till last.

Styrelsen anför vidare: Allt detta syntes styrelsen tydligt tala för att, därest en fortsatt kolonisation genom upplåtandet av odlingslägenheter skulle ske, densamma måste göras uteslutande beroende av huruvida arbetskraft a kronans skogar ytterligare erfordrades, och borde det tillkomma styrelsen ensam att avgöra, huruvida sådant behov föreläge. Det syntes nämligen rimligt, att den myndighet, som hade sig anförtrodd en affärsmässig förvaltning av statens domäner, finge självständigt bedöma och avgöra, i vilken omfattning särskild arbetskraft borde för denna affärsmässiga drift anskaffas. Såsom förhållandena hittills utvecklat sig hade tillfälle till arbetsförtjänst utkrävts av statens lokala skogsförvaltning ej blott av innehavare av skogstorp och odlingslägenheter utan jämväl av kolonister och i vissa fall, dock i rätt begränsad omfattning, även av innehavare av fjällägenheter. Enligt vad styrelsen funnit, hade statens skogsförvaltning också i stort sett i berörda avseende gjort vad göras kunde, och hade styrelsen anvisat betydande belopp till skogsvårdsåtgärder och avverkningar å kronoparkerna, varvid sysselsättning beretts lägenhetshavarna på kronans mark. I vissa fall, särskilt där en större anhopning av lägenheter ägt rum, hade styrelsen emellertid måst ställa sig avvisande till skogsförvaltningens förslag att ytterligare utöka avverkningarna genom revirförvaltningarna. Styrelsen hade nämligen funnit, att dylika avverkningar i syfte att bereda dessa kronans åbor tillfälle till arbetsförtjänst i allmänhet icke gäve samma ekonomiskt goda resultat, som då arbetskraften finge hämtas ur den fria marknaden. Det sade sig då självt, att om dylika avverkningar till en viss grad kunde vara befogade med hänsyn till önskemålet att hava för sommarsäsongen erforderlig arbetskraft ständigt bunden vid kronoparken, så gäves det dock en gräns, utöver vilken ett ytterligare anordnande av dylika avverkningar komme att ställa sig ekonomiskt ofördelaktigt.

I fråga om föreliggande spörsmål, huruvida vid sidan av kolonatverksamheten fortsatt upplåtande av odlingslägenheter bör äga rum, framhåller styrelsen som en sammanfattning av det förut anförda, att styrelsen, som hade den uppfattningen, att odlingslägenheten såsom kolonisationsform visat sig överlägsen kolonatet och att en fortsatt uppodling av landet borde stödjas, ansåge skäl finnas för att tills vidare vid kolonisationen å särskilt de mera avlägset belägna kronoparkerna tillämpa en upplåtelseform, som i huvudsak anslöte sig till odlingslägenheten, allt dock under förutsättning att styrelsen funne behov av ökad arbetskraft på kronans skogar föreligga.

Vad angår behovet av upplåtelser ur synpunkten av statsskogarnas intresse yttrar styrelsen, att för närvarande ett visst något begränsat behov föreläge men att däremot inom en rätt nära framtid ett ökat behov av dylik arbetskraft komme att göra sig gällande. Styrelsen anför därom vidare:

Enligt styrelsens uppfattning föreläge ett dylikt behov för statsskogarnas skötsel i viss utsträckning och i synnerhet på vissa avlägset belägna kronoparker, där man kunde förutse en rätt god förbättring i fråga om möjligheterna att avsätta skogsprodukter av annat slag än enbart grovt sågtimmer. I stort sett torde förekomsten av tillgång på arbetskraft och behov av ytterligare sådan kunna angivas sålunda. På vissa trakter rådde redan nu en betydande överbefolkning, och borde där givetvis ej någon ytterligare upplåtelse äga rum under en avsevärd tid framåt. Å andra trakter åter, där behovet

vore rätt väl fyllt, borde man avvakta utvecklingens gång för att med visshet avgöra, huruvida en ökad arbetarstam där för framtiden med säkerhet kunde beräknas erhålla mera stadigvarande sysselsättning vid skogsbruket. Återstode så de kronoparker, där såsom ovan nämnts genom förbättrade kommunikationer ett mera intensivt skogsbruk kunde bliva möjligt. Därstädes kunde en fortsatt upplåtelse av dylika lägenheter äga rum i ej så oväsentlig omfattning, även om behovet för dagen ej vore i lika hög grad framträdande.

Styrelsen uppgiver slutligen till belysande av efterfrågan å odlingslägenheter under senare år, att antalet av de till styrelsen under åren 1924—1927 inkomna ansökningar om upplåtande av odlingslägenheter utgjort respektive 99, 141, 124 och 79. Styrelsen uttalar, att dessa siffror icke kunde anses utgöra något överväldigande bevis för en större jordhunger.

Yttranden.

Egnahemsstyrelsen uttalar sig i sitt i ärendet avgivna yttrande för bi-behållandet av nu ifrågavarande upplåtelseform. Styrelsen anför:

Egnahemsstyrelsen ansåge, att fortsatt upplåtelse av jordlägenheter å kronoparkerna i de sex nordligaste länen borde äga rum, i den mån förutsättningar härför funnes. För de stora norrländska kronoskogarnas skötsel och drift erfordrades tillgång till bosatt befolkning å respektive parker. Å dessa funnes också tillgång på för odling och bebyggelse användbar jord. En viss efterfrågan å mark för bildande av egna hem på dessa områden torde vara att påräkna från ortens befolkning. Med hänsyn till att tillgång till förtjänstarbete vore en oundgänglig förutsättning för berörda nybyggare samt att den hittills bedrivna verksamheten med upplåtelse genom domänverket av skogstorp och odlingslägenheter visat sig vara en jämförelsevis tillfredsställande form för den norrländska kronoparkskolonisationen, syntes intet vara att erinra mot förslaget, att nu åsyftade kolonisationsform bibehölles och underkastades vissa förbättringar.

I fråga om domänstyrelsens förslag, att upplåtelse av kronatorp skulle ske allenast under förutsättning, att sådan erfordrades för tillgodoseende av behovet av arbetskraft å kronans skogar, anför egnahemsstyrelsen i anslutning till § 1 i domänstyrelsens författningsförslag angående upplåtande och inlösen av kronatorp:

Domänstyrelsens förslag avsåge att främja en ren skogsarbetarkolonisation. Förslaget inrymde alltså icke någon möjlighet att å lämplig odlingsmark på kronoparkerna upplåta jordlägenheter till jordsökande personer, om domänstyrelsen ansåge, att så icke erfordrades för anskaffande av erforderlig arbetskraft på kronans skogar. I denna del skilde domänstyrelsens förslag sig såväl från hittills gällande grunder för upplåtelse av odlingslägenheter som från de sakkunnigas förslag, vilket senare jämväl låte egnahemssynpunkten komma till uttryck. Å ena sidan vore det ostridigt, att tillgång till förtjänstarbete utanför den egna jordlägenheten vore en nödvändig förutsättning för att hithörande nybyggesverksamhet skulle lyckas samt att vederbörandes beroende av skogsförvaltningen vore så stort, att starka skäl kunde anföras till stöd för domänstyrelsens förslag om verksamhetens begränsning med hänsyn till domänstyrelsens eget behov av arbetskraft. Men å andra sidan torde på kronoparkerna, särskilt nedåt kusten, understundom kunna finnas sådana till odling och bebyggelse tjänliga områden, där möjlighet till annat förtjänstarbete än hos kronan vore att påräkna samt där för-

utsättningarna för småningom vidgad jordbruksdrift vore ganska stora. Enligt egnahemsstyrelsens mening måste det tillses, att man icke genom domänstyrelsens förslag för framtiden avskure alla möjligheter för dylik jordbruksnybildning i egentlig mening å kronoparkerna. Möjligen invändes häremot, att man för tillgodoseendet av dessa synpunkter hade att lita till den genom kolonisationsnämnderna bedrivna kolonatverksamheten och att denna borde fortgå parallellt med kronotorpsupplåtelseerna. Egnahemsstyrelsen hyste emellertid vissa betänkligheter mot dylik anordning med fortsatt statlig kolonisation å kronoparkerna på två olika vägar och genom skilda myndigheter. Därför syntes det styrelsen vara lämpligast, *antingen* att all statlig kolonisationsverksamhet å hithörande kronoparker utövades genom domänstyrelsen och att systemet med kronotorpsupplåtelse därvid vidgades i ungefär den riktning, som angäves i § 1 av de sakkunnigas förslag, *eller ock* att domänstyrelsen, vid sidan av den egentliga skogsarbetarkolonisationen enligt domänstyrelsens förslag, till eventuella egnahemsspekulanter eller till vederbörande egnahemsnämnd med äganderätt försålde sådana oodlade markområden, som lämpade sig till verklig jordbrukskolonisation och där vederbörande köpare alltså hade att därefter oberoende av domänverket ombestyras vad som kunde sammanhänga med bebyggelsen och odlingen. Då ett genomförande av det först angivna alternativet sannolikt skulle möta betänkligheter bland annat från domänstyrelsens sida, torde den senare utvägen böra försökas. Beträffande § 1 i domänstyrelsens förslag kunde egnahemsstyrelsen alltså biträda detsamma, under förutsättning, att sådana till jordbruksnybildning tjänliga områden å hithörande kronoparker, där domänstyrelsen med hänsyn till frågan om behovet av arbetskraft ansåge sig förhindrad att upplåta kronotorp, skulle kunna jämte erforderliga skogsområden helt avskiljas från domänverkets förvaltning, i den mån enskilda egnahemsköpare eller vederbörande egnahemsnämnder framkomme med antagbara anbud att få med äganderätt övertaga dylika områden. Där sådana anbud framkomme, borde domänstyrelsen föranstalta om planläggning av dylik försäljning samt verkställa saluvärdering och därefter överlämna ärendet till Kungl. Maj:t.

Statskontoret biträder i sitt ovannämnda utlåtande domänstyrelsens förslag. I utlåtandet anföres bland annat:

Det torde icke kunna bestridas, att den kolonisation, som med statsunderstöd under olika former bedrivits i de sex nordligaste länen, i ett flertal fall icke motsvarat de förväntningar, vilka knutits till nämnda kolonisation, eller motsvarat de uppoffringar, staten fått vidkännas för densamma. Av den i ärendet förebragta utredningen syntes emellertid framgå, att den speciella art av kolonisationsverksamhet, varom här vore fråga och som omhänderhavts av statens domänverk under snart 40 år, i stort sett utfallit relativt väl.

Sedan Kungl. Maj:t år 1925 förordnade om verkställande av ifrågavarande utredning, torde frågan om vilka upplåtelseformer, som böra komma till användning vid kolonisation av kronoparkerna i de sex nordligaste länen, hava kommit i ett i viss mån förändrat läge. Då ifrågasattes, huruvida skäl funnes att vid sidan av kolonatupplåtelse fortsätta med upplåtande av odlingslägenheter. Säsom jag förut i dag vid anmälan inför Kungl Maj:t av ärende angående ändringar i villkoren för kolonatupplåtelse framhållit, torde emellertid erfarenheten rörande kolonisationsverksamheten genom upp-

Departements-
chefen.

låtande av kolonat hava ådagalagt, att det allvarligt må kunna ifrågasättas, huruvida kolonisation av de norrländska kronoparkerna över huvud vidare bör ske i form av kolonatupplåtelse.

Vad däremot angår systemet med upplåtande av odlingslägenheter torde med stöd av den föreliggande utredningen kunna sägas, att detta i stort sett givit jämförelsevis tillfredsställande resultat. Då jag anser fortsatt upplåtande av jordlägenheter å de norrländska kronoparkerna böra ske, i den mån förutsättningar därför finnas, vill jag därför förorda, att ifrågavarande upplåtelseform bibehålles samt underkastas de förbättringar, som kunna finnas erforderliga.

Vid övervägande av de förändringar i reglerna för ifrågavarande upplåtelse, som böra vidtagas, synes mig särskild hänsyn böra tagas därtill, att en nödvändig förutsättning för en framgångsrik bosättning å de norrländska kronoparkerna torde vara, att nybyggaren erhåller tillgång till förtjänstarbete. På sätt domänstyrelsen yttrat torde en av de viktigaste orsakerna till att upplåtande av odlingslägenheter i vissa fall givit mindre gott resultat hava varit, att nödigt förtjänstarbete utom lägenheten ej stått att erhålla. Det förtjänstarbete, som i förevarande fall företrädesvis kan komma i fråga, torde vara skogsarbete å kronoparkerna. Med hänsyn härtill finner jag mig böra biträda domänstyrelsens ståndpunkt, att upplåtelse av ifrågavarande slag allenast bör äga rum, där sådan erfordras för tillgodoseende av behovet av arbetskraft å kronans skogar.

Emellertid synes i anslutning till vad egnahemsstyrelsen anfört böra tillses, att man icke avskär möjligheten för jordbruksbildning i egentlig mening å kronoparkerna i sådana fall, där förutsättningar på grund av tillgång till odlingsmark och förhållandena i övrigt, såsom annat förtjänstarbete än hos kronan, föreligga för uppkomsten av bärkraftiga egna hem. Egnahemsstyrelsen har härutinnan föreslagit bestämmelser åsyftande att områden å ifrågavarande kronoparker, som med hänsyn till behovet av arbetskraft å kronans skogar ej anses böra upplåtas såsom kronotorp, skulle kunna jämte erforderliga skogsområden avskiljas från kronoparkerna för att användas för egnahemsändamål. Då denna fråga torde äga nära samband med spørsmålet angående vilka regler, som böra gälla för försäljningar från kronans egendom i allmänhet, har jag ansett densamma ej böra upptagas i detta sammanhang. Emellertid har i förut omförmälda inom jordbruksdepartementet utarbetade förslag till ändrade grunder för försäljning av kronoegendom m. m., vilket jag ämnar föreslå till framläggande för innevarande års riksdag, upptagits stadganden, som torde vara ägnade att tillgodose behovet av jordupplåtelse från kronoparkerna i nu avsedda fall.

Upplåtande av kronotorp.

Enligt *de sakkunnigas förslag* skulle, såsom redan berörts, ändamålet med upplåtande av kronotorp vara främjande av egnaheimsbildning och underlättande av skogsarbetares och därmed likställdas försörjningsmöjligheter. Kronotorp skulle omfatta allenast odlingsmark med en areal av intill 15 hektar. Det skulle av domänstyrelsen upplätas under nyttjanderätt på 20 år med innehavaren förbehållen optionsrätt till förnyat arrende vid arrendetidens slut. Upplåtelse skulle i regel allenast ske, så vitt kronotorpet vid tiden för upplåtelsen funnes kunna utan olägenhet avskiljas från kronoparken, samt i dylika fall innefatta *rätt* för kronotorparen att, sedan han fullgjort viss odlings- och byggnadsskyldighet, med äganderätt inlösa torpet jämte visst skogsmarksområde, som vid torpets inlösande skulle läggas till detsamma. Under de första 15 åren efter upplåtelsen skulle kronotorparen vara befriad från erläggande av arrende och utskylder för torpet. Han skulle under de första 9 åren av upplåtelse tiden mot erhållande av statsbidrag utföra vissa byggnads- och odlingsarbeten. Statsbidrag skulle utgå till byggnader med belopp intill 2,000 kronor, vilket när särskilda förhållanden så motiverade skulle kunna höjas intill 3,000 kronor, samt till odling med högst 750 kronor. Viss rätt till bete och husbehovsvirke å kronopark skulle tillkomma kronotorparen. Frågan om inlösen av kronotorp skulle prövas av domänstyrelsen.

Från *de sakkunnigas förslag* avviker *domänstyrelsens förslag* huvudsakligen i följande hänseenden: Såsom förut nämnts uppställs såsom förutsättning för upplåtelse, att sådan prövas vara erforderlig för tillgodoseende av behovet av arbetskraft på kronans skogar. Kronotorpets areal begränsas enligt förslaget till högst 10 hektar odlingsmark. Arrendetiden föreslås till 50 år med optionsrätt för innehavaren till förnyat arrende. Någon ovillkorlig rätt att med äganderätt inlösa torpet efter fullgjorda byggnads- och odlingsarbeten skulle enligt förslaget ej vid upplåtelsen tillerkännas kronotorparen. Han skulle emellertid, sedan nämnda arbeten utförts, äga inlösa torpet, därest detsamma vid den tid, då fråga därom prövades, funnes jämte visst skogsmarksområde kunna utan olägenhet avskiljas från kronoparken. Byggnadshjälpens storlek föreslås till högst 2,000 kronor. Domänstyrelsen tager ej ställning till frågan om vem det bör tillkomma att fatta beslut om försäljning av kronotorp till dess innehavare. Styrelsen framhåller allenast att denna befogenhet bör tillkomma antingen Kungl. Maj:t eller styrelsen.

Departementsförslaget ansluter sig i huvudsak till domänstyrelsens förslag. Dock föreslås ökad tilldelning av odlingsjord. Beträffande byggnadshjälpens storlek överensstämmer förslaget i huvudsak med vad de sakkunniga därutinnan förordat. Frågan om inlösen av kronotorp föreslås skola prövas av Kungl. Maj:t.

Förutsättningar för upplåtelse m. m.

Områdes lämplighet för upplåtelse m. m.

I det föregående har jag utvecklat, att upplåtelse av lägenhet av ifrågasatt slag allenast bör komma till stånd, då sådan erfordras för tillgodoseende av behovet av arbetskraft å kronans skogar. Jag ber nu att få upptaga frågan om vilka förutsättningar, som i övrigt böra stadgas för att upplåtelse må ske, ävensom spörsmål angående den förordade upplåtelseformens tillämplighetsområde. Bestämmelser i dessa hänseenden, utom så vitt angår personliga förutsättningar för upplåtelse, hava upptagits i § 1 i de av de sakkunniga och domänstyrelsen upprättade författningsförslagen.

Berörda bestämmelse i *de sakkunnigas* författningsförslag har följande lydelse:

»För främjandet av egnahemsbildning och för underlättande av skogsarbetares och därmed likställdas försörjningsmöjligheter må å kronoparker och kronöverloppsmarker nedom odlingsgränsen inom Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län av domänstyrelsen på ansökan upplåtas sådana till odling och bebyggande tjänliga jordlägenheter (kronotorp), som där kunna vara att tillgå och som av domänstyrelsen prövas kunna utan olägenhet upplåtas.»

Vidkommande den föreslagna *benämningen å ifrågasatt lägenheter* anföra *de sakkunniga* huvudsakligen, att de med hänsyn till de avsevärda avvikelser från upplåtelsevillkoren rörande skogstorp och odlingslägenheter, som innefattas i det av de sakkunniga framlagda förslaget, funnit önskvärdt, att de nya lägenheterna erhålla särskilt namn, samt att de sakkunniga funnit namnet *kronotorp* lämpligt.

Vad angår *tillämplighetsområdet* för de ifrågasatta bestämmelserna om kronotorpsupplåtelser uttala de sakkunniga, att anledning ej föreläge att frångå vad i detta hänseende gällde för upplåtelser av odlingslägenheter.

Angående av de sakkunniga i § 1 föreslagna *förutsättningar för upplåtelse* anföra *de sakkunniga* bland annat:

En god garanti för att olämpliga upplåtelser ej komme att ske, torde vinnas genom att domänstyrelsen i största möjliga grad lämnades obunden i sin prövning av förekommande upplåtelseärenden. Av de sakkunniga åsyftade olägenheter, som kunde göra en upplåtelse mindre önskvärd ur det allmännas intresse, kunde givetvis vara av många slag. Det tillämnade kronotorpet kunde exempelvis vara beläget å markområde, som kronan framdeles för egen räkning ej utan olägenhet kunde avvara såsom upplagsplats e. d. eller som på grund av sitt läge exempelvis intill en blivande järnvägsstation kunde väntas bliva erforderligt för tomtupplåtelser. Ett annat fall, där en upplåtelse måste anses kunna medföra olägenheter för det allmänna, vore, då de med upplåtelsen förknippade kostnaderna för statsverket skulle bliva oskäligt stora. Sålunda kunde läge och markförhållanden leda till, att kronans kostnader för dikning bleve oproportionerligt höga. På samma sätt skulle det allmänna kunna vållas oskäligt stora kostnader för vägar, skolor m. m. genom en olämplig förläggning av torplägenheter till mera avlägsna trakter.

Det för upplåtelse ifrågasatta området borde vara tjänligt såväl till bebyggande som odling och borde sålunda inrymma lämplig byggnadstomt, tillräckligt utrymme kring gården samt nöjaktig tillgång till vatten.

Förutsättningarna för upplåtelse vore uppenbarligen bättre, då möjlighet finnes för kronotorpsanläggningar gruppvis eller i anslutning till annan bebyggelse. Särskilt med hänsyn till den föreslagna inlösningsrätten till kronotorp vore av vikt att söka anlägga kronotorpen gruppvis i den mån så kunde ske utan äventyrande av försörjningsmöjligheterna för den å kronoparken bosatta befolkningen. Omständigheter kunde dock förekomma, som motiverade upplåtelse av kronotorp å trakt, där betingelser för gruppbildning saknades.

Den av *domänstyrelsen* föreslagna § 1 lyder sålunda:

»Å kronoparker inom Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län samt nedom odlingsgränsen inom Västerbottens och Norrbottens län må av domänstyrelsen uppå ansökan och i enlighet med vad här nedan stadgas upplåtas sådana till odling och bebyggande tjänliga lägenheter — kronotorp — som där kunna vara att tillgå och som av domänstyrelsen prövas vara dels erforderliga för tillgodoseende av behovet av arbetskraft på kronans skogar, dels ock i övrigt för ändamålet lämpliga.»

Beträffande de föreslagna bestämmelsernas *tillämplighetsområde* anför *domänstyrelsen*:

Efter den nu avslutade efteravvittringen torde endast i rena undantagsfall några kronoöverloppsmarker förekomma inom avsedda delar av landet, och där sådana möjligen förekomme, torde detta bero på, att frågan om deras disposition ännu icke vore slutligt avgjord. Under sådana förhållanden syntes någon upplåtelse å dessa tillsvidare icke böra äga rum. I den mån dispositionen av överloppsmarkerna bleve slutligt ordnad, torde de delar, som skulle bibehållas i statens ägo, bliva överförda till kronoparker.

Domänstyrelsen anför vidare:

I anslutning till styrelsens förut angivna ståndpunkt, att upplåtelse finge ske som regel endast åt skogsarbetare och allenast i den omfattning arbetskraft erfordrades för statsskogarnas skötsel, hade styrelsen ur § 1 i de sakkunnigas förslag uteslutit ingressen, som angav syftet med upplåtelsen, samt utsagt, att upplåtelse borde ske endast i den mån behov av arbetskraft för berörda ändamål föreläge. Med bestämmelsen, att den föreslagna lägenheten skulle i övrigt vara för ändamålet lämplig d. v. s. såsom hem för skogsarbetare, hade styrelsen avsett att tillförsäkra sig och skogsförvaltningen rätten att bestämma, varest en upplåtelse finge ske.

Egnaheimsstyrelsen har i sitt utlåtande framhållit, att kronotorpen, där så låte sig göra, borde utläggas i lämpligt befunna grupper — dock ej allt för stora — och icke isolerade från annan dylik bebyggelse. Därigenom nedbringades kostnaderna för vägar, ökad trevnad uppstode för nybyggarna, skolfrågan kunde ordnas fördelaktigare m. m.

Departements-
chefen.

Jämväl i departementsförslaget hava bestämmelser i nu förevarande ämnen upptagits i 1 §.

Det har syntts mig ej vara något att erinra mot, att ifrågavarande lägenheter benämnas kronotorp.

Tillämpningsområdet torde på de av domänstyrelsen anförda skäl böra bestämmas till kronoparkerna uti ifrågavarande landsdelar.

Liksom nu gäller i fråga om upplåtande av odlingslägenheter skall det ankomma på den enskilde att taga initiativ till upplåtelse och göra ansökan därom. Den upplåtande myndigheten — domänstyrelsen — har sedan att avgöra, om sådana omständigheter föreligga, att upplåtelse av det avsedda jordområdet må tillåtas. På sätt förut närmare utvecklats må upplåtelse allenast ske, där domänstyrelsen finner sådan vara erforderlig för tillgodoseende av behovet av arbetskraft å kronans skogar. Vidare skall jordområdet av domänstyrelsen prövas vara tjänligt för odling och bebyggande samt i övrigt lämpligt för upplåtelse. Angående de omständigheter, som därvidlag böra komma i betraktande, må bland annat erinras om vad de sakkunniga därutinnan anført.

På sätt de sakkunniga och egnahemsstyrelsen framhållit synes ur flera synpunkter önskvärt, att kronotorp i görligaste mån utläggas gruppvis. Någon uttrycklig föreskrift därom har jag dock ej ansett vara erforderlig.

Personliga
förutsätt-
ningar för
att kunna
antagas till
kronotorpare
m. m.

Av de sakkunniga uppställas i §§ 2 och 3 i det av dem utarbetade författningsförslaget i huvudsak samma villkor för att bliva antagen till kronotorpare, som i motsvarande hänseenden nu gälla i fråga om odlingslägenheter. Dock föreslå de sakkunniga uteslutande av villkoret, att sökande skall vara obemedlad eller mindre bemedlad, enär enligt de sakkunnigas uppfattning en kronotorpare, som vid övertagande av kronotorpet ägde ett sparadt kapital, kunde insätta större kraft vid torpets bebyggande och uppodling samt bleve mera oberoende av ständig tillgång till förtjänstarbete.

Bestämmelserna i ämnet i *domänstyrelsens* förslag skilja sig huvudsakligen från de sakkunnigas förslag därutinnan, att domänstyrelsen ansett företräde till upplåtelse av kronotorp böra lämnas skogsarbetare bland ortens befolkning. De av domänstyrelsen föreslagna bestämmelserna hava följande lydelse:

»§ 2. Till innehavare av kronotorp må antagas svensk medborgare, som råder över sig och sitt gods, gjort sig känd för sparsamhet, nykterhet och hederlig vandel samt prövas äga goda personliga förutsättningar för upparbetande och drivande av ett mindre jordbruk, därvid företräde skall lämnas skogsarbetare bland ortens befolkning.

§ 3. Kronotorp må ej upplåtas till den, som redan äger fast egendom av den storlek att därå kan födas en familj. Ej heller må till samma sökande upplåtas mer än ett kronotorp».

Domänstyrelsen anför, att styrelsen med föreskriften att till innehavare av kronotorp företrädesvis skulle antagas skogsarbetare bland ortens befolk-

ning avsett, att i huvudsak endast verkliga skogsarbetare skulle kunna antagas till kronotorpare. Med den formulering, som detta tillägg givits, hade dock styrelsen ansett, att i undantagsfall skulle kunna såsom kronotorpare å kronans marker få nedsätta sig jämväl hantverkare och andra yrkeskickliga arbetare, vilkas därvaro kunde vara av betydelse för redan befintliga kronotorpare.

Egnahemsstyrelsen har i sitt utlåtande uttalat, att de skäl, som föranledde Kungl. Maj:t att i propositionen nr 97/1928 angående den statsunderstödda egnahemsverksamheten icke upptaga 1925 års kolonisationssakkunnigas förslag, att egnahemslånesökande skulle »råda över sig och sitt gods», jämväl torde motivera, att motsvarande uttryck icke intoges i förevarande förslag.

I anslutning till vad egnahemsstyrelsen sålunda anfört må här anmärkas följande.

Mot 1925 års kolonisationssakkunnigas förslag i ifrågavarande del erinrades i yttrande från Älvsborgs läns södra hushållningssällskap, att det vore olämpligt fordra, att lånesökanden skulle råda över sig och sitt gods, enär detta skulle medföra, att han måste anskaffa vederbörande domares bevis, att han icke vore förklarad omyndig eller i konkurstillstånd. Redan nu vore antalet handlingar, som fordrades vid lånesökandet, stort. Det vore för övrigt självfallet, att en omyndig person eller en konkursgäldenär ej borde beviljas egnahemslån. Dåvarande chefen för jordbruksdepartementet yttrade i denna del vid anmälan av förslaget inför Kungl. Maj:t, att han biträdde sällskapets yrkande, därvid han förutsatte såsom självfallet, att låneförmedlarna liksom hittills icke komme att bevilja egnahemslån åt en person, som vore omyndig eller i konkurs.

De av domänstyrelsen föreslagna bestämmelserna föranleda ej annan erinran från min sida än att, på sätt egnahemsstyrelsen föreslagit, föreskriften, att sökanden skall råda över sig och sitt gods, torde böra uteslutas, därvid jag emellertid förutsätter som självfallet, att kronotorp icke upplåtes till person, som är omyndig eller i konkurstillstånd. Bestämmelserna hava i departementsförslaget sammanförts i 4 §.

Departements-
chefen.

I ändamål att förebygga olämpliga upplåtelser hava de sakkunniga och domänstyrelsen föreslagit vissa bestämmelser, som upptagits i § 4 i deras författningsförslag.

Undersökning
av förut-
sättningarna
för upplåtelse
m. m.

I *domänstyrelsens* författningsförslag har nämnda paragraf följande lydelse:

»Innan jordområde av domänstyrelsen upplåtes såsom kronotorp skall genom noggrann undersökning utrönas dels att området innehåller tillräcklig för odling tjänlig mark, dels ock att övriga förutsättningar finnas för att en upplåtelse lämpligen bör komma till stånd.

Markundersökning och i samband därmed företagen utstakning och kartläggning samt beskrivning och värdering verkställes utan kostnad för sökanden. Vid undersökning av odlingsmarken skall biträda jordbrukskonsulent eller annan person, som domänstyrelsen prövar därtill kompetent.»

Med nämnda föreskrift överensstämde det av *de sakkunniga* föreslagna stadgandet i ämnet utom därutinnan, att i detsamma dels särskilt angavs, att vid undersökningen skulle utrönas, att genom upplåtelsen icke uppstode oskäligen kostnader för det allmänna, dels ock föreskrevs, att den vid undersökning av odlingsmarken biträdande skulle vara jordbrukskonsulent eller annan person med motsvarande agronomisk utbildning.

I samband med oförmälda undersökning skall enligt de sakkunnigas och domänstyrelsens förslag *odlingsplan* upprättas. Lika lydande stadganden härom återfinnas i § 6 i författningsförslagen:

»I samband med den i § 4 oförmälda markundersökningen skall av den därvid biträdande jordbrukssakkunnige upprättas odlingsplan, omfattande minst en tredjedel av den kronotorpet tillagda odlingsmarken.»

Beträffande den föreslagna § 4 anföra *de sakkunniga* i huvudsak följande.

Med hänsyn särskilt till den inlösningsrätt, som enligt förslaget skulle tillkomma innehavare av vissa kronotorp, vore det av vikt, att varje upplåtelse föregingades av en noggrann undersökning. Vid densamma borde utrönas, huruvida samtliga i §§ 1—3 angivna förutsättningar för en upplåtelse vore för handen.

Den i 1 mom. i kungörelsen den 18 juni 1909 angående upplåtande av odlingslägenheter intagna föreskrift, att före upplåtelse genom undersökning av i lantbruk kunnig person skulle inhämtas, att å området funnes tillräcklig för odling lämplig mark, hade icke kunnat förhindra uppkomsten av en del ur odlingssynpunkt underhaltiga eller mindervärdiga odlingslägenheter. I åtskilliga fall syntes de skiftesgodemän och andra, som anlitas för undersökning av odlingsmarken, hava verkställt denna undersökning synnerligen flyktigt. Det vore nödvändigt, att dylika olämpliga upplåtelse i möjligaste mån förhindrades, och detta torde säkrast nås genom att jägmästaren vid torputläggningen erhöles biträde av jordbrukssakkunnig. Hus-hållningssällskapens jordbrukskonsulenter ägde härför nödig sakkunskap och torde kunna få utan särskilda kostnader för statsverket disponeras, därest ifrågavarande förrättningar kunde inordnas i konsulentens resplan. Där så ej kunde ske, borde domänstyrelsen äga förordna annan kompetent person med agronomisk utbildning att biträda vid förrättningarna. Kostnaderna härför borde icke bliva avskräckande, då det i regel torde kunna ordnas så, att biträde av samma jordbrukssakkunnige vore att påräkna vid flera förrättningar inom samma eller varandra närgränsande revir.

Vid undersökningen hade förrättningsmannen — jägmästaren — att dels söka utröna, huruvida området vore tjänligt till bebyggande och odling och huruvida upplåtelsen kunde befaras medföra något allvarligare inkräktande på försörjningsmöjligheterna för innehavarna av tidigare upplåtna lägenheter i trakten, dels undersöka, huruvida och i vad mån olägenheter för det allmänna kunde väntas uppstå genom den sökta upplåtelsens beviljande, dels slutligen att utreda, huruvida kronotorpet borde upplätas med eller utan inlösningsrätt.

Uppskattningen av kronotorpets jordvärde borde göras i samband med kartläggning och beskrivning och skulle ligga till grund för beräkningen av arrendeavgälden samt ifråga om torp, som upplättes med inlösningsrätt, av köpeskillingen. Värdesättningen av de olika markslagen torde böra ske enligt samma grunder, som gällde för bestämmandet av kolonats inlösningsvärde.

Ifråga om den föreslagna *odlingsplanen* anföra *de sakkunniga*:

Erfarenheten hade givit vid handen, att å ett stort antal odlingslägenheter saknaden av en genomtänkt odlingsplan resulterat i, att odlingen och jordbruket bedrivits på ett mindre ändamålsenligt sätt. Skogsstatspersonalen torde i regel knappast kunna förväntas vara kompetent att uppgöra odlingsplan. Då områdestilldelningen föreslagits skola ske i samråd med jordbrukskonsulet eller annan agronom, komme denne säkerligen att besitta de bästa förutsättningarna för bedömande av vilka delar av odlingsmarken, som först borde göras till föremål för uppodling. De sakkunniga hade ej funnit lämpligt föreslå, att odlingsplan under alla omständigheter skulle omfatta hela odlingsmarken, utan hade i stället föreslagit, att planen skulle omfatta minst $\frac{1}{3}$ av densamma. Härigenom skulle för ett kronotorp med en areal av cirka 6 hektar odlingsmark odlingsplanen komma att omfatta minst de 2 hektar, som den jordbruksakkunnige ansåge i första hand böra uppodlas. Därest någon med särskilt utpräglad odlarhåg och förmåga begävad kronotorpare så önskade, behövde tydligen hinder ej möta för förrättningsmannen att upprätta en odlingsplan, som omfattade större delen av eller hela odlingsmarken.

Domänstyrelsen anför i förevarande hänseenden:

Uteslutandet av den i de sakkunnigas förslag förekommande bestämmelsen, att vid undersökningen skulle utrönas att genom upplåtelsen icke uppstode oskäligen kostnader för det allmänna, vore föranlett av den av styrelsen föreslagna lydelsen av § 1. Givetvis vore ej avsett att i någon mån fritaga styrelsen från att taga hänsyn till nämnda kostnader, vilka i stor omfattning återfölla på det affärsdrivande verket självt.

Oaktat en del överjägmästare framhållit, att det borde vara tillräckligt om jordbrukskunskapen representerades av en vandringsrättare eller person med motsvarande utbildning å området, hade styrelsen ej ansett sig kunna helt avvika från de sakkunnigas förslag i detta avseende med hänsyn till den odlingsplan, som skulle upprättas i samband med undersökningen. Styrelsen hade emellertid funnit lämpligast, att i berörda avseende upptaga de bestämmelser, som gällde i kungörelsen angående statsbidrag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk den 20 maj 1927 § 4 (nr 206).

Egnahemsstyrelsen har i sitt utlåtande anført att, enär odlingsplanen helst borde upprättas i samband med fastställandet av odlingsskyldigheten, den föreslagna § 6 borde utgå samt i stället i stadgandet angående fastställandet av berörda skyldighet inarbetas en bestämmelse, att den föreskrivna odlingen skulle ske enligt av jordbruksakkunnig upprättad odlingsplan.

I huvudsaklig anslutning till vad domänstyrelsen i förevarande hänseenden föreslagit hava bestämmelser intagits i 5 § i departementsförslaget. Enligt samma paragraf avses att genom omförmälda undersökning få utrönt, huruvida de i 1 och 4 §§ angivna förutsättningar för upplåtelse äro för handen. Erinras må att till dessa förutsättningar är, såsom förut berörts, även att hänföra, att statsverkets kostnader i anledning av upplåtelse ej må bliva för höga.

Vad angår odlingsplan bör sådan givetvis utarbetas under iakttagande av att den må kunna läggas till grund vid det närmare fastställandet av den

Departements-
chefen.

odlingsskyldighet, som bör åligga kronotorparen. Ur denna synpunkt torde emellertid hinder ej behöva möta att upprätta odlingsplanen redan vid ifrågavarande undersökning. Med hänsyn därtill att — enligt vad jag ämnar föreslå — odlingsskyldigheten bör omfatta en areal av 3 hektar, torde dock böra stadgas, att odlingsplanen skall avse minst nämnda areal.

**Kronotorpens
tilldelning av
odlingsmark.**

Spörsmålet om arealen av den odlingsmark, som bör tilldelas lägenhet av ifrågavarande slag, har behandlats i *de sakkunnigas enquete* till kommunalnämndsordförandena.

Flertalet kommunalnämndsordförande ansågo den odlingsmark, som under senaste tiden utlagts för odlingslägenheterna, tillräcklig. Många uttalade emellertid motsatt uppfattning, därvid av vissa kommunalnämndsordförande förordades en tilldelning av intill 8—9 hektar odlingsmark. Ett stort antal kommunalnämndsordförande framhöll, att möjlighet till utökning av odlingsmarken borde förefinnas, så att lägenhetsinnehavare, som visat odlingsintresse, kunde tilldelas ytterligare odlingsmark.

I de sakkunnigas och domänstyrelsens författningsförslag hava i § 5 bestämmelser upptagits beträffande kronotorpens tilldelning av odlingsmark. Det av *domänstyrelsen* föreslagna stadgandet har följande lydelse:

»Kronotorp utlägges i ett eller högst två skiften och till en areal av 5—6 hektar odlingsbar mark. Där sökanden så önskar och förhållandena i övrigt därtill föranleda, må kronotorp kunna tilldelas en areal odlingsbar mark av högst 10 hektar. I undantagsfall må kronotorp utläggas med mindre areal odlingsmark än 5 hektar.»

§ 5 i *de sakkunnigas* författningsförslag överensstämmer med berörda stadgande utom att maximiarealen föreslagits till 15 hektar.

Av de sakkunnigas motivering till nämnda paragraf inhämtas i huvudsak följande:

Kronotorp borde givetvis utläggas i lämpligast möjliga ägofigur. Där ägorna på grund av markförhållandena måste fördelas på två skiften, borde dessas inbördes avstånd endast i undantagsfall få överstiga 1.5 kilometer, enär jordbruket vid större avstånd mellan brukningsdelarna ansåges bliva alltför svårskött. Beträffande arealen torde 5—6 hektar i regel vara den ungefärliga ytvidd, en duglig torpare kunde beräknas vara i stånd att sköta utan anlitande i nämnvärd utsträckning av lejd arbetskraft. Emellertid syntes möjlighet böra hållas öppen för en duglig odlare, som så önskade, att erhålla större areal, förslagsvis upp till 15 hektar odlingsbar jord, varigenom kronotorpet komme i ungefärlig paritet med kolonaten.

Någon minimiareal beträffande tilldelningen av odlingsmark till kronotorp hade de sakkunniga ej ansett lämpligt föreslå annat än genom bestämmelsen, att 5 hektar finge underskridas endast i undantagsfall.

För att jordbruket fortast möjligt skulle kunna bli lägenhetsinnehavaren till ett verkligt stöd, syntes det vara nödvändigt, att odlingsarbetet koncentrerades på de mera lättodlade torvmarkerna. Av fastmark syntes en arealtilldelning av omkring 1 hektar i allmänhet vara lämplig. Markförhållandena, tillgång av bete och slätter å härför disponibla naturliga ängar

och andra omständigheter kunde emellertid givetvis motivera en proportionsvis större tilldelning av fastmark.

Av de sakkunniga uttalade lantbrukaren Brännström skiljaktig mening i fråga om odlingsmarkens maximiareal, som han ansåg böra begränsas till 10 hektar. Det av pluraliteten föreslagna stadgandet kunde enligt denne sakkunniges mening befaras föranleda till, att en sökande frestades begära större areal än som motsvarade behovet och kunde skötas utan lejd arbetskraft. Genom större marktilldelning uppstode onödigtvis större kostnader för det allmänna för avdikning och förhindrades andra bosättningar.

Domänstyrelsen har i förevarande fråga anfört:

Styrelsen anslöte sig till reservanten Brännströms uppfattning och den från flera överjägmästare framförda åsikten, att den odlingsbara markens maximiareal borde begränsas till 10 hektar. Skulle nämligen kronotorpet avses endast för en familj, vore en odlad areal av 10 hektar tillräcklig för att densamma därav skulle hava sin bärgning. Med den inlösningsrätt, som förslaget om upplåtelse av kronotorp innebure, låge den faran nära till hands, att vid en tilldelning av ända till 15 hektar odlingsmark å kronoparkerna skulle genom uppdelning av de inlösta kronotorpen uppstå en nedläggning av nybyggare i sådan omfattning, att svårigheter för deras försörjning skulle uppstå.

Egnahemsstyrelsen yttrar i denna del i sitt utlåtande följande:

Egnahemsstyrelsen ansåge, att den ifrågasatta arealen å kronotorpens odlingsmark, 5—6 hektar, borde ändras att avse 5—8 hektar. Det torde nämligen ur olika synpunkter vara av stor vikt, att någon del av odlingsmarken — t. ex. 1.5 å 2 hektar jord — så snart som möjligt användes till anläggande av betesvall. Insikten att begränsa de både ur jordbruks- och skogssynpunkt föga lämpliga skogsbetena och i stället övergå till rationell beteskultur å härför tjänlig inägojord syntes allt mer och mer vinna insteg även i de trakter, som berördes av kronotorpskolonisationen. För att möjliggöra snar anläggning av dylika betesvallar utan att härför inkräkta på den till åker avsedda och erforderliga arealen, torde det vara nödvändigt att på sätt styrelsen nu föresloge öka odlingsarealen.

Med biträdande av de sakkunnigas förslag förordade styrelsen vidare, att arealen odlingsmark måtte kunna efter särskild prövning höjas till 15 hektar.

Därjämte ville styrelsen på det livligaste förorda, att till denna paragraf gjordes ett tillägg av innebörd *att*, om under upplåtelse tiden ett kronotorps hela upplåtna areal uppodlats, innehavaren kunde tilldelas ytterligare odlingsmark, som lämpligen kunde tilläggas kronotorpet, intill så stor areal, att lägenhetens sammanlagda areal bleve 15 hektar, samt *att* där två eller flera kronotorp utlades intill varandra, nödig hänsyn vid utläggandet skulle tagas till möjliggörande av dylik framtida utvidgning av arealen. Såsom stöd för detta yrkande ville styrelsen bland annat åberopa, att ett stort antal av de genom de sakkunniga hörda kommunala myndigheterna framhållit dylik framtida arealökning såsom ett mycket angeläget önskemål samt att staten numera målmedvetet gått in för utvidgning av ofullständiga jordbrukslägenheter.

Lantmäteristyrelsen, vars utlåtande huvudsakligen avsett de föreslagna

författningsbestämmelsernas förhållande till den nya jorddelningslagen, har i förevarande hänseende gjort följande uttalande:

Då ifrågavarande upplåtelseform i stort sett avsåge att bereda för skötsel av kronans skogar erforderliga skogsarbetare och därmed likställda vissa försörjningsmöjligheter vid sidan av förtjänstarbetet och mindre att tillgodose egnahemsbildning för rent jordbruksändamål, kunde möjligen den av domänstyrelsen ifrågasatta tilldelningen av 5—6 hektar odlingsmark anses tillräcklig. Emellertid hölle lantmäteristyrelsen före, att jämväl i detta sammanhang borde tillses, att möjlighet bereddes till nybildning av jordbruksfastigheter å kronoparkerna, där förutsättningar i övrigt funnes därför. På grund därav och på av egnahemsstyrelsen anförda skäl biträdde lantmäteristyrelsen egnahemsstyrelsens förslag.

Departements-
chefen.

På de av egnahemsstyrelsen anförda skäl anser jag, att kronotorpen böra tilldelas i regel en areal av 5—8 hektar odlingsmark. Under de förutsättningar, som angivits av de sakkunniga och domänstyrelsen, synes denna areal böra kunna något höjas. I likhet med den skiljaktige bland de sakkunniga och domänstyrelsen anser jag maximiarealen i dylikt fall böra bestämmas till 10 hektar. Har emellertid en kronotorpare sedermera ådagalagt sitt odlingsintresse och sin duglighet genom att uppodla den kronotorpet tillagda odlingsarealen, vill jag, i anslutning till vad egnahemsstyrelsen anfört, förorda, att möjlighet beredes honom att erhålla ytterligare tilldelning av odlingsmark intill så stor areal, att odlingsmarkens sammanlagda areal bliver 15 hektar. Vid utläggande av två eller flera kronotorp intill varandra bör, såsom egnahemsstyrelsen framhållit, nödig hänsyn tagas till möjliggörande av dylik framtida utvidgning av arealen.

I anslutning till vad jag nu anfört hava stadganden intagits i 6 § 1 mom. i departementsförslaget.

Torrläggning
av odlingsbar
torvmark.

Angående torrläggning av den kronotorp tilldelade odlingsbara torvmarken hava i såväl *de sakkunnigas* som *domänstyrelsens* förslag överensstämmande stadganden upptagits i § 18. Samma paragraf enligt sistnämnda förslag lyder sålunda:

»Ingår i kronotorpets odlingsområde icke avdikad torvmark, skola nödiga avloppsdiken genom statens försorg upptagas. Kronotorpare är skyldig att underhålla sådana diken till den del desamma ligga inom torpets område ävensom utanför detsamma belägna avloppsdiken, enligt vad därom vid torpets upplåtande bestämmes.»

Av *de sakkunnigas* motivering för ifrågavarande stadgande framgår i huvudsak följande:

Kronotorpen torde i regel i likhet med odlingslägenheter och kolonat komma att innefatta förhållandevis stor del torvmark. Tillgången på ur odlingssynpunkt godartade redan utdikade torvmarker vore emellertid ej tillräcklig, och måste därför även odikade men i övrigt för odling lämpliga myrar komma ifråga för kronotorpsupplåtelse. För ernående av ett gott odlingsresultat vore av den största vikt, att dikningen gjordes fullt effektiv.

Då det ofta visat sig, att lägenhetsinnehavare ej mäktat utföra erforderligt dikningsarbete på tillfredsställande sätt, vore för vinnande av syftet med kronotorpsupplåtelseerna nödvändigt, att kronan ombesörjde och bekostade upptagandet av nödiga avloppsdiken. I fråga om kolonaten ombesörjdes genom statens försorg upptagande av erforderliga avlopps- och avledningsdiken ävensom sådana laggdiken, som möjliggjorde odlingsarbetets omedelbara påbörjande. De sakkunniga hade emellertid ansett sig icke kunna föreslå, att kronan iklädde sig större omkostnader för den förberedande odlingsdikningen än utförandet av själva avlopps- och avledningsdikena. Uttrycket »nödiga avloppsdiken» hade de sakkunniga avsett inrymma sådana större huvuddiken, som erfordrades för den förberedande torrläggningen, varför även ett i laggen förlagt större avskärningsdike i vissa fall skulle kunna hänföras därtill. Laggdiken i allmänhet liksom tegdiken skulle där- emot tillkomma torpinnehavaren att själv upptaga.

Torparen skulle givetvis under alla omständigheter hava att underhålla de av kronan upptagna dikena, i vad dessa låge inom kronatorpets område. Jämväl beträffande utom torpområdet belägna avloppsdiken torde kronatorparen eller, där dikena avledde vatten från flera torp, dessas innehavare i regel böra göras underhållsskyldiga. Fall kunde emellertid tänkas, då skäligheten fordrade, att kronan i större eller mindre utsträckning deltog i underhållet av sådana diken, såsom då kronan utnyttjade dikena som avlopp för verkställd skogsdikning.

Nämnas må att flera kommunalnämndsordförande i svar på viss av de sakkunniga framställd fråga framhållit, att odlingsmarken borde utdikas genom statens försorg, utan att dock i allmänhet därvid angivits i vilken omfattning dikning borde ske.

Egnahemsstyrelsen har beträffande förevarande fråga uttalat, att utdikningen genom statens försorg borde — i överensstämmelse med vad som stadgats beträffande kolonat — jämväl avse de avlednings- och laggdiken, som erfordrades för möjliggörande av odlingsarbetets omedelbara påbörjande.

Erfarenheten från den bedrivna kolonisationsverksamheten genom kolonat- upplåtelser torde hava ådagalagt den stora betydelsen av en tillfredsställande torrläggning av den odlingsbara torvmarken. Där å kolonaten mindre goda skördar erhållits, torde detta ofta till stor del hava berott på ofullständig torrläggning av den odlade jorden. Vad särskilt angår laggdiken vill jag erinra, att enligt äldre upplåtelsevillkor beträffande kolonaten skyldighet ej ålegat kronan att bekosta upptagande av dylika diken, men att det visat sig, att kolonisterna ej mäktat själva på ett tillfredsställande sätt ombesörja sådan dikning. Med hänsyn därtill har kronan sedermera i särskilda fall bekostat laggdikenas anläggande. Jag vill därför, på sätt *egnahemsstyrelsen* förordat, tillstyrka, att å kronatorpen genom kronans försorg upptagas ej blott nödiga avloppsdiken utan även sådana laggdiken, som erfordras för att möjliggöra odlingsarbetets omedelbara påbörjande. Föreskrift därom upptages i 6 § 2 mom. i departementsförslaget.

Angående kronatorparens skyldighet att underhålla genom kronans försorg anlagda diken återfinnas i 14 § i departementsförslaget bestämmelser av

samma innehåll, som av de sakkunniga och domänstyrelsen därutinnan föreslagits.

Besittnings-
form.

De sakkunnigas
enquôte.

I *de sakkunnigas enquôte* till kommunalnämndsordförandena framställdes fråga, huruvida ändring borde vidtagas i det beträffande odlingslägenheten tillämpade systemet i avseende å, bland annat, besittningsformen. Av 27 kommunalnämndsordförande, som besvarade nämnda fråga, uttalade sig 5 för bibehållande av arrende såsom upplåtelseform, 7 föreslogo äganderättsupplåtelse omedelbart eller efter fullgjord odlings- och byggnadsskyldighet och 15 förordade lägenheternas upplåtande under äganderätt efter viss tids arrende.

De sakkunniga.

I *de sakkunnigas* författningsförslag upptagas stadganden i frågor om formen för upplåtande av kronotorp och därmed sammanhängande spörsmål i §§ 7, 8, 20, 21 och 22.

Nämnda bestämmelser lyda sålunda:

»§ 7. Kronotorp upplåtes på 20 år med innehavaren förbehållen optionsrätt till förnyat arrende vid arrendetidens slut och med rätt under vissa förutsättningar för innehavaren att med äganderätt inlösa detsamma.

§ 8. Avtal om upplåtelse av kronotorp skall ske skriftligen enligt fastställt formulär med iakttagande av bestämmelserna i denna kungörelse ävensom i tillämpliga delar av vad i lag sägs om arrende.

§ 20. Dör kronotorpare före upplåtelseidens utgång, äger efterlevande änka och till myndig ålder komna barn optionsrätt till arrendets övertagande, med företrädesrätt för änkan. Om den avlidne endast efterlämnat omyndiga barn, skall det för varje särskilt fall bero på domänstyrelsens prövning, huruvida dödsboet må besitta torpet och förmyndaren sålunda ikläda sig i upplåtelseavtalet bestämda rättigheter och skyldigheter intill dess något av barnen efter uppnådd myndig ålder kan övertaga arrendet.

§ 21. Frånträder kronotorpare under pågående upplåtelseperiod nyttjanderätten till kronotorp, vare sig till följd av dödsfall, konkurs, nyttjanderättens förverkande eller eljest, och skall ej jämlikt § 20 avtalet fortfarande äga giltighet för dödsbodelägare, skall kronotorpet ofördröjligen för återstoden av upplåtelsetiden överlätas till annan kvalificerad person, den avträdande obetaget att för överlåtelsen söka betinga sig den ersättning, varom överenskommelse kan med tillträdaren träffas.

Upplåtelsen sker härvid under oförändrade villkor, dock att beträffande fullgörandet av den kronotorparen åliggande odlings- och byggnadsskyldigheten må vidtagas den jämkning, vartill omständigheterna skäligen må anses föranleda.

Avträdes kronotorp, må från avträdarens sida krav på ersättning för å kronotorpet nedlagt arbete och utgivna kostnader icke framställas mot kronan.

§ 22. Kronotorp, som av domänstyrelsen prövas kunna från kronoparken helt avskiljas, må av innehavaren på nedan angivna villkor inlösas. Rätt till inlösen av dylikt kronotorp inträder, sedan torpinnehavaren fullgjort honom enligt 10 och 11 §§ åliggande byggnads- och odlingskyldighet.»

Av de sakkunniga var riksdagsmannen Lövgren av skiljaktig mening i fråga om § 7, i det han ansåg upplåtelse tiden böra bestämmas till 50 i stället för av pluraliteten föreslagna 20 år.

I anslutning till nämnda av de sakkunniga föreslagna stadganden må erinras om vissa i hithörande frågor i 1909 års kungörelse angående upplåtande av odlingslägenheter och i lagen om nyttjanderätt till fast egendom meddelade bestämmelser.

Enligt 5 mom. i omförmälda kungörelse upplåtes, såsom förut nämnts, odlingslägenhet under nyttjanderätt på 50 år med innehavaren förbehållen optionsrätt till förnyat arrende vid arrendetidens slut. I 6 mom. stadgas, att lägenhetsinnehavaren eller hans dödsbo icke må utan domänstyrelsens medgivande åt annan överlåta arrenderätten. Vid avträde skall lägenhetsinnehavaren, enligt föreskrift i 17 mom., lämna ifrån sig lägenheten med åbyggnader och odlingar till föreskriven omfattning i fullgott stånd eller ersätta bristen. Domänstyrelsen har i 18 mom. tillerkänts befogenhet att vid upplåtelsen föreskriva de villkor, som utöver vad i kungörelsen stadgats samt vad i allmänhet om arrende finnes i lag föreskrivet må kunna finnas erforderliga.

Enligt 2 kap. 8 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom gäller i fråga om överlåtelse av arrende, att överlåtelse ej må ske utan jordägarens medgivande. Är arrendeavtalet slutet för viss tid överstigande 15 år, äger dock arrendatorn, om han vill lämna fastigheten och jordägaren ej mot lösen vill återtaga densamma, i sitt ställe sätta annan, med vilken jordägaren skäligen kan nöjas. Samma rätt tillkommer jämlikt 9 § i samma kap. avliden arrendators dödsbo. Rörande frågan om rätt för arrendator till ersättning för jordförbättringar stadgas i 2 kap. 17 § nämnda lag, att arrendatorn må efter vissa grunder njuta ersättning för nyodling, kulturåtgärder för varaktigt betesbruk och täckdikning. Den uppskattning, som erfordras för bestämmande av dylik ersättning, skall enligt 12 § i samma kap. verkställas vid avträdesyn.

Av de sakkunnigas motivering till de av dem föreslagna stadganden inhämtas huvudsakligen följande:

Beträffande innebörden av den av de sakkunniga avsedda besittningsformen erinra de sakkunniga inledningsvis om beskaffenheten av besittningsrätten till odlingslägenhet. De uttala den uppfattningen, att sådan besittningsrätt ej kunde utmätas och att grunden därtill vore förbudet mot överlåtelse av besittningsrätten. Till stöd för denna mening åberopas ett av Svea hovrätt den 10 augusti 1926 meddelat utslag. I anslutning härtill yttra de sakkunniga vidare, att innehavarna av odlingslägenheter i allmänhet vore eniga om, att innehavare, som så önskade, borde kunna med äganderätt förvärva sina lägenheter, och att för övriga lägenhetsinnehavare borde bibehållas det nu tillämpade systemet med arrendeupplåtelse på lång tid, vilket för de mindre dugliga framstode såsom mest riskfritt. Enligt de sakkunnigas bestämda övertygelse vore emellertid denna statsgaranterade alltför stora trygghet övertvägande av ondo. Systemet hade nämligen utövat ett tydligt demoraliserande inflytande på svagare naturer bland lägenhetsinnehavarna och hos dem uppammat lojhet och mindre önskvärda egenskaper. Då numera genom berörda hovrättsutslag utsagts, att besittningsrätten ej vore att anse som utmätningsbar tillgång, måste innehavarnas redan förut i regel små kreditmöjligheter helt förintas. Med hänsyn härtill hade

för de sakkunniga framstått såsom synnerligen önskvärt att finna ett system, som å ena sidan tillgodesåge berättigade krav på trygghet för en lojal och arbetsam innehavares besittningsrätt men å andra sidan ej på samma sätt som det nuvarande beredde lägenhetsinnehavarna en ur många synpunkter olämplig undantagsställning. Detta önskemål ansåge de sakkunniga kunna förverkligas genom det av dem framlagda förslaget, innebärande dels möjlighet för lägenhetsinnehavaren att med äganderätt inlösa lägenheten, dels avkortning av upplåtelse tiden till 20 år med bibehållen optionsrätt för innehavaren, dels ock bestämmelser, ägnade att upphäva berörda undantagsställning med avseende å tryggad besittningsrätt. Sistnämnda bestämmelser återfunnes i § 21 i författningsförslaget.

I fråga om den föreslagna *inlösningsrätten* anföra de sakkunniga, att äganderätten måste anses såsom den bästa besittningsformen och ägnad att på ett helt annat sätt än andra upplåtelseformer sporra till ansträngningar för lägenhetens förkovran. För kronan borde ett medgivande av nu ifrågasvarande innebörd ej betyda någon nämnvärd oppoffring, då ju kronan redan genom lägenheternas upplåtande på lång tids arrende och med innehavarna medgiven optionsrätt till arrendets förnyelse praktiskt taget avhänt sig möjligheten att inom överskådlig tid för egna syften utnyttja de upplåtna områdena. Det hade visserligen anförts, att genom lägenheternas inlösande kronoparkerna skulle i större eller mindre grad söndersplittras, vilket skulle medföra olägenheter i skilda hänseenden. Om lägenheterna förlades i utkanterna av kronoparkerna, behöfve emellertid inga betänkligheter uppstå i nämnda hänseende. Vidkommande i kronoparkernas inre delar förlagda lägenheter kunde de uttalade betänkligheterna möjligen få anses i någon mån motiverade. Därest emellertid lägenheterna utlades kolonivis med tre till flera lägenheter i en grupp, bildande ett gentemot kronoparken någorlunda regelbundet avgränsat jämförelsevis större område, syntes inga bärande invändningar kunna göras mot försäljning av sådana lägenheter. Enstaka liggande lägenheter torde endast i undantagsfall komma att upplåtas, till följd varav de med dylika upplåtelser förenade olägenheterna i praktiken knappast torde förekomma i nämnvärd omfattning.

Enligt de sakkunnigas mening borde kronatorpen i regel kunna av innehavarna förvärvas med äganderätt, och upplåtelser av kronatorp, så belägna att de ej lämpligen kunde helt avskiljas från kronoparken, borde endast i enstaka undantagsfall komma till stånd. Vid den i § 4 omförmälda undersökning borde utredas, huruvida omständigheterna motiverade ett dylikt undantag innefattande allenast nyttjanderättsupplåtelse.

Domänstyrelsen borde erhålla generell befogenhet att träffa avtal om såväl upplåtelse som sedermera försäljning av kronatorp. Om varje kronatorpsupplåtelse såsom i verkligheten innebärande ett avtal om framtida försäljning i likhet med kolonatupplåtelse skulle underställas Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning, måste detta verka i hög grad hämmande på verksamheten. De sakkunniga hade dock ej ansett sig böra närmare ingå på spörsmålet i vad mån, med hänsyn till innehållet i § 77 regeringsformen och förordningen den 26 januari 1894 angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket, dylikt generellt bemyndigande lagligen kunde givas domänstyrelsen.

Angående de i § 20 föreslagna bestämmelser om rätt för avliden kronatorparens änka och barn att övertaga kronatorpet yttra de sakkunniga att, då lägenhetens upparbetande i regel vore resultat av lägenhetsinnehavarens och hans hustrus gemensamma ansträngningar, måste det anses rättvist, att

besittningsrätten till lägenhet efter innehavarens död skulle under alla omständigheter övergå till änkan. Ansåge hon sig ej vara i stånd att fullgöra upplåtelseavtalet, borde hon äga möjlighet att till annan behörig person mot ersättning överlåta besittningsrätten. Barnen, som i regel ej tillnärmelsevis i samma grad arbetat på lägenhetens förkovran, borde komma först i andra rummet och syntes böra inbördes likställas i fråga om rätten till lägenhetens övertagande. Om den avlidne endast efterlämnat omyndiga barn, borde nyttjanderätten reserveras för något av barnens räkning. Endast där detta ej låte sig göra, syntes överlåtelse böra ske till annan kvalificerad person. Prövningen av huruvida besittningsrätten skulle reserveras eller icke borde för varje särskilt fall verkställas av domänstyrelsen.

Vidkommande de i § 21 upptagna bestämmelser yttra de sakkunniga, att dessa förutsatte, att besittningsrätten skulle utgöra en tillgång i vanlig bemärkelse, som kronotorparen vid behov skulle kunna utnyttja i kredit-syfte och som skulle vara föremål för föryttring. Vid föryttring, vare sig denna vore frivillig eller skedde i exekutiv ordning, skulle dock gälla, att köparen måste uppfylla de personliga förutsättningar, som krävdes för att bli antagen till kronotorpare. Vid överlåtelse av besittningsrätten borde enligt de sakkunnigas mening kronotorparen äga möjlighet att för å torpet nedlagda kostnader och arbeten av tillträdaren betinga sig den ersättning, varom överenskommelse kunde träffas. Redan nu vore dylik inlösen allmän praxis, men principen syntes böra fastslås genom uttryckligt stadgande. Jämväl där arrenderätten förverkats, syntes den avträdande kronotorparen böra medgivas samma möjlighet att av tillträdaren söka betinga sig ersättning för å torpet nedlagt arbete. I och med det att avträdande kronotorpare bereddades möjlighet att betinga sig ersättning av tillträdaren, bortföle förutsättningarna för skyldighet för kronan att utgiva sådan.

I *domänstyrelsens* författningsförslag äro bestämmelser i hithörande frågor jämväl upptagna i §§ 7, 8, 20, 21 och 22. Förstnämnda två paragrafer och § 22 äro likalydande med samma paragrafer i de sakkunnigas författningsförslag, dock att i § 7 i domänstyrelsens författningsförslag upplåtelse tiden är satt till 50 år. §§ 20 och 21 i samma förslag hava följande lydelse:

»§ 20. Kronotorp må icke utan domänstyrelsens medgivande överlåtas.

Vid överlåtelse av kronotorp eller annan upplåtelse till ny innehavare, vare avträdaren obetaget att söka betinga sig den ersättning, varom överenskommelse kan med tillträdaren träffas.

Domänstyrelsen åligger medverka därtill, att sådan överenskommelse må komma till stånd.

Mot kronan må icke framställas krav på ersättning som nu nämnts.

§ 21. Domänstyrelsen äger att vid upplåtelsen föreskriva de villkor, som utöver vad ovan sagts, må kunna finnas erforderliga.»

Domänstyrelsens motivering till nämnda bestämmelser innehåller i huvudsak följande:

Beträffande beskaffenheten av den av de sakkunniga föreslagna besittningsrätten till odlingslägenheterna torde denna i själva verket ej vara så tryggad, som de sakkunniga ansett, och torde därav näppeligen kunna skapas de olägenheter av moralisk och ekonomisk art, som de sakkunniga framhållit. Styrelsen hyste den uppfattningen att, om lägenhets-

havaren skulle efter viss tid äga valfrihet mellan att inlösa lägenheten eller behålla densamma under nyttjanderätt, sistnämnda besittningsform borde vara sådan, att den i sig själv innebure något mera än ett vanligt arrende. Först därmed syntes en dylik valfrihet, vars införande styrelsen för övrigt ansåge mycket välbetänkt, utgöra ett avvägande mot varandra av någorlunda likvärdiga förmåner. Därför borde nu gällande bestämmelser om odlingslägenheter i största möjliga utsträckning bibehållas och i anslutning därtill arrendetiden för kronotorpen sättas till 50 år.

I fråga om *inlösningsrätten* anför styrelsen, att ett flertal överjägmästare, under framhållande av att genom kronotorpens avskiljande kronoparkerna skulle söndersplittas och till följd därav åtskilliga olägenheter uppstå, uttalat sig mot lösningsrätten. Styrelsen kunde dock icke finna dessa motiv bärande utan anslöte sig principiellt till de sakkunnigas ståndpunkt. Emellertid kunde styrelsen, som visserligen oförändrad upptagit den av de sakkunniga föreslagna § 22, ej godkänna de sakkunnigas motivering. Med hänsyn till den avsevärda tid, som kunde förflyta från ett kronotorps första upplåtande, till dess fråga uppstode om dess förvärvande med äganderätt, och de väsentligt ändrade förhållanden, som kunde uppstå å angränsande kronomark till följd av bland annat kommunikationsväsendets utveckling, och varigenom oöverkomliga svårigheter kunde uppkomma för lämplig tilldelning av skogsmarksområde, syntes det nämligen styrelsen välbetänkt, att rätten till inlösen av kronotorp icke gjordes ovillkorlig utan beroende av styrelsens prövning.

Angående § 20 i domänstyrelsens författningsförslag yttrar styrelsen, att i denna paragraf sammanförts de bestämmelser, som styrelsen ansett böra tillämpas vid överlåtelse eller upplåtelse till ny innehavare av kronotorp. Enligt styrelsens uppfattning vore ej lämpligt och knappast möjligt att i en författning intaga en del av de av de sakkunniga föreslagna bestämmelserna, såsom då nyttjanderätten avträdde vid konkurs, enär särskilt nämnda stadgande innebure ett avsevärt avsteg från på området eljest gällande civilrättsliga regler. Styrelsen hade bibehållit föreskriften om förbud mot överlåtelse av kronotorp utan domänstyrelsens medgivande, vilken föreskrift till sin innebörd även upptagits i de sakkunnigas förslag. Vad anginge frågan om rätt för avträdare av kronotorp att av tillträdaren erhålla ersättning för därå nedlagt arbete hade styrelsen strävat efter att tillgodose bland lägenhetshavarna framkommen opinion om att avträdaren måtte erhålla dylik rätt. Styrelsen hade därvid funnit det icke vara möjligt att göra en föreskrift i nämnda riktning effektiv eller innebära någon reell förmån för lägenhetshavaren, med mindre staten garanterade denna rätt. Då emellertid ifrågavarande upplåtelseform i huvudsak syftade till åstadkommande av odling och bebyggelse utan någon direkt förpliktelse för staten i fråga om att övertaga de tillskapade lägenheterna, hade styrelsen måst stanna vid de sakkunnigas förslag om enbart ett påpekande, att sökanden kunde betinga sig den ersättning av tillträdaren, varom överenskommelse kunde träffas. Styrelsen hade dock gått ett steg längre än de sakkunniga och föreslagit åläggande för styrelsen att medverka därtill, att sådan överenskommelse måtte komma till stånd.

I fråga om den av styrelsen föreslagna § 21 framhåller styrelsen, att styrelsen avsett bereda sig tillfälle att särskilt övervaka och leda ifrågavarande nya form av ödemarkskolonisation.

Egnahemsstyrelsen har i sitt utlåtande ej framställt andra erinringar mot domänstyrelsens förslag i förevarande hänseenden än att egnahemsstyrelsen ifrågasatt uteslutande av §§ 20 och 21 ur författningsförslaget. Därutinnan anför egnahemsstyrelsen:

Riksdagen hade i skrivelse den 29 maj 1928, nr 264, anhållit om vidtagande av åtgärder i syfte att reglerna för nyttjanderättsupplåtelser från kronans mark måtte i görligaste mån anpassas efter den allmänna arrendelagens bestämmelser och syftemål. Över denna riksdagsskrivelse hade egnahemsstyrelsen anbefallts avgiva utlåtande, men hade styrelsen ej medhunnit att behandla ärendet. För att såvitt möjligt icke föregripa resultatet av dess handläggning, syntes det vara nödvändigt, att sådana bestämmelser icke infördes i nu förevarande kungörelseförslag, vilka stode i strid mot den allmänna arrendelagens bestämmelser, även de s. k. dispositiva. Med hänsyn därtill torde åtminstone §§ 20 och 21 böra utgå ur förslaget, därvid det förutsattes, att vad som kunde komma att föreskrivas i anledning av nyssnämnda riksdagsskrivelse jämväl måtte vinna tillämpning beträffande arrendevillkoren i övrigt vid upplåtelser av kronotorp.

I anslutning till vad egnahemsstyrelsen sålunda anført må nämnas, att styrelsen numera avgivit utlåtande över berörda riksdagsskrivelse. I detta yttrar styrelsen — efter att hava beträffande andra nyttjanderättsupplåtelser å kronomark förordat närmare anpassning i vissa hänseenden av upplåtelsereglerna efter allmänna arrendelagens bestämmelser — att i fråga om skogstorp och odlingslägenheter särskilda bestämmelser vore och torde i fortsättningen bliva gällande.

Lantmäteristyrelsen har i sitt utlåtande gjort visst uttalande beträffande den lösningsrätt, som enligt styrelsens uppfattning borde tillkomma kronotorparen:

Lantmäteristyrelsen ansåge sig böra understryka angelägenheten därav, att vederbörande lägenhetsinnehavares rätt till inlösen ej gjordes beroende av en framtida prövning utan redan från början på ett bindande sätt tillförsäkrades honom, därest han fullgjort de villkor, som statsmakterna ansåge sig böra uppställa därför. Det skulle givetvis vara i hög grad obilligt, om en kronotorpare i förhoppning att framdeles få inlösa sin lägenhet å densamma nedlade betydande arbeten av olika slag under en lång följd av år och sedan förvägrades att inlösa området. Domänstyrelsens förslag upptog för rätt till inlösen en framtida prövning, som även om det kunde antagas, att densamma komme att utövas med billighet och all skälig hänsyn till kronotorparen, dock gjorde, att denne måste känna sin ställning oviss och att hans intresse för lägenhetens brukande kunde minskas.

Jag biträder domänstyrelsens förslag om arrendetidens bestämmande till 50 år. Anledning synes mig ej föreligga att frångå vad i detta hänseende nu gäller i fråga om odlingslägenheter. En lång arrendetid torde i regel vara ägnad att stärka arrendatorns intresse att väl hävda lägenheten. Optionsrätt till förnyat arrende vid arrendetidens slut bör förbehållas kronotorparen.

I likhet med de myndigheter som yttrat sig i ärendet anser jag möjlighet böra beredas kronotorparen att med äganderätt inlösa kronotorpet, sedan han fullgjort viss odlings- och byggnadsskyldighet. Såsom föreslagits såväl

av de sakkunniga som domänstyrelsen torde inlösen allenast böra äga rum, därest kronotorpet jämte skogsmarksområde, som jag ämnar föreslå böra läggas till detsamma, kan utan olägenhet avskiljas från kronoparken. Då lång tid kan komma att förflyta från upplåtelsen, till dess framställning om inlösen göres, och ändrade förhållanden därunder kunna hava inträtt, synes knappast låta sig göra att redan vid tiden för upplåtelsen med tillräcklig säkerhet bedöma, huruvida avskiljande framdeles utan olägenhet kan ske. Frågan därom synes böra prövas först då framställning om inlösen göres. Med hänsyn därtill torde någon ovillkorlig rätt till inlösen ej böra vid upplåtelsen tillförsäkras kronotorparen. Lämpligt torde emellertid vara, att i sådana fall, där redan vid upplåtelsen föreliggande omständigheter giva vid handen, att kronotorpet ej utan olägenhet kan fränkiljas kronoparken, anmärkning därom göres i samband med upplåtelsen. Till frågan angående vem det bör tillkomma att bestämma om inlösen av kronotorp återkommer jag längre fram.

Enär de i lagen om nyttjanderätt till fast egendom om överlåtelse av arrende och ersättning vid avträde givna bestämmelser ej torde vara lämpade för ifrågavarande i vissa avseenden säregna upplåtelseform, torde vara erforderligt att meddela särskilda regler i nämnda hänseenden. Då den utredning, som begärts i den i egnahemsstyrelsens utlåtande omförmälda riksdagsskrivelsen, förebragts, bör emellertid givetvis vederbörlig hänsyn tagas till utredningen, jämväl såvitt angår kronotorpen.

Vad angår överlåtelse av besittningsrätten till kronotorp må erinras att, därest bestämmelserna i 2 kap. 8 och 9 §§ i lagen om nyttjanderätt till fast egendom skulle äga tillämpning, kronotorparen eller hans dödsbo, om kronan ej ville mot lösen återtaga kronotorpet, skulle äga överlåta detsamma till annan, blott denne vore sådan att jordägaren skäligen kunde nöjas med honom. Kronan skulle således vara nödsakad godtaga den, till vilken lägenheten överlättes, såvida ej mot hans solvens eller personliga egenskaper i allmänhet kunde göras befogade anmärkningar. Med hänsyn till ändamålet med ifrågavarande upplåtelser och de personliga förutsättningar, som böra krävas för att bliva antagen till kronotorpare, synes därför nödvändigt att stadga förbud mot överlåtelse av besittningsrätten utan domänstyrelsens medgivande, detta oberoende av den verkan ett dylikt förbud må hava i exekutivt hänseende.

Vidkommande frågan om kronotorparens rätt till ersättning vid avträde av arrendet kan jag ej ansluta mig till domänstyrelsens ståndpunkt. Om kronotorp avträdes till kronan, bör enligt min mening kronan gentemot den avträdande kronotorparen själv svara för de ersättningsanspråk denne på grund av arrendeförhållandet må äga. Det synes mindre tilltalande, om kronan skulle fritaga sig från förpliktelser, som åligga jordägare i allmänhet. Framhållas må även att enligt de av domänstyrelsen i ämnet föreslagna bestämmelserna någon rättslig skyldighet att utgiva ersättning för förbättringar ej torde komma att åvila tillträdande kronotorpare, med mindre

domänstyrelsen sätter åtagandet av dylik skyldighet såsom villkor för kronotorpets övertagande, samt att, därest ny upplåtelse ej komme till stånd, möjlighet ej skulle finnas för den avträdande kronotorparen att utfå någon ersättning.

Vid bedömande av frågan, huruvida vid avträde av kronotorp till kronan någondera av kontrahenterna bör av den andra undfå ersättning i anledning av fastighetens skick, torde man kunna utgå från, att i stort sett de förbättringar kronotorparen enligt upplåtelsevillkoren är skyldig verkställa å kronotorpet motsvaras av de förmåner i form av statsbidrag, legofrihet m. m., som han äger åtnjuta under frihetsåren. Där avträde sker efter dessas utgång, torde därför kronotorparen böra åtnjuta ersättning för förbättringar, som han vidtagit utöver vad honom ålegat. Ersättningen synes böra beräknas efter det ökade värde kronotorpet vid avträdet kan anses äga till följd av sistnämnda förbättringar. Å andra sidan torde kronotorparen, om föreskrivna arbeten ej blivit fullgjorda, vara pliktig ersätta bristen. Avträdes kronotorp före frihetsårens utgång, bör kronotorparen, liksom då avträde sker efter nämnda tid, vara berättigad till gottgörelse, i den mån han verkställt förbättringar i större omfattning än honom ålegat. Huruvida i sistnämnda fall kronotorparen bör bekomma ytterligare ersättning, synes böra bliva beroende av prövning efter omständigheterna. På sådan prövning synes även böra bero, huruvida kronotorpare, som vid frånträde av arrendet före frihetsårens utgång vidtagit förbättringar i samma eller mindre utsträckning än honom ålegat, bör äga rätt till ersättning eller vara pliktig utgiva sådan till kronan.

För sådana fall, där kronotorparen överlåter arrenderätten till kronotorpet å annan, torde några föreskrifter angående kronotorparens rätt att betinga sig ersättning för utförda förbättringar ej vara erforderliga.

Har kronotorp avträtts till kronan, torde ny upplåtelse av detsamma böra avse den ursprungliga upplåtelse tiden och i regel ske på oförändrade villkor. Har den avträdande kronotorparen avsevärt brustit i fullgörande av honom åliggande odlings- och byggnadsskyldighet, synes emellertid jämkningar i de ursprungliga upplåtelsevillkoren i nämnda avseenden böra vidtagas. Om å andra sidan föregående innehavare av kronotorpet därå verkställt förbättringar utöver vad honom ålegat och ersättning därför utgivits av kronan, synes riktigt, att den nye kronotorparen må kunna tillförbindas att till kronan återgälda beloppet, lämpligen genom årliga avbetalningar under skälig tid.

I den mån särskilda regler ej givas i de för ifrågavarande arrenden nu ifrågasatta upplåtelsegrunder, böra givetvis allmänna arrendelagens stadganden äga tillämpning. Emellertid torde kunna finnas erforderligt att meddela vissa detaljföreskrifter vid sidan av nämnda grunder och staganden. Det torde böra ankomma på domänstyrelsen att giva dylika föreskrifter. Framhållas må, att dessa ej få stå i strid vare sig med berörda grunder eller tillämpliga stadganden i allmänna arrendelagen.

I enlighet med vad jag nu tillstyrkt hava bestämmelser meddelats i 2 och 3 samt 16—19 §§ i departementsförslaget.

Arrendeavgift
och skatte-
plikt.

I fråga om arrendeavgift och skatteplikt för kronotorp innehålla de sakkunnigas och domänstyrelsens författningsförslag i § 9 bestämmelser, som i huvudsak överensstämma med varandra och vad i samma hänseende är stadgat i fråga om odlingslägenheter.

Ifrågavarande stadgande har i *domänstyrelsens* författningsförslag följande lydelse:

»Kronotorpare, som under 15 år från upplåtelsen åtnjuta frihet från utlagor och onera från kronotorpet, är skyldig att från och med 16:de besittningsåret dels för detsamma erlægga årlig arrendeavgift, som bestämmes till 3.6 procent av sammanlagda beloppet av det markvärde lägenheten anses äga ouppodlad och det uppburna byggnadsbidraget, dels utgöra kronotorpet åvilande utskylder och besvär.»

Från denna bestämmelse avviker det av *de sakkunniga* föreslagna stadgandet i ämnet allenast därutinnan, att enligt detta det värde, efter vilket legan skulle beräknas, skulle utgöra sammanlagda beloppet av uppburet byggnadsbidrag och odlingsmarkens fastställda inlösningsvärde. Med avseende å denna skiljaktighet må nämnas, att enligt de sakkunnigas förslag inlösningsvärdet å den mark, som vid upplåtelsen tillades kronotorp, skulle på förhand bestämmas och angivas i upplåtelsehandlingen, under det att domänstyrelsen föreslår, att priset å marken skall fastställas först i samband med torpets inlösande.

De sakkunniga yttra, att med hänsyn till den föreslagna höjningen av byggnads- och odlingshjälp samt önskvärdheten av kronotorpens inlösande så snart som möjligt en förkortning av frihetsåren med några år vore tänkbar men att de sakkunniga dock ej ansåge sig böra tillstyrka någon dylik förkortning.

I anslutning till vad de sakkunniga och domänstyrelsen föreslagit i fråga om kronotorparens ansvar för skatter för kronotorpet må något erinras om innehållet i nu gällande bestämmelser angående utgörandet av skatter och onera för utarrenderad jord.

Enligt den vid 1928 års riksdag antagna skattelagstiftningen svarar jordägaren i *förhållande till det allmänna* för all skatt för utarrenderad fastighet, både kommunal-, landstings- och vägskatt. Enligt samma år vidtagen ändring av 2 kap. 23 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom skall *beträffande förhållandet mellan jordägare och arrendator* jordägaren, om intet annat avtalats, själv svara för honom åliggande skattskyldighet för fastigheten med undantag av vägskatt och vägunderhåll in natura, som åvila arrendatorn. Där den norrländska arrendelagen äger tillämpning, skola, om ej annat avtalats, jämlikt ändrad lydelse av 24 § i samma lag skatterna för fastigheten utan undantag gäldas av jordägaren. Avtalsfriheten är i sistnämnda fall på visst sätt inskränkt. I anslutning till dessa bestämmelser har föreskrivits, att jordägaren skall åtnjuta det så kallade

procentavdraget d. v. s. rätten till avdrag vid beräkning av den kommunala inkomstskatten för det belopp, som beskattats genom den kommunala fastighetsskatten. Fastighetsskatten utgår efter vissa procental av fastighetens taxeringsvärde.

Framhållas må i detta sammanhang, att enligt förut gällande bestämmelser i ämnet större delen av skattskyldigheten för utarrenderad fastighet i praktiken ålegat arrendatorn och att i anslutning därtill denne åtnjutit procentavdraget.

I huvudsaklig överensstämmelse med vad i motsvarande hänseenden gäller ifråga om odlingslägenheter torde kronotorparen böra åtnjuta 15 frihetsår samt den årliga arrendeavgift, som därefter bör utgå, bestämmas till 3.6 procent av sammanlagda beloppet av uppburen byggnadshjälp och odlingsmarkens värde i ouppodlat skick. Beträffande odlingslägenheter stadgas, att odlingsmarkens värde ej må sättas högre än 20 kronor för hektar. Det synes lämpligt, att jämväl i fråga om kronotorp föreskrift meddelas om det värde odlingsmarken högst må åsättas. Därvid är att märka, att kronan, enligt vad jag förut förordat, skulle i viss omfattning torrlägga kronotorp tilldelad odlingsbar torvmark. Maximivärdet å kronotorps odlingsmark torde lämpligen, på sätt gäller ifråga om kolonaten, kunna bestämmas till 50 kronor för hektar. Framhållas må, att kronans dikningskostnader i allmänhet torde komma att avsevärt överstiga detta belopp. I anslutning till vad jag nu tillstyrkt hava föreskrifter i ämnet införts i 7 § i departementsförslaget.

Departements-
chefen.

Vad angår frågan om förhållandet mellan det odlingsmarken för beräkning av arrende åsatta värde och odlingsmarkens inlösningsvärde skall jag återkomma därtill i samband med behandlingen av spörsmålet om beräkning av köpeskillingen för kronotorp.

Med avseende å odlingslägenheternas uppodlande och bebyggande framställdes i *de sakkunnigas enquête* till kommunalnämndsordförandena vissa frågor:

Kronotorpens
uppodling.

Sålunda frågades, om det för berörda ändamål nu utgående statsbidrag kunde anses tillräckligt. Meningarna härutinnan voro delade, i det att frågan besvarades med ja av 14 och med nej av 13 kommunalnämndsordförande (en uttalade sig ej i ämnet). Av dem, som besvarade frågan jakande, yttrade några, att bidraget räckte för en duktig och arbetsam person. Som skäl mot höjning av statsbidraget erinrades från ett par håll, att en höjning skulle föranleda en kännbar ökning av legan. Av dem, som föreslog högre bidrag, angåvo 7 ej i vad mån detsamma borde ökas. I övrigt föreslogs statsbidrag till belopp växlande mellan 2,500 och 4,000 kronor och av en kommunalnämndsordförande, att lägenhetsinnehavarna i detta hänseende borde jämföras med kolonister.

Vidare framställdes fråga angående den tid, inom vilken byggnads- och odlingskyldighet borde vara fullgjord, därvid förutsattes att berörda skyldighet skulle omfatta uppförande av mangårdsbyggnad och uthus samt odling av en hektar jord. Av 27 kommunalnämndsordförande, som besvarade frågan, förordade 16 att, på sätt för närvarande brukar föreskrivas, byggnadsskyldigheten skulle fullgöras inom 5 år och en hektar jord odlas inom

7 år efter upplåtelsen. De 16 kommunalnämndsordförande, som föreslogo ändringar i nu gällande ordning, intogo växlande ståndpunkter. Sålunda ifrågasattes både förlängning och förkortning såväl av tiden för odlingens fullgörande som av tiden för byggnadernas uppförande. Förkortning av byggnadstiden förordades dock endast av en kommunalnämndsordförande.

Beträffande kronotorpens uppodling förekomma följande likalydande föreskrifter i § 11 såväl i *de sakkunnigas* som i *domänstyrelsens* författningsförslag:

»Inom tre år efter upplåtelsen skall minst en hektar av den kronotorpet tillagda odlingsmarken vara odlad och färdig till sådd, och skall likaledes minst en hektar ytterligare uppodlas under var och en av de tvenne närmast därefter följande treårsperioderna. Kronotorpare äger att såsom odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet åtnjuta ett kontant belopp av intill 750 kronor, att utgå med 500 kronor per hektar för svårodlad mark och med 375 kronor per hektar för lättodlad mark. Odlingsbidraget utbetalas i mån av arbetets fortgång på sätt, som i upplåtelseavtalet närmare bestämmes.»

Av vad *de sakkunniga* anfört beträffande detta stadgande inhämtas i huvudsak följande:

Därest jordbruket skulle för kronotorparen bliva av åsyftad betydelse, vore nödvändigt, att odlingen redan från början bedrevs med all kraft, så att den för kronotorparens nödortfoga bärgning erforderliga arealen utan onödig tidsutdräkt komme i hävd. Såsom framginge av den hittills bedrivna odlingsverksamheten, vore nu utgående statsbidrag otillräckligt, och nödvändigt vore därför att avsevärt höja odlingshjälpen.

De sakkunniga hänvisade vidare till en av dem i skrivelse den 29 november 1926 hos domänstyrelsen gjord framställning om beredande av nyodlingsbidrag åt innehavare av skogstorp och odlingslägenheter. I skrivelsen föreslogs, att varje lägenhetsinnehavare skulle äga erhålla sådant bidrag intill ett belopp av 750 kronor att utgå med 500 kronor för hektar för svårodlad mark (vanlig fastmark samt stenbunden och vanlig torvmark, som ej utan avsevärdare brytnings- och röjningsarbete kunde direkt plöjas) och med 375 kronor för hektar för lättodlad mark (torvmark i allmänhet och synnerligen lättodlad fastmark). Nyodlingen skulle ske enligt fastställd odlingsplan och bidraget utbetalas i terminer i den mån odlingen fullgjordes.

Egnahemsstyrelsen har i sitt utlåtande i denna del yttrat följande:

Domänstyrelsens förslag, att odlingsbidraget skulle utgå med 500 kronor per hektar för svårodlad mark och med 375 kronor per hektar för lättodlad mark, syntes mindre lämpligt. Man skulle med detta förslag icke kunna mellan dessa gränser variera odlingsbidraget, allt efter som marken vore mer eller mindre lätt- eller svårodlad. Egnahemsstyrelsen ifrågasatte, att bidraget finge utgå med högst den enligt odlingsplanen beräknade odlingskostnaden, dock ej i något fall med högre belopp än 500 kronor per hektar.

Departements-
chefen.

Mot domänstyrelsens förslag i denna del har jag ej annat att erinra än att jag i fråga om beloppet av det odlingsbidrag, som högst må utgå i förhållande till odlingskostnaden för hektar, biträder vad egnahemsstyrelsen därutinnan förordat. Vidare torde böra föreskrivas, att odlingen skall ske enligt fastställd odlingsplan. Föreskrifter i ämnet upptagas i 8 § i departementsförslaget.

Föreskrifter angående kronotorpens bebyggande äro upptagna i § 10 i de sakkunnigas och domänstyrelsens författningsförslag. Av *domänstyrelsen* har föreslagits följande bestämmelse:

Kronotorpens
bebyggande.

»Kronotorp skall inom 5 år från tiden för upplåtelsen vara bebyggt med bostadshus och uthus enligt av domänstyrelsen godkända ritningar. Såsom byggnadsbidrag må kronotorpare åtnjuta intill 2,000 kronor. Byggnadsbidrag utbetalas i mån av arbetets fortgång.

Därest under arrendetiden uppkommer behov av större eller flera åbyggnader än vid upplåtelsen föreskrivits, äger domänstyrelsen lämna tillstånd till uppförande av sådan byggnad. För byggnad, som nu sagts, utgår icke byggnadsbidrag.»

Från denna bestämmelse skilde sig *de sakkunnigas* förslag till stadgande i ämnet därutinnan, att dels byggnadsbidraget föreslogs kunna, där särskilda förhållanden så motiverade, av domänstyrelsen höjas till högst 3,000 kronor dels ock andra stycket i domänstyrelsens förslag saknades.

De sakkunniga anföra i förevarande fråga huvudsakligen följande:

De sakkunniga hade funnit, att den största svårigheten, som hittills mött en skogstorp eller odlingslägenhetsinnehavare vid förverkligande av hans strävan att förskaffa sig ett eget hem, utan tvivel vore lägenhetens förseende med åbyggnader. De personer, som önskade bilda sig ett eget hem på kronans mark, voro nämligen i regel att hänföra till den fattigare delen av befolkningen, och hade i allmänhet hustru och minderåriga barn att försörja, vilket vore ägnat att under en lång följd av år försvåra deras strävanden. Omsorgen om det uppväxande släktet krävde, att lägenhetsinnehavaren någorlunda snabbt sattes i tillfälle att förse sin lägenhet med ordentliga byggnader. Mot bakgrunden av dessa förhållanden borde frågan om byggnadsunderstödet storlek ses.

Sedan byggnadsbidraget höjts från 500 till 1,750 kronor, hade visserligen byggnadernas uppförande påskyndats och byggnadssättet blivit bättre, men såsom av de sakkunniga framhållits i samband med den statistiska utredningen återstode ännu åtskilligt att önska. Endast en jämförelsevis ringa del av lägenhetsinnehavarna hade med hjälp av nu utgående statsbidrag förmått att inom föreskriven tid förse lägenheterna med nödiga byggnader. Av genom de sakkunniga verkställda utredningar framginge, att arbets- och materialkostnaden för enligt fastställda ritningar någorlunda väl uppförda åbyggnader å odlingslägenhet uppginge till omkring 4,100 kronor, i vilket belopp ej inräknats av kronan tillsläppt virke. Kraftigare understöd från statens sida för byggnadernas uppförande kunde därför ifrågasättas. Visserligen hade allmänt vid de av de sakkunniga hållna mötena med lägenhetsinnehavare, glädjande nog, uttalats den meningen, att ju mindre skuld lägenhetsinnehavaren ådroge sig för lägenhetens iordningställande, dess bättre. Man hade dock kunnat av lägenhetsinnehavarnas yttrande utläsa en viss skiljaktighet i uppfattning mellan dem, som redan fullgjort eller i det närmaste fullgjort sin byggnadsskyldighet, och dem, som i senare tid påbörjat sin verksamhet och ej kommit så långt med arbetet på lägenheten. En del av dessa senare hade även uttalat sig för förhöjt byggnadsbidrag.

De sakkunniga hyste den uppfattningen, att lämpligast vore, om lägenhetsinnehavarna bereddes möjlighet att, där de så önskade och omständigheterna det påkallade, erhålla förhöjning av byggnadsbidraget. Då det

emellertid visat sig, att en och annan lägenhetsinnehavare på relativt kort tid mäktat fullgöra sin byggnadsskyldighet, antingen detta varit beroende på, att han disponerat eget sparkapital, besuttit särskilt framstående duglighet eller ägt förmånen av verksamt bistånd i sitt arbete av vuxna barn eller andra anhöriga, torde ej alla lägenhetsinnehavare med nödvändighet böra beviljas förhöjt bidrag. Bidragets storlek borde göras till föremål för övervägande i varje särskilt fall.

Vid bestämmande av byggnadsbidragets maximibelopp gällde att avväga detta så, att en medelgod arbetare utan egentligt sparkapital och utan bistånd av vare sig vuxna barn och andra anhöriga eller på privat väg upplånade medel skulle mäka inom 5 år på lägenheten uppföra varaktiga byggnader enligt fastställda ritningar. Enligt äldre bestämmelser rörande kolonatupplåtelser skulle byggnadshjälpen utgå med tre fjärdedelar av den beräknade byggnadskostnaden, dock högst med 4,500 kronor. Enligt kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 290) hade byggnadshjälpen sedermera bestämts till 3,500 kronor, vilket belopp i undantagsfall kunde höjas till 4,500 kronor. De sakkunniga hyste emellertid den uppfattningen, att, därest byggnadsbidraget för kronotorparna höjdes till 2,000 kronor med möjlighet för torparen att, där särskilda förhållanden så föranledde, härutöver kunna erhålla ytterligare 1,000 kronor, tillfredsställande garanti torde förefinnas för att kronotorparna under de i det föregående omnämnda förutsättningarna skulle mäka fullgöra sin byggnadsskyldighet. Under förutsättning av, att den efter frihetsårens slut utgående avgälden allttjämt komme att beräknas efter 3.6 procent ränta å byggnadsbidraget, komme den föreslagna förhöjningen av detta bidrag att medföra en förhöjning å avgäldsbeloppet med 36 kronor, detta i händelse byggnadsbidraget utgått med maximibeloppet 3,000 kronor. Visserligen hade vid möten med odlingslägenhetsinnehavarna från flera håll uttalats den meningen, att hittills varande avgälder vore nog så stora, men borde vid denna frågas övervägande hänsyn tagas till att lägenhetsinnehavarna, under förutsättning av att de sakkunnigas förslag om 750 kronors odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet av statsmakterna godkändes, komme i en väsentligt förbättrad ställning. Genom nämnda odlingsbidrag komme lägenheterna hastigt att uppodlas och snarare giva avkastning. Likaså bleve lägenhetsinnehavarna genom det ökade byggnadsbidraget i tillfälle att hastigare fullborda sina byggnader och sattes därmed i tillfälle att i större omfattning ägna sig åt förtjänstarbete än vad hittills varit fallet.

På grund av de erfarenheter, som vunnits rörande de nu brukliga byggnaderna, samt de önskemål, som i detta avseende framställts, hade de sakkunniga låtit utarbeta nya ritningar med arbetsbeskrivningar, upptagande tre typer av bostadshus och två typer av uthus.

Domänstyrelsen har i denna del anfört:

Styrelsen hade icke funnit de sakkunnigas utredning och motiv angående behovet av, att byggnadsbidraget borde höjas till maximum 3,000 kronor, övertygande. Tre av överjägmästarna hade av skilda anledningar, bland annat den tyngande arrendeavgäld, som bleve en följd av detta högsta byggnadsbidrag, uttalat sig för ett byggnadsbidrag av högst 2,000 kronor. De skäl överjägmästarna anfört och de uttalanden, som vid möten i orterna med innehavare av odlingslägenheter och skogstorp av dessa gjorts i denna fråga, hade styrelsen funnit särskilt beaktansvärda. Därför syntes det styrelsen lämpligt, att det kontanta statsbidrag, varå avgäld skulle beräknas, begränsades till 2,000 kronor. Det torde nämligen bliva en driftig skogs-

arbetare möjligt att med detta bidrag inom föreslagen tid uppföra föreskrivna byggnader, och en av de viktigaste förutsättningarna för att en nybyggare skulle slå sig fram i de norrländska skogsbygderna vore, att han ej trycktes av för höga, årligen återkommande kontanta utlagor.

Styrelsen hade emellertid gjort ett tillägg till de sakkunnigas bestämmelser, gående ut på att torparen dels icke skulle vara absolut bunden vid den standardtyp för dylika åbyggnader, som kunde bliva fastställd, dels äga möjlighet att på lägenheten uppföra ytterligare åbyggnader, såsom exempelvis en sommarladugård eller en bryggstuga. Det hade nämligen syntts mindre lyckligt, om en viss standardtyp skulle ovillkorligen fastställas, samt kronotorparens berättigade önskingar om att få uppföra ytterligare åbyggnader skulle förhindras med den något snäva avfattning de sakkunnigas 10 § erhållit. För övrigt hade beträffande odlingslägenheterna under en lång följd av år tillämpats de bestämmelser, som styrelsen intagit uti sitt tillägg till paragrafen.

Något statsbidrag borde emellertid ej utgå för nyss berörda slag av åbyggnader, enär behovet av desamma vore helt beroende av kronotorparens egen personliga uppfattning och sålunda på förhand icke kunde beräknas.

Alträskes nybyggesnämnd har i sitt ovannämnda, till egnahemsstyrelsen avgivna utlåtande huvudsakligen anfört följande:

Med hänsyn till de enkla byggnader, varom i förevarande fall vore fråga, kunde en byggnadstid av 5 år visserligen anses tillräckligt lång. Emellertid besutte nybyggarna i allmänhet ringa ekonomisk bärkraft, och en forcerad byggnadsverksamhet måste därför i regel verka förlamande å odlingsarbetet, vilket enligt nybyggnadsnämndens uppfattning i första hand borde fullgöras. Nybyggarna torde ej kunna fullgöra föreslagen odlings- och byggnadsskyldighet utan en skuldsättning, som komme att överstiga den ifrågasatta byggnadshjälpen. Erfarenheten från Norrbotten visade, att en skuld på 2,000 kronor jämte jordvärdet vore tillräckligt stor för att förränta för en innehavare av fastighet av ifrågavarande slag. På grund härav ansåge nybyggesnämnden, att en byggnadstid av 5 år vore alltför kort och att tiden borde utsträckas till 7 år.

Egnahemsstyrelsen har i sitt utlåtande uti ifrågavarande hänseende gjort följande uttalande:

Då den föreslagna tiden, inom vilken kronotorp skulle vara bebyggt (5 år), understundom kunde komma att visa sig vara väl knapp, torde ifrågavarande paragraf böra så formuleras, att möjlighet funnes att i detta avseende i särskilda fall jämka efter omständigheterna. Erfarenheten från kolonatsverksamheten gäve nämligen vid handen, att det icke vore lämpligt att allt för mycket påskynda arbetet med färdigställande av åbyggnaderna. Det syntes vara bättre att — liksom hittills i allmänhet skett vid odlingslägenheterna — låta nybyggnadsarbeten fortskrida jämsides med odlingen på ett mera lugnt och naturligt sätt.

Beträffande storleken av den kontanta byggnadshjälpen ville styrelsen biträda de sakkunnigas förslag, att det reguljära beloppet av 2,000 kronor finge i särskilda fall höjas intill 3,000 kronor.

Statskontoret har i sitt utlåtande biträtt egnahemsstyrelsens förslag i denna del.

Vidkommande den tid, inom vilka nödiga byggnader å kronotorpet skola vara uppförda, ansluter jag mig till egnahemsstyrelsens ståndpunkt, att möj-

Departements-
chefen.

lighet bör finnas att i detta hänseende jämka efter omständigheterna. Byggnadstiden torde dock allenast i undantagsfall böra bestämmas längre än 7 år. Då särskilda skäl därtill föranleda, torde förlängning av den vid upplåtelsen avtalade tiden sedermera kunna medgivas av domänstyrelsen genom beviljande av visst uppskov.

Vad angår byggnadshjälpens storlek anser jag, att densamma i regel bör utgå med högst 2,000 kronor. Emellertid torde fall kunna tänkas, då en förhöjning därutöver kan vara motiverad av omständigheterna. Med hänsyn därtill förordar jag, i likhet med de sakkunniga och egnahemsstyrelsen, att bidraget må kunna höjas intill ett belopp av 3,000 kronor. Jag anser mig emellertid böra understryka, att en sådan förhöjning allenast må vidtagas i enstaka fall.

I fråga om andra stycket i förevarande paragraf i domänstyrelsens författningsförslag må erinras, att det — bland annat med hänsyn till praxis i detta hänseende beträffande odlingslägenheter — synes onödigt att uttryckligen angiva, att domänstyrelsen äger medgiva kronotorparen att uppföra större åbyggnader än vid upplåtelsen föreskrivits. Flera byggnader än därvid bestämts torde kronotorparen vara berättigad uppföra utan särskilt tillstånd. Med hänsyn härtill har nämnda stycke ej upptagits i departementsförslaget, i vilket bestämmelser i förevarande ämnen införts i 9 §.

Frågan angående virkestilldelning för ifrågavarande ändamål upptages omedelbart härefter.

Tillgodo-
seende av
virkesbehovet
under
arrendetiden.

I fråga om tillgodo-seende av kronotorps virkesbehov under arrendetiden förekomma i de sakkunnigas och domänstyrelsens författningsförslag stadganden under § 14. I *domänstyrelsens* författningsförslag har nämnda paragraf, som överensstämmer med i ämnet gällande föreskrifter beträffande odlingslägenhet, följande innehåll:

»Kronotorpare äger att från kronans mark erhålla dels efter utsyning behövt virke till lägenhetens åbyggnader och nödiga hägnader samt gagnvirke till övrigt husbehov, dels ock efter anvisning erforderligt skogsfång till vedbrand, det senare dock företrädesvis av vindfällan, avfall vid avverkningar, torr skog eller sådan skog, som i anseende till sin beskaffenhet eljest bör för en god skogsvård avverkas.»

Från nämnda stadgande avviker den av *de sakkunniga* föreslagna bestämmelsen i ämnet huvudsakligen därutinnan, att de sakkunniga ansett ifrågavarande rättighet böra till tiden begränsas och avse högst 30 år från tillträdet.

Av de sakkunnigas motivering till samma bestämmelse inhämtas i huvudsak följande:

Tiden för ifrågavarande rättighets utövande borde ej utsträckas över 30 år från torpets första upplåtande. Inom denna tid kunde kronotorparen förväntas hava inlöst torpet eller i varje fall så ordnat sin ekonomi, att han vore i stånd att från kronan inköpa nödigt virke. Därest emellertid efter nämnda tids utgång förhållandena så påkallade, torde frågan om en eventuell förlängning av tiden göras till föremål för särskild prövning.

Domänstyrelsen har i denna del anfört att, då kronotorparen under arrende-tiden icke hade till sin disposition skogsmark av den omfattning, att någon virkesskörd därifrån vore att påräkna, nuvarande bestämmelser syntes böra bibehållas.

Jag biträder domänstyrelsens ståndpunkt i förevarande fråga. Föreskrifter i ämnet hava upptagits i 10 § i departementsförslaget. Departements-
chefen.

Såsom ett andra stycke i samma paragraf hava införts föreskrifter motsvarande de bestämmelser, som i 10 mom. i 1909 års kungörelse angående upplåtande av odlingslägenheter meddelats rörande virkestilldelning till uppförande av större eller flera byggnader än som föreskrivits vid upplåtelsen.

Enligt § 15 i *de sakkunnigas* författningsförslag skulle kronotorpare kunna tillerkännas viss rätt till bete å angränsande kronopark under högst 30 år från torpets första upplåtande. Som motiv för betesrättens begränsning till nämnda tid hänvisa de sakkunniga till vad de i motsvarande hänseende anfört i fråga kronotorparens rätt till skogsfång. Rätt till betes.

Domänstyrelsens i § 15 i dess författningsförslag upptagna bestämmelser i ämnet, vilka i huvudsak överensstämna med därutinnan gällande stadganden i fråga om odlingslägenhet, hava följande lydelse:

»Kronotorpare äger rätt att å område av kronans mark, som för ändamålet anvisas, erhålla nödigt bete för å kronotorpet vinterfödda häst- och nötkreatur; dock att, när domänstyrelsen påyrkar, det anvisade området må kunna utbytas mot annat, samt att i varje fall från bete undantages mark, varå i skogsvårdssyfte vidtagits anordningar, som av betesrätten skulle lida men.»

Domänstyrelsen erinrar att, ehuru man även beträffande det norrländska jordbruket strävade efter att övergå från det mera extensiva jordbruket i utmarkerna till betning å rationellt ordnade betesvallar, torde det för en odlare eller jordbrukare av kronotorparens typ icke vara möjligt att avstå från skogsbetet. Av skäl, som berörts i fråga om kronotorparens rätt till skogsfång, hade det ej synts styrelsen nödvändigt att begränsa betesrätten till viss tid.

De av domänstyrelsen föreslagna bestämmelserna i ämnet tillstyrkas och återfinnas i 11 § i departementsförslaget. Departements-
chefen.

Enligt 6 § i lagen om rätt till jakt äger innehavare av skogstorp eller odlingslägenhet jakträtt å fastighetens ägor med undantag beträffande jakt å älg. Rätt till jakt
och fiske.

I kungörelsen den 25 november 1927 (nr 437) angående grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt stadgas i mom. 3:o) bland annat, att domänstyrelsen under angivna förutsättningar äger medgiva innehavare av skogstorp och odlingslägenhet att utöva jakt efter vissa djurslag å begränsat område av angränsande kronomark.

I *de sakkunnigas* författningsförslag stadgades i § 16, att rätt till jakt efter älg å torpet under arrendetiden förbehölles kronan, samt i § 17, att kronotorpare kunde i den mån och för den tid, så prövades lämpligen kunna ske, beredas rätt utan avgift till jakt och fiske å angränsande kronopark.

I *domänstyrelsens* förslag äro bestämmelser i ämnet jämväl upptagna i §§ 16 och 17, vilka hava följande innehåll:

»§ 16. Angående kronotorpare tillkommande rätt till jakt är särskilt stadgat.

§ 17. Domänstyrelsen må i den mån och för den tid, som prövas lämpligen kunna ske, bereda kronotorpare rätt till fiske utan avgift i vatten å angränsande kronopark.»

Domänstyrelsen anför i förevarande hänseenden i huvudsak följande:

De flesta överjägmästarna hade motsatt sig, att kronotorparna skulle äga utöva jakt å torpet angränsande kronomark. Då numera enligt 1927 vidtagna ändringar i jaktlagstiftningen innehavare av skogstorp och odlingslägenheter m. fl. dylika åbor tillerkänts viss jakträtt å kronans mark, hade emellertid styrelsen intagit motsvarande rätt för innehavare av kronotorp. Den formulering, styrelsens förslag erhållit, förutsatte dock ändring i jaktlagen.

Då innehavare av kolonat beretts möjlighet att erhålla rätt att utan avgift fiska å kronans mark och en dylik rätt understundom kunde visa sig ganska värdefull för en familjs uppehälle, hade styrelsen ansett sig böra tillse, att kronotorpare i detta hänseende icke bleve sämre lottade.

Departements-
chefen.

I huvudsaklig anslutning till innebörden i domänstyrelsens förslag beträffande kronotorparens rätt till jakt hava i 12 § i departementsförslaget införts föreskrifter angående kronotorparens rätt att utöva jakt å kronotorpet och angränsande kronomark. Frågan rörande upptagande i jaktlagstiftningen av de kronotorpare sålunda medgivna förmåner torde framdeles böra upptagas.

Mot förslaget att kronotorpare må kunna erhålla rätt att fiska i vatten å kronotorpet angränsande kronopark har jag intet att erinra.

Brandförsä-
king.

Angående avhjälpande av brandskada hava *de sakkunniga* upptagit bestämmelser i §§ 12 och 13 i sitt författningsförslag. Enligt dessa bestämmelser skulle kronotorpare till kronan såsom brandstod för åbyggnaderna årligen betala ett belopp, motsvarande en krona för 1,000 kronor av byggnadsvärdet. Inträffade brandskada, skulle kronotorparen äga av domänverket uppbära ersättning med högst 6,000 kronor, men vara skyldig bota skadorna. Därvid skulle dock kronan tillsläppa virke fritt å rot. Ersättningens belopp skulle bestämmas av skiljenämnd. Försummelse att erlægga brandstodsavgift skulle medföra samma risk som uraktlåtenhet att erlægga arrendeavgift. Föreskrifterna skulle äga tillämpning även beträffande försålt kronotorp, såvida köpeskillingen ej till fullo guldits.

De sakkunniga anföra som motiv för nämnda föreskrifter i huvudsak följande:

Jämlikt 11 och 12 mom. i 1909 års kungörelse angående upplåtande av odlingslägenheter alage det lägenhetsinnehavare att företrädesvis i brandstods-förening för länet eller orten för kronans räkning ombesörja och utan avdrag å arrendet bekosta åbyggnadernas brandförsäkring till deras fulla, i behörig ordning uppskattade värde. Vid inträffande brandskada ägde kronan uppbära brandskadeersättningen, och skulle skadan botas på så sätt, att lägenhetsinnehavaren utförde arbetet mot erhållande av brandskadeersättningen, i den mån så för byggnaden erfordrades, men utan rätt att av kronan erhålla fritt virke. I de med lägenhetsinnehavarna upprättade upplåtelsekontrakten hade domänstyrelsen emellertid förbehållit sig rätt att, där så funnes lämpligare, låta verkställa återbyggandet på entreprenad eller genom vederbörande skogsförvaltnings försorg.

Kontrollen över efterlevnaden av föreskrifterna om brandförsäkring åläge revirförvaltarna och syntes vålla dessa stort besvär. På vissa orter hade lägenhetsinnehavarnas obenägenhet att ordentligt fullgöra premiebetalningen föranlett, att brandförsäkringsbolagen ställde sig alltmer ovilliga att bevilja försäkring å dylika lägenheter. Lägenhetsinnehavarnas försumlighet torde bland annat bero därpå, att det — med hänsyn därtill att kronan av brandskadeersättningen vore berättigad tillgodoföra sig ett belopp, motsvarande rotvärdet å virket — ansåges oriktigt, att premierna i deras helhet åvilade lägenhetsinnehavarna.

En nära nog nödvändig förutsättning för ett effektivt övervakande av byggnadernas brandförsäkring syntes vara, att brandstodsavgifterna uppbures av jägmästarna och att försumlighet beträffande premiebetalningen ledde till enahanda risk, som uraktlåtenhet att erlægga arrende. Den närmast till hands liggande och mest praktiska lösningen av denna besvärliga fråga syntes vara, att kronan emot en lämpligt avvägd årlig avgäld från torpinnehavaren övertog brandrisken intill visst maximibelopp för de kronan tillhöriga åbyggnaderna. Uppgifter, som av de sakkunniga införskaffats angående den omfattning, vari brandskador å skogstorp och odlingslägenheter förekommit under tiden 1911—1925, hade givit vid handen, att en arlig avgift av en krona för 1,000 kronors byggnadsvärde borde vara tillräcklig att täcka kronans risk och giva skäligen ersättning för besvär och administration. Då byggnaderna kunde beräknas normalt hava ett värde av 5,100 kronor, skulle alltså avgiften i genomsnitt utgöra ungefär 5 kronor för varje kronatorp.

Kronans övertagande av brandrisken för åbyggnaderna skulle för kronatorparna i allmänhet betyda en avsevärd minskning av den årliga utgiften för brandförsäkring. För kronans vidkommande skulle åtgärden innebära ökad trygghet mot förluster på grund av kronatorparens underlåtenhet att hava åbyggnaderna försäkrade, varjämte jägmästarnas besvär med övervakandet av brandförsäkringarnas ikrafthållande skulle komma att i väsentlig grad minska.

Vad anginge storleken av brandskadeersättningen hade de sakkunniga med hänsyn därtill, att fall kunde förekomma, då kronatorparen nedlagt avsevärda kostnader å byggnaderna, ansett sig ej böra sätta ersättningens maximibelopp lägre än 6,000 kronor. Som värdet å rot av det av kronan tillhandahållna virket i genomsnitt utgjorde omkring 1,000 kronor, motsvarade maximiersättningen ett värde å byggnaderna av ungefär 7,000 kronor.

Av de från *överjägmästarna* till domänstyrelsen avgivna yttrandena beröres förevarande fråga i fyra utlåtanden. Dessa överjägmästare hava biträtt

de sakkunnigas förslag, därvid huvudsakligen framhållits, att skogsstatspersonalen enligt detsamma skulle befrias från att övervaka, huru lägenhetsinnehavarna fullgjorde dem nu åliggande skyldighet att betala brandförsäkringspremier. Två överjägmästare hava ansett de av de sakkunniga föreslagna avgifterna för låga, särskilt med hänsyn till storleken av de premier, som de lokala brandstodsbolagen betingade sig.

Domänstyrelsen har föreslagit bibehållande av de i 11 och 12 mom. i 1909 års kungörelse införda bestämmelser, vilka upptagits såsom §§ 12 och 13 i domänstyrelsens författningsförslag. Styrelsen anför:

Den omständigheten, att skogsstatspersonalen genom de sakkunnigas förslag skulle befrias från att övervaka, huru lägenhetshavarna fullgjorde dem nu åliggande skyldighet, vore enligt domänstyrelsens uppfattning av ganska ringa vikt i jämförelse med vad förslaget i övrigt innebure av förpliktelse för statsverket. Styrelsen måste av hänsyn därtill ställa sig avvisande till de sakkunnigas förslag och i stället hålla på nu gällande bestämmelser.

I övrigt ville styrelsen framhålla, att då beträffande upplåtelse på arrende av annan kronans mark arrendator alltid tillförbundets att betala brandförsäkring för lägenhets åbyggnader, syntes i förevarande fall så mycket mindre skäl föreligga att fritaga arrendatorn från dylik skyldighet, som byggnaderna under viss förutsättning kunde övergå i hans ägo. Styrelsen såge därjämte i de av styrelsen föreslagna bestämmelserna ett visst pedagogiskt moment, varigenom kronotorparens uppmärksamhet riktades på att själv fullgöra honom åliggande skyldigheter.

Egnahemsstyrelsen har i sitt utlåtande förklarat sig finna de sakkunnigas förslag till bestämmelser i förevarande ämne vara värda visst beaktande men har ifrågasatt höjning av den av de sakkunniga föreslagna avgiften till 2 kronor för varje 1,000 kronor av byggnadsvärdet.

Departements-
chefen.

Jag ansluter mig i förevarande fråga till domänstyrelsens ståndpunkt. Tillräckliga skäl torde knappast föreligga att frångå vad som för närvarande uti ifrågavarande hänseende gäller beträffande odlingslägenheter och utarrenderade kronoegendomar i allmänhet. I enlighet härmed hava i 13 § i departementsförslaget upptagits bestämmelserna i 11 och 12 mom. i 1909 års kungörelse om upplåtande av odlingslägenheter. I detta sammanhang vill jag framhålla, att iakttagande av bestämmelserna om kronotorparens skyldighet att hava byggnaderna brandförsäkrade torde vara av sådan vikt för kronan, att arrenderätten, om dessa föreskrifter åsidosätts, jämlikt 2 kap. 36 § 10 mom. i lagen om nyttjanderätt till fast egendom torde böra vara förverkad.

Vad angår kronotorp, som inlöses med äganderätt, så föreslås i 25 § i departementsförslaget, att kronotorparen vid inlösen skall tillförbindas att hålla byggnaderna å torpet brandförsäkrade, så länge köpeskillingen icke är till fullo gulden.

Vägar.

I de sakkunnigas och *domänstyrelsens* författningsförslag hava under § 19 upptagits vissa i sak lika bestämmelser angående underhållet av vägar

för kronotorpen. Nämnda paragraf i domänstyrelsens förslag är av följande lydelse:

»Kronotorpare är skyldig att underhålla utfartsväg från torpet även för det fall, att vägen tillkommit med bidrag från kronans sida.

I underhållet av genom kronans försorg upptagen huvudväg, varigenom förbindelse med ortens vägnät erhållits, är kronotorpare skyldig deltaga i den utsträckning och enligt de grunder, varom vid torpets upplåtande eller vid den vägbyggnaden föregående undersökningen överenskommits. Kronotorpare må dock ej åläggas underhålla längre sträcka av dylik huvudväg än tillsammans 300 meter.»

De sakkunniga anföra beträffande ifrågavarande stadgande:

På grund av svårigheterna att överblicka de kostnader, som statsverket skulle nödgas vidkännas genom en utfästelse att förse kronotorpen med utfartsvägar, hade de sakkunniga avsiktligt underlåtit att i författningsförslaget införa några bestämmelser härom. De sakkunniga hade emellertid, såsom framginge av formuleringen av första stycket i § 19, förutsatt, att bidrag från kronans sida till dylik utfartsväg skulle kunna ifrågakomma. Byggandet av utfartsvägar från torpen torde nämligen få anses jämväl utgöra ett kronans intresse såsom ägnat att i viss mån underlätta revirskötseln och borde av denna anledning och i mån därav uppmuntras genom bidrag. Utfartsvägarna från de enskilda torpen behöfde och borde tydligen i regel ej påkostas mera, än att desamma sommartid bleve framkomliga för hjuldon.

Beträffande sådana huvudvägar genom kronoparken, varigenom förbindelse med ortens vägnät erhöles, hade de sakkunniga förutsatt, att dessa vägar såsom huvudsakligen tillkomna för revirskötseln skulle byggas av kronan. Emellertid gällde, att full hänsyn måste tagas till kostnaderna och att vägbyggnadsverksamheten sålunda ej bedreves i större omfattning, än att kronans båtnad av vägaras tillkomst kunde anses fullt motsvara byggnadskostnaderna. Å trakter, där dessa förutsättningar saknades och där kronan genom anordnande av väg alltså icke skulle kunna inom rimlig tid erhålla en kostnaderna motsvarande båtnad, borde upplåtelse av kronotorp tillsvidare ej äga rum.

Underhållet av utfartsvägarna från de enskilda kronotorpen borde med hänsyn till dessa vägars natur helt ombesörjas av vederbörande kronotorpare. Beträffande åter huvudvägaras underhåll borde kronotorparens delaktighet häri bestämmas enligt skäligen grunder genom överenskommelse vid kronotorpets upplåtande eller vid den vägbyggnaden föregående undersökningen. Till förhindrande av, att sistnämnda vägunderhåll bleve för kronotorparen allt för betungande, hade de sakkunniga föreslagit, att detsamma ej finge omfatta längre sträcka än 300 meter, alltså enahanda begränsning, som föreskrivits beträffande kolonist åliggande underhållsskyldighet ifråga om kolonatvägar.

Vad de sakkunniga och domänstyrelsen i förevarande hänseende föreslagit föranleder ej någon erinran från min sida. Bestämmelser i ämnet återfinnas i 15 § i departementsförslaget.

Departements-
chefen.

I § 22 i *domänstyrelsens* författningsförslag, vilken paragraf förut återgivits i samband med behandlingen av frågan om besittningsformen för kronotorp, stadgas såsom förutsättningar för inlösen, att kronotorparen skall

Förutsätt-
ningar för
inlösen av
kronotorp

och frågan
om tillgodo-
seende av
dess virkes-
behov efter
inlösen m. m.

hava fullgjort honom åliggande byggnads- och odlingsskyldighet samt att domänstyrelsen prövar kronotorpet kunna utan olägenhet helt avskiljas från kronoparken. På sätt förut nämnts avser domänstyrelsen, att nämnda prövning skulle äga rum först, då fråga väckes om inlösen av kronotorp. I § 23 av domänstyrelsens författningsförslag hava, bland annat, upptagits bestämmelser angående besiktning av kronotorp för utrönande av, huruvida förutsättningarna för inlösen föreligga, samt rörande utstakning av skogsmarksområde, som för tillgodoseende av det huvudsakliga virkesbehovet skulle vid kronotorps inlösen läggas till detsamma. För nödig utfyllnad av avkastningen från nämnda skogsmarksområde må enligt stadgande i § 28 innehavare av kronotorpet kunna tillerkännas viss rätt till skogsfång å kronopark. Bestämmelserna i de tre första styckena av § 23 samt i § 28 i domänstyrelsens författningsförslag lyda sålunda:

»§ 23. Vill kronotorpare inlösa kronotorp, göra därom skriftlig anmälan hos domänstyrelsen, som har att föranstalta om besiktning för utrönande, huruvida inlösen må äga rum.

Sådan besiktning verkställes av vederbörande jägmästare.

Befinnes vid besiktningen de §§ 10 och 11 föreskrivna byggnads- och odlingsarbetena vara behörigen utförda, har jägmästaren att till lägenheten utstaka ett lämpligt skogsmarksområde, tillräckligt för att under förutsättning av någorlunda normal bevuxenhet och medelgod skötsel, kunna lämna en årlig virkesavkastning av från omkring 15 till omkring 25 kubikmeter fast mått; börande arealen skogsmark inom dessa gränser i vart fall avpassas med hänsyn till lägenhetens areal av odlingsmark och övriga på frågan inverkan förhållanden.

§ 28. I köpekontrakt, varom i § 27 sägs, skola intagas erforderliga förbehåll om servitut till förmån för såväl kronoparken eller därå belägen fastighet, som den försålda fastigheten. Sålunda skall i allmänhet ägaren av sistnämnda fastighet förpliktas tåla att väg för utforsling av virke från kronoparken tages över fastigheten samt att över dess område till förmån för kronoparken eller därå belägen fastighet elektrisk ledning drages, allt dock med ersättning för av vid servitutets utövande vållad skada, ävensom göras förbehåll om skyldighet för ägaren av den försålda fastigheten att underhålla väg.

Å andra sidan skall ägaren av den försålda fastigheten och i den mån så finnes nödigt, tillerkännas rätt att å kronoparken efter anvisning årligen taga viss angiven myckenhet husbehovsvirke och bränsle, vilken rätt dock ej må utsträckas att avse längre tid, än t. o. m. 15 år från den dag kronotorpet försåldts, ävensom rätt att å vissa platser å kronoparken taga grus, sand, torv och lera till husbehov samt för fullgörande av den ägaren av den försålda fastigheten åliggande skyldighet att underhålla väg.»

I de sakkunnigas författningsförslag äro, såsom nämnts, i § 22 upptagna bestämmelser lika lydande med stadgandena i samma paragraf i domän-

styrelsens författningsförslag. De sakkunniga förutsätta dock, på sätt jämväl förut omförmäls, att prövningen av frågan, huruvida kronotorp kunde utan olägenhet avskiljas från kronoparken, skulle äga rum redan vid kronotorpets upplåtande. Angående besiktning av kronotorpet, utstakning av skogsmarksområde och servitut finnas i de sakkunnigas författningsförslag i §§ 23, 24 och 25 föreskrifter, vilka i stort sett överensstämma med de av domänstyrelsen i samma ämnen föreslagna bestämmelser. Dock skulle enligt de sakkunnigas förslag prövning av frågan, huruvida föreskrivna byggnads- och odlingsarbeten fullgjorts, ske i den ordning, som i lagen om nyttjanderätt till fast egendom är stadgad beträffande av- och tillträdessyn. Vidare föreslå de sakkunniga, att utstakningen av skogsmarksområdet skulle företagas av lantmätare i samråd med vederbörande jägmästare. Enligt de av de sakkunniga föreslagna bestämmelserna angående servitut skulle viss betesrätt å kronomark kunna upplåtas till ägare av inlöst kronotorp, och rätten till skogsfång skulle avse en tid av högst 30 år från första upplåtelsen av kronotorpet.

De sakkunnigas motivering för ifrågavarande av dem föreslagna bestämmelser innehåller — utöver vad redan förut angivits i samband med behandlingen av frågan om besittningsformen — i huvudsak följande:

Rätt till inlösen av kronotorp borde, i likhet med vad som gällde i fråga om kolonaten, inträda först sedan kronotorparen fullgjort honom åliggande byggnads- och odlingsskyldighet, och beträffande sättet för inlösen borde i tillämpliga delar gälla samma bestämmelser som för inlösen av kolonat.

I valet mellan de olika sätt, på vilka innehavarna av inlöst kronotorp kunde tänkas få sitt virkesbehov fyllt, hade de sakkunniga stannat för den lösning, som denna fråga erhållit beträffande kolonaten, och föreslagit, att till kronotorpet skulle läggas skogsmarksskifte, som kunde beräknas giva en årlig virkesavkastning av 15—25 kubikmeter fast mått. Vad anginge storleken av den areal som erfordrades för ändamålet, kunde man med hänsyn till förhållandena å ifrågavarande trakter ej räkna med en högre genomsnittlig virkesavkastning per hektar än en kubikmeter för år, vilket alltså skulle motsvara en skogsmarksareal av 15—25 hektar. För de inre delarna av särskilt Norrbottens län torde en än större areal vara av behovet påkallad, i många fall uppgående ända till det dubbla. Den för tillfället förekommande bevuxenheten å skogsmarken, d. v. s. virkesförrådets storlek och sammansättning, syntes ej böra tillmätas någon större betydelse i fråga om arealtilldelningen, utan skogsmarkens bonitet borde vara i det närmaste allena utslagsgivande. De sakkunniga hade velat markera denna princip genom föreskriften om, att skogsmarkstilldelningen skulle enligt angivna grunder verkställas såsom om »någorlunda normal bevuxenhet» vore för handen. Där det i verkligheten förefintliga virkesförrådet vore otillräckligt för lägenhetens virkesbehov under den närmaste framtiden, borde lägenhetsägaren kunna i avvaktan på en förväntad framtida avkastning från lägenhetens skogsmarksområde medgivas rätt att efter anvisning och i mån av behov å kronoparken kostnadsfritt hämta nödigt husbehovsvirke och bränsle intill viss per år angiven maximikvantitet. Bestämmelser i detta syfte hade inrymmts i de sakkunnigas författningsförslag.

För *domänstyrelsens* motivering till de av styrelsen i förevarande ämnen föreslagna bestämmelser har förut redogjorts, så vitt angår § 22. I fråga om ovan intagna föreskrifter av § 23 yttrar styrelsen, att enligt styrelsens mening omförmälda undersökning och utläggande av skogsskifte borde kunna anförtros vederbörande jägmästare, på sätt skedde i fråga om försäljning av enstaka lägenheter å kronoparker i de södra delarna av landet. Beträffande stadgandena i § 28 anför styrelsen, att dessa, som överensstämde med gällande föreskrifter i samma ämnen i fråga om kolonat, vore mera ändamålsenliga än de av de sakkunniga förordade bestämmelserna.

Egnahemsstyrelsen har i sitt utlåtande ej gjort annan erinran mot vad domänstyrelsen i förevarande hänseenden föreslagit än att egnahemsstyrelsen anslutit sig till de sakkunnigas ståndpunkt beträffande ordningen för prövningen av frågan, huruvida föreskrivna byggnads- och odlingsarbeten fullgjorts. Egnahemsstyrelsen yttrar därutinnan att, ehuru domänstyrelsens förslag vore ägnat att nedbringa förrättningskostnaderna, måste dock starka betänkligheter resas mot, att denna för kronotorparna mycket viktiga angelägenhet skulle läggas helt i jägmästarens hand.

Lantmäteristyrelsen har i sitt utlåtande gjort följande uttalande beträffande frågan om tillgodoseende av virkesbehovet för inlöst kronotorp.

Den i § 23 i domänstyrelsens författningsförslag angivna virkesavkastning funne lantmäteristyrelsen allt för låg, då det gällde bildandet av självständiga fastigheter i nu ifrågavarande delar av riket, och finge styrelsen därutinnan hänvisa till ett vid styrelsen utlåtande fogat, vid sammanträde med rikets överlantmätare inför lantmäteristyrelsen den 7 mars 1928 av överlantmätaren i Jämtlands län hållet föredrag. Bestämmelserna i 19 kap. 3 § i lagen om delning av jord å landet gäve vid handen, att då skog tilldelades avstyckningslott detta skulle ske genom utläggande av skogsmark. Skulle det emellertid vid upplåtande med äganderätt av kronotorp låta sig göra att på ett även för framtida lägenhetsägare betryggande sätt medgiva fastigheten att i viss mån fylla virkesbehovet genom rätt till avverkning å kronoparken — vilket emellertid undandroge sig lantmäteristyrelsens bedömande — torde hinder icke möta att vid bestämmande av den för fastigheten erforderliga skogsmarken taga viss hänsyn till ett dylikt servitut.

Emellertid torde det med den lydelse 19 kap. 3 § fjärde stycket jorddelningslagen givits överhuvudtaget icke låta sig göra att, såsom i nämnda författningsförslag skett, bestämt fastslå vissa gränser för den årliga virkesavkastningen och därmed även för storleken av den skogsmark, som skulle tilldelas fastigheten. Bestämmelserna därutinnan torde således böra utslutas.

Då det voro skiftesmyndigheterna och därvid i första hand vederbörande lantmätare vid meddelande av utlåtande rörande tillstånd till avstyckningen, som hade att pröva frågan om den försälda fastighetens avstyckning, torde det ur praktiska synpunkter vara lämpligt, att lantmätaren redan vid den i författningsförslaget föreskrivna besiktningen vore närvarande, på det att den till försäljning ifrågasatta fastigheten måtte utläggas på sådant sätt, att hinder mot dess avskiljande från kronoparken icke komme att till äventyrs visa sig föreligga vid den blivande avstyckningsförrättningen. Det torde vara

tillräckligt att påpeka den omgång och det dröjsmål, som måste uppstå, därest vid dylik förrättning skulle befinnas, att fastigheten sådan den genom skedd upplåtelse bestämts icke kunde lagligen avskiljas sasom självständig fastighet från kronoparken.

Beträffande innehållet i det i lantmäteristyrelsens utlatande omförmälda föredrag må här anmärkas följande:

Enligt av föredragshållaren verkställda undersökningar kunde virkesbehovet för en i Norrland belägen jordbrukslott med en areal odlad jord intill 5 hektar i allmänhet beräknas till 35 å 40 kubikmeter fast mått för år. För jordbrukslott med större areal odlad jord borde beräknas ytterligare 2,5 kubikmeter för år för varje hektar odlad jord utöver 5 hektar. Dessa beräkningar överensstämde i stort sett med dem, som verkställts av kolonisationskommittén samt sågverks- och trävaruexportföreningen.

På sätt jag nämnt i samband med behandlingen av frågan om besittningsform för kronotorparen anser jag, att inlösen av kronotorp allenast må äga rum, där detsamma jämte visst skogsmarksområde prövas kunna utan olägenhet avskiljas från kronoparken, samt att denna prövning bör ske först, då framställning om inlösen göres. Såsom förutsättning för inlösen synes böra stadgas, att kronotorparen fullgjort honom enligt upplåtelsevillkoren åliggande odlings- och byggnadsskyldighet.

Departements-
chefen.

Vidkommande den ordning, i vilken sistnämnda fråga bör prövas, ansluter jag mig såtillvida till de sakkunnigas av egnahemsstyrelsen biträdda ståndpunkt, att jag förordar, att frågan, där så från någondera sidan påkallas, företages till prövning i den ordning, som i lagen om nyttjanderätt till fast egendom är stadgad beträffande av- och tillträdessyn.

Vad angår spörsmålet om tillgodoseende av virkesbehovet för inlöst kronotorp må erinras, att enligt 19 kap. 3 § i lagen om delning av jord å landet avstyckad jordbruksfastighet skall av skogsmark, hörande till den fastighet varifrån avstyckning sker, i mån av tillgång erhålla för dess nyttjande erforderlig skog. Med hänsyn till detta stadgande torde, på sätt lantmäteristyrelsen framhållit, ej låta sig göra att i förevarande sammanhang meddela några närmare bestämmelser angående omfattningen av det skogsmarksområde, som vid inlösen av kronotorp bör läggas till detsamma. Detta bör givetvis tilltagas så, att hinder icke möter för avstyckning av kronotorpet från kronoparken. Lantmäteristyrelsen har uttalat att, därest kronotorpets virkesbehov skulle kunna på ett för framtida innehavare betryggande sätt i viss mån tillgodoses genom skogsfång å kronoparken, hänsyn därtill skulle kunna tagas vid bestämmande av den för kronotorpet erforderliga skogsmarken. Anordnande av ett dylikt servitut synes mig medföra åtskilliga fördelar. Jag vill därför förordar, att möjlighet beredes att till förmån för inlöst kronotorp å kronopark lägga ett till tiden obegränsat servitut angående skogsfång. Där sådant servitut upplåtes, bör givetvis bestämmelse därom intagas i köpekontraktet angående försäljningen av kronotorpet. Då kronoparkerna iro avsedda att i huvudsak för framtiden bibehållas i kronans ägo,

synes därigenom tillfyllestgörande säkerhet vinnas för, att framtida innehavare av kronotorpet ej komma att gå förlustiga ifrågavarande förmån.

På sätt de sakkunniga och lantmäteristyrelsen föreslagit synes lämpligt, att lantmätare biträder redan vid den förberedande utstakningen av skogsmarksområde till kronotorp.

Föreskrifter i nu berörda ämnen hava införts i 19, 21 och 29 §§ i departementsförslaget.

**Befogenhet
att bestämma
om inlösen av
kronotorp.**

Såsom förut berörts i samband med behandlingen av frågan om besittningsformen för kronotorp skulle enligt *de sakkunnigas* förslag tillkomma domänstyrelsen att besluta om försäljning av kronotorp till innehavaren.

I *domänstyrelsens* författningsförslag har ej intagits någon föreskrift i ämnet.

Domänstyrelsen har däri anfört huvudsakligen följande:

Styrelsen hade i huvudsak byggt de av styrelsen föreslagna stadganden om inlösen av kronotorp på gällande bestämmelser rörande försäljning av enstaka lägenheter på kronoparker i södra Sverige. I sistberörda fall tillkomme beslutanderätten Kungl. Maj:t. Styrelsen funne visserligen rätt väl överensstämmande med sin uppgift att affärsmässigt förvalta en viss del av nationalförmögenheten, om styrelsen erhöle ett dylikt generellt bemyndigande, men styrelsen vore emellertid icke för tillfället beredd att taga definitiv ståndpunkt i frågan. Vissa skäl talade nämligen för att ärenden av ifrågavarande art borde underställas Kungl. Maj:ts prövning, ej minst hänsyn till den utredning, som för närvarande påginge angående lämpligaste tillvägagångssättet vid försäljning av egnahem från vissa kronodomäner. I varje fall torde det dröja en avsevärd tid, innan någon försäljning av kronotorp kunde ifrågakomma.

Departements-
chefen.

Jag kan ej tillstyrka, att åt domänstyrelsen uppdrages att besluta om inlösen av kronotorp. Ett dylikt bemyndigande skulle innebära ett avsteg från hittills tillämpade grunder rörande försäljning av kronojord, för vilket skäl ej torde förefinnas. Bestämmanderätten uti ifrågavarande avseende torde böra tillkomma Kungl. Maj:t. Därav synas några olägenheter ej behöva uppkomma. Nämnas må i detta sammanhang, att det förut av mig omförmälda förslaget angående ändrade grunder för försäljning av kronoegendomar m. m., vilket jag ämnar föreslå till framläggande för innevarande års riksdag, inrymmer befogenhet för Kungl. Maj:t att försälja, bland annat, egnahemslägenheter från kronoparkerna. Emellertid synes knappast erforderligt, att framställningar om inlösen av kronotorp i varje fall framläggas för Kungl. Maj:ts prövning. Sådana omständigheter kunna nämligen föreligga, då det är uppenbart, att förutsättningarna för bifall till framställningen ej förefinnas. Så är t. ex. förhållandet, om vid besiktningen utrönts, att föreskrivna byggnads- och odlingsarbeten ej blivit fullgjorda. I vissa fall torde av förhållandena vara tydligt, att kronotorpet ej utan bestämd olägenhet kan avskiljas från kronoparken. I dylika fall torde domänstyrelsen böra äga befogenhet att avvisa framställningen. Framhållas må att det

står sökanden öppet att genom besvär draga frågan under Kungl. Maj:ts prövning.

Förslag i förevarande ämne har intagits i 22 § i departementsförslaget.

Angående beräkning av köpeskillingen för kronotorp stadgas i § 26 i *de sakkunnigas* författningsförslag följande:

Beräkning
av köpeskil-
lingen för
kronotorp.

»Köpeskillingen för lägenheten bestämmes med hänsyn till värdet å jord och skog samt byggnadshjälp enligt allmänna grunder, som fastställas av Kungl. Maj:t.

Vid första upplåtandet av för inlösen ifrågakommande kronotorp skall i upplåtelsehandlingen angivas inlösningsvärdet av det kronotorpet då tilldelade jordområdet.»

De sakkunniga anföra beträffande nämnda paragraf, att de ansett samma bestämmelser, som föreskrivits för inlösen av kolonat, i tillämpliga delar böra gälla samt att de smärre avvikelser, som förekomme, vidtagits bland annat med hänsyn till de av de sakkunniga föreslagna delvis nya föreskrifterna för kronotorpsupplåtelse.

I *domänstyrelsens* författningsförslag föreskrives i sista stycket i § 23 att, sedan skogsmarksskifte utstakats, jägmästaren har att värdera den till försäljning ifrågasatta lägenheten och till domänstyrelsen ingiva uppskattningshandlingarna med förslag till köpeskillning, samt i § 24, att köpeskillingen beräknas med hänsyn till dels värdet å jord — i fråga om odlingsmark i ouppodlat skick — och skog dels ock utbetalat byggnadsbidrag.

I detta sammanhang må vidare nämnas, att enligt bestämmelserna i §§ 26 och 27 i domänstyrelsens författningsförslag till inlösen ifrågasatt kronotorp skulle avstyckas genom kronans försorg men lagfartskostnader betalas av kronotorparen.

Domänstyrelsen anför, att styrelsen beträffande köpeskillingens bestämmande föreslagit en annan ordning än de sakkunniga så tillvida, att på detta stadium av utredningen icke vore fråga om annat än sättet för köpeskillingens beräkning. Med avseende å de faktorer, som därvid borde komma i betraktande, skilde sig styrelsens förslag från de sakkunnigas allenast i fråga om precisering av, att odlingsmarkens värde skulle beräknas i ouppodlat skick.

Egnahemsstyrelsen yttrar i sitt utlåtande i förevarande hänseende, att styrelsen anslöte sig till de sakkunnigas förslag. Sålunda borde köpeskillingen i vad den anginge jord och byggnader vara fastställd — enligt bestämda regler — redan vid den första nyttjanderättsupplåtelsen, medan värdet av växande skog kunde göras beroende av skogsräkning vid inlösnings-tillfället.

Lika med de sakkunniga och domänstyrelsen anser jag, att köpeskillingen för kronotorp bör beräknas med hänsyn till värdet av jord och skog samt byggnadsbidrag. Värdet av byggnadsbidraget bör givetvis sättas till det be-

Departements-
chefen.

lopp, som kronotorparen i dylikt hänseende uppburit, och priset å odlingsmarken torde lämpligen böra bestämmas till det värde, som förut fastställts för beräkning av arrendavgiften. Därigenom vinnes, att köpeskillingen i sistnämnda två hänseenden kan beräknas redan vid upplåtelsen av kronotorp. Vad åter angår skogsmark och växande skog må framhållas, att skogsmarksområde avses skola läggas till kronotorpet först, då detta inlöses. Med hänsyn därtill synes riktigast, att köpeskillingen för dylik mark och växande skog göres beroende av värdering vid inlösningsstillfället. Då enligt vad jag föreslagit det skall tillkomma Kungl. Maj:t att bestämma om kronotorps försäljning, läser priset ej komma att sättas högre än rimligt är.

Har vid ny upplåtelse av kronotorp den nye kronotorparen tillförbundits gottgöra kronan ersättning, som kronan på grund av förbättringsarbeten utgivit till den avträdande kronotorparen, torde vad av beloppet må återstå oguldet böra erläggas såsom köpeskillning.

I departementsförslaget hava föreskrifter av nu angivet innehåll om köpeskillingens beräkning införts i 20 §.

Erläggande
av köpeskil-
lingen för
kronotorp.

Angående köpeskillingens erläggande upptagas bestämmelser i § 25 i *domänstyrelsens* författningsförslag. Nämnda paragraf har följande lydelse.

»Där köpeskillingen icke erlägges kontant vid köpets avslutande delas densamma i tvenne lika stora delar, en amorteringsdel och en stående del.

På amorteringsdelen erlägges från dagen för köpekontraktets upprättande och intill dess densamma blivit till fullo gulden, en annuitet av 6 procent, varvid såsom amortering räknas 2.4 procent och som ränta 3.6 procent av det ogulda kapitalbeloppet av amorteringsdelen. Ränta efter 3.6 procent skall härförutom erläggas å den stående delen, intill dess jämväl denna del tillfullo inbetalts.

Den stående delen skall vara gulden senast inom 5 år från det sista inbetalningen å amorteringsdelen skolat fullgöras; lägenhetsinnehavare obetaget att när som helst betala köpeskillingen i dess helhet jämte upplupna räntor samt att göra de avbetalningar han önskar utöver de sålunda stadgade. Dylika avbetalningar skola i första hand avse den stående delen.

Därest den försålda lägenheten till jord eller byggnader vanvårdas, eller skog å lägenheten avverkas annorledes än till husbehov eller föreskrivna ränte- och kapitalavbetalningar icke ordentligt fullgöras eller ägaren underlåter att hålla åbyggnaderna brandförsäkrade, skall, därest sådant från statens sida påfordras, vad av köpeskillingen återstår oguldet jämte ränta genast vara till betalning förfallet. Detsamma skall gälla, där äganderätt till lägenheten genom köp eller annat fång övergår till ny ägare, så framt denne icke ställer sådan borgen, som för varje särskilt fall av domänstyrelsen prövas erforderlig.

Som säkerhet för ogulden del av köpeskillingen skall kronotorpare, då inlösen äger rum, avlämna med inteckningsmedgivande försedd förbindelse avfattad i överensstämmelse med vad ovan föreskrivits.

Köparen skall vara skyldig att erlægga i denna paragraf omförmälda annuitet i den ordning, som från statens sida vid köpet närmare bestämmes.»

Av *de sakkunniga* i ännu föreslagna stadganden innefatta i vissa hänseenden smärre avvikelser från domänstyrelsens förslag. Bland annat skulle sålunda enligt de sakkunnigas förslag vid kronotorpets övergång till ny ägare köpeskillingen vara förfallen till betalning i andra fall än då kronotorpet övertogs av annan än efterlevande make eller bröstarvinge, såframt icke den nye ägaren i vederbörlig ordning prövades lämplig att övertaga kronotorpet.

Domänstyrelsen anför, att det syntes riktigt, att ogulden del av köpeskillingen genast förfölle till betalning, om kronotorpet överginge till ny ägare. Då från statens sida ej uppställts några som helst krav på den nye ägarens kvalifikationer för visst syfte, torde sådant medgivande, som de sakkunniga ifrågasatt, ej böra lämnas. Emellertid kunde det för nye ägaren understundom vara förmånligare att ställa borgen för köpeskillingen än att betala densamma, och valfrihet därutinnan hade därför föreslagits av domänstyrelsen.

Egnahemsstyrelsen erinrar i sitt utlåtande att, enär annuiteten utginge till lika belopp för varje år, amorteringsdelen växte år för år och därför ej, på sätt skett i domänstyrelsens förslag, kunde angivas med en fix procentsats. Vidare anför egnahemsstyrelsen:

Den av domänstyrelsen föreslagna bestämmelsen angående köpeskillingens förfallande till betalning vid kronotorps övergång till ny ägare borde ändras att överensstämma med reglerna för överlåtelse av egnahemslån och egnahemslägenheter från kronans jordbruksdomäner. Sålunda borde tillstånd kunna få lämnas åt närskyld eller annan lämplig person, som övertoge lägenheten, att på oförändrade villkor få övertaga betalningsansvaret för den ogulda köpeskillingen. Att jämte inteckningssäkerheten i dylikt fall fordra borgen syntes för övrigt vara varken behöfligt eller lämpligt.

Vad egnahemsstyrelsen sålunda föreslagit tillstyrkes av *statskontoret* i dess utlåtande.

Rörande köpeskillingens erläggande hava föreskrifter upptagits i 24—28 §§ i departementsförslaget. I fråga om betalningssättet överensstämma dessa med vad därutinnan föreslagits av domänstyrelsen, dock har beaktats vad egnahemsstyrelsen anmärkt beträffande angivandet av den årliga kapitalavbetalningens storlek. I övrigt hava nämnda föreskrifter i huvudsak samma innehåll som de bestämmelser, vilka i motsvarande hänseenden föreslås i det förslag angående ändrade grunder för försäljning av kronoegendomar m. m., vilket jag, såsom förut nämnts, i dag anmäler för Kungl. Maj:t. Jag ber att få återropa, vad jag därvid kommer att anföra i berörda avseenden. Nu må allenast framhållas, att jag beträffande frågan om förtidsbetalning av köpeskillingen vid kronotorps övergång till ny ägare anslutit mig till egnahemsstyrelsens, av statskontoret biträdda ståndpunkt.

Departements-
chefen.

Förbättrade villkor för innehavare av skogstorp och odlingslägenheter.

De sakkunnigas och domänstyrelsens förslag samt yttranden däröver.

De sakkunniga föreslå, att skogstorp och odlingslägenheter under vissa förutsättningar skola kunna omföras till kronotorp. Bestämmelser därom upptagas i §§ 28—33 i de sakkunnigas författningsförslag. Enligt nämnda bestämmelser skulle, efter ansökning hos domänstyrelsen, till kronotorp kunna omföras sådana skogstorp och odlingslägenheter, som i befintligt skick eller efter omreglering av området fyllde de krav, som med hänsyn till jorddelning och läge ställdes på kronotorp med innehavaren medgiven inlösningsrätt. Vid omföring skulle det gamla upplåtelseavtalet hävas och nytt kontrakt angående lägenhetens upplåtande som kronotorp upprättas. Där åbyggnaderna vore i väsentlig grad bristfälliga, skulle lägenhetsinnehavaren i samband med omföringen kunna erhålla statsbidrag för byggnadernas iståndsättande, eventuellt till uppförande av nya byggnader. Sammanlagda beloppet av dylikt bidrag och tidigare uppburet byggnadsbidrag skulle dock ej få överstiga det enligt § 10 i de sakkunnigas författningsförslag fastställda högsta byggnadsbidraget. Vidare skulle innehavare av till kronotorp omförd lägenhet vara berättigad till odlingsbidrag enligt de i § 11 i de sakkunnigas författningsförslag innefattade grunder. Odlingsbidraget skulle dock ej utgå till nyodlingsarbete, som utförts före omföringen, och ej heller till sådan därefter företagen odling, för vilken lägenhetsinnehavaren enligt de äldre upplåtelsevillkoren eller eljest åtnjöte statsbidrag.

Av de sakkunnigas motivering till nämnda föreskrifter inhämtas bland annat följande:

Ur jordbrukssynpunkt olämpliga lägenheter borde ej omföras till kronotorp, enär det måste anses önskvärt att sådana lägenheter icke vidmakthölles genom några åtgärder från kronans sida. Ovan odlingsgränsen belägna lägenheter hade ej synts böra utestängas från möjlighet till omföring. Många av dessa vore nämligen ur odlingssynpunkt mycket goda och hade stora utvecklingsmöjligheter. Å ett ej ringa antal lägenheter av ifrågasvarande slag, särskilt äldre lägenheter, vore åbyggnaderna så bristfälliga, att de knappast tillfredställde ens de enklaste krav på hygien och ändamålsenlighet. Då lägenhetsinnehavarna ej själva mäktade genomföra erforderliga reparationer och nybyggnader, vore nödvändigt att staten trädde hjälpande emellan. Såsom skäl därför kunde även anföras, att dessa lägenhetsinnehavare i allmänhet endast kommit i åtnjutande av ett förhållandevis ringa byggnadsbidrag enligt äldre bestämmelser. Vore emellertid bristerna ej av svårare beskaffenhet än att de relativt lätt kunde botas av lägenhetsinnehavaren, borde någon statshjälp ej lämnas.

Domänstyrelsen biträder ej de sakkunnigas förslag om omförande av skogstorp och odlingslägenheter till kronotorp. Domänstyrelsen anför därtutinnan:

Styrelsen hade funnit det stöta på alltför stora praktiska svårigheter att genomföra en generellt medgiven rätt till skogstorps och kronotorps om-

föring till kronotorp med inlösningsrätt. Det finge icke förglömmas, att den kolonisation, som skapats genom upplåtande av odlingslägenheter, dels i viss mån lämnats åt sig själv och fått bryta sig fram å skilda linjer — nämligen bosättningen intill odlad bygd och vid kommunikationsled och nedsättning av arbetskraft för statens skogsskötsel — dels befunne sig å vitt skilda stadier av utveckling. Att nu med samma rätt till inlösen på en gång omstöpa alla dessa lägenheter i en och samma form torde i de allra flesta fallen icke kunna ske, utan att lägenhetshavarna skulle finna sig orättvist behandlade.

Domänstyrelsen förklarar sig emellertid ej vilja motsätta sig försäljning av ifrågavarande lägenheter under förutsättning, att i fråga om belägenheten hänsyn toges till av styrelsen förut framhållna synpunkter. Enligt styrelsens mening borde dock därvid bestämmelserna om försäljning av egna hem å kronojord tillämpas. Beträffande spörsmålet, huruvida lägenhetsinnehavarna borde i andra hänseenden beredas förbättrade villkor, anför styrelsen:

I fråga om tilldelning av odlingsmark sökte styrelsen i alla de fall, då en utökning eller omläggning av en lägenhet vore befogad, tillmötesgå vederbörandes önskningsar, och syntes några särskilda åtgärder i berörda syfte ej erforderliga.

För avdikning å skogstorp och odlingslägenheter finnes möjligheter öppnade genom bidrag från avdikningsanslaget.

Beträffande utfartsvägar från odlingslägenheter och skogstorp anvisade styrelsen ärligen bidrag härtill. Styrelsen hade den uppfattningen, att med den utveckling väganläggningarna tagit inom ifrågavarande delar av landet och med de bidrag till nu avsedda utfartsvägar, styrelsen ansåge sig kunna ärligen anvisa, det inom rimlig tid komme att i huvudsak bliva sört för tillfredsställande av det behov, som i berörda avseende kunde påvisas.

Vad anginge statens bidrag till byggnader och odling utginge dessa till ett belopp av högst 2,000 kronor, varav 750 kronor i odlingshjälp och 1,250 kronor såsom tilläggsbidrag. Sistnämnda bidrag avsåge allenast byggnader. Av det förra hade tidigare 500 kronor avsetts utgöra byggnadsbidrag och 250 kronor bidrag till odling av en hektar. I numera gällande bestämmelser om utbetalande av odlingshjälpen hade icke tydligt angivits, huru mycket därav som skulle utgå för byggnad respektive odling. I praktiken torde emellertid ovannämnda fördelning alltjämt tillämpas. Byggnadsbidraget vore sålunda högst 1,750 kronor och odlingsbidraget 250 kronor.

Ifråga om byggnadsbidraget torde det icke vara erforderligt vidtaga någon höjning. Styrelsen hade förut föreslagit, att byggnadsbidraget för kronotorp skulle utgöra högst 2,000 kronor. Då styrelsen av den i ärendet förbragta utredningen fått den uppfattningen, dels att sistnämnda belopp vore för ändamålet tillräckligt, dels att detsamma icke alltid komme att helt utnyttjas, syntes det icke nödvändigt att helt likställa innehavare av odlingslägenheter med kronotorpare.

Vidkommande odlingshjälpen torde densamma få anses alldeles för knappt tilltagen. Utan tvivel vore det en av de allra viktigaste förutsättningarna för en framgångsrik kolonisation att odlingsarbetet bedreves i rask takt, och detta vore icke möjligt utan rätt betydande statsbidrag. Numera syntes den uppfattningen vara gällande, att dylika statsbidrag borde dels utgå med ungefär halva beräknade kostnaden för odlingen och dels lämnas utan åter-

betalningsskyldighet. I sistnämnda avseende ansåges staten hava fått valuta genom att odling av landet kommit till stånd.

Styrelsen finge med hänsyn härtill föreslå, att innehavare av odlingslägenhet eller skogstorp, som enligt gällande bestämmelser kunde upplåtas på femtioårigt arrende, måtte för efter viss dag påbörjad och utförd odling erhålla ett statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av högst 750 kronor att utgå i enlighet med bestämmelserna i § 11 i styrelsens förslag angående upplåtande av kronotorp.

I anslutning till vad domänstyrelsen salunda anfört har styrelsen upprättat förut omförmälda förslag till *kungörelse angående odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet till innehavare av odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen*. Enligt nämnda förslag skulle innehavare av odlingslägenhet och innehavare av sådant skogstorp, som utarrenderats på 50 år, vara berättigade att erhålla visst statsbidrag för odling, som påbörjas efter den 1 juli 1929. Bidraget föreslås skola utgå med 500 kronor för hektar för svårodlad och 375 kronor för hektar för lättodlad mark, dock ej med högre belopp än att summan därav och den odlingshjälp, som tillkommer lägenhetsinnehavaren för odling påbörjad eller utförd före den 1 juli 1929, uppgår till 750 kronor. Utbetalning av bidraget skulle ske i terminer i angiven ordning. För odlingsföretaget skulle upprättas plan och kostnadsförslag enligt grunder, fastställda av domänstyrelsen. Styrelsen skulle äga meddela erforderliga tillämpningsföreskrifter till kungörelsen.

I särskild motivering till nämnda kungörelseförslag anför domänstyrelsen bland annat:

Enligt kontrakt om odlingslägenhet åläge det lägenhetshavaren att inom viss tid uppodla 3 hektar mark och uppbure han därför en odlingshjälp av inalles 250 kronor. Hade denna odlingskyldighet fullgjorts, torde det vara tillräckligt, om å lägenheten ytterligare odlades mark med ett statsbidrag av högst 500 kronor. Därmed kunde till lägenheten vinnas ytterligare högst 1 hektar svårodlad mark eller högst $1\frac{1}{3}$ hektar lättodlad mark. Lägenheten skulle sålunda komma att omfatta minst 4, högst $4\frac{1}{2}$ hektar odlad mark, vilket borde vara tillräckligt för en skogsarbetares uppehälle. Å lägenhet, vara intet eller ringa odlingsarbete utförts på grund av nu gällande bestämmelser, komme givetvis odlingen att omfatta något mindre totalareal, men bleve dock en dylik lägenhet i berörda avseende i huvudsak likställd med ett kolonat.

Då det kunde tänkas, att odling ifrågasattes i endast ganska ringa omfattning, hade det syntts lämpligt att bereda domänstyrelsen möjlighet att meddela de särskilda föreskrifter, som borde gälla vid upprättande av plan och kostnadsförslag för odlingsföretaget, i avsikt bland annat att så vitt möjligt nedbringa kostnaderna för planens upprättande. Dessa kostnader borde bestridas ur samma anslag som det föreslagna odlingsbidraget.

Domänstyrelsen borde genom utfärdande av tillämpningsföreskrifter kunna i lämplig omfattning till underlydande tjänstemän decentralisera de förvaltningsåtgärder, som föranleddes av den föreslagna kungörelsen.

Beträffande de sakkunnigas förslag om omföring av skogstorp och odlingslägenheter till kronotorp yttrar *egnahemsstyrelsen* i sitt utlåtande följande:

Egnahemsstyrelsen ville för sin del uttala sympati för grundtankarna i de sakkunnigas förslag. De skäl, som domänstyrelsen anfört mot ett formligt omförande av skogstorpen och odlingslägenheterna till kronotorp, syntes emellertid vara värda stort beaktande. Egnahemsstyrelsen förordade därför, att skogstorpen och odlingslägenheterna bibehöllas såsom sådana men att deras innehavare — där så läte sig göra och lämpligen befundes kunna ske — erhöles vissa ytterligare förmåner i anslutning till de nya bestämmelserna för kronotorp. Något hävande av äldre upplåtelseavtal skulle emellertid ej ske.

Beträffande de förmåner, som enligt egnahemsstyrelsens uppfattning sålunda borde beredas ifrågavarande lägenhetsinnehavare, uttalar styrelsen, att de borde komma i åtnjutande av ytterligare odlingsbidrag att utgå enligt domänstyrelsens förslag med den jämkning, som föranledes av egnahemsstyrelsens uttalande under § 11. Om lägenheten vid syn enligt § 4 i författningsförslaget om upplåtande av kronotorp befundes äga förutsättningar att kunna bestå såsom självständig brukningsdel, borde innehavare av sådan lägenhet dessutom kunna *dels* erhålla tillskott av ytterligare odlingsjord, om tillgång därtill funnes, *dels* till istandsättande av bristfälliga åbyggnader eller uppförande av nya i dessas ställe bekomma erforderlig utfyllnad i byggnadsbidraget på sätt föreslagits av de sakkunniga, *dels* ock få inlösa lägenheten med äganderätt, allt därjämte under i tillämpliga delar samma villkor och förutsättningar, som kunde stadgas rörande kronotorp.

Såsom i inledningen nämnts har *kommunalnämnden i Vilhelmina socken* å kommunalfullmäktiges vägnar i skrivelse den 28 november 1927 anhållit om vidtagande av åtgärder för förbättrande av ifrågavarande lägenhetsinnehavares ekonomiska ställning. I skrivelsen anföres i huvudsak följande:

Framställning
från kommunal-
nämnden i
Vilhelmina
socken.

Kommunalnämnden ansåge, att de nu utgående odlingsbidragen vore otillräckliga. Ytterligare åtgärder borde vidtagas av statsmakterna för att i största möjliga utsträckning möjliggöra lägenheternas uppodling och därmed i görligaste mån ge dessa en ställning av självförsörjande jordbruk. Lägenhetsinnehavare, som på grund av ålderdom och orkeslöshet överlätit sin lägenhet till annan person, borde av staten tillförsäkras fri bostad och vedbrand å sin f. d. lägenhet under sin återstående livstid. Vidare borde lägenhetsinnehavarna komma i åtnjutande av lån ur statens redskaps- och kreaturslånefond på samma villkor, som nu vore stadgat för innehavare av kolonat. Dessutom borde lägenhetsinnehavarna och kolonister tillförsäkras alla de arbeten, som funnes å kronoparkerna.

I sitt utlåtande över sistnämnda framställning åberopar *domänstyrelsen* förut återgivna, av styrelsen framlagda förslag i ämnet samt anför vidare huvudsakligen följande:

En generellt medgiven rätt för avträdande lägenhetsinnehavare till bostad å lägenheten skulle medföra krav på uppförande på statens bekostnad av födorädsbyggnader å mer än 2,000 lägenheter. Då vid överlåtelse av lägenhet innehavaren vore oförhindrad att betinga sig förmåner för överlåtelsen, kunde han redan nu, om möjlighet i avseende å utrymmet förefunnes, tillförsäkra sig bostad å lägenheten för sin återstående livstid. Styrelsen vore rätt så tveksam, om det funnes något verkligt större behov av lån

för anskaffande av kreatur och redskap åt innehavare av skogstorp och odlingslägenheter. Det komme att möta oöverkomliga svårigheter att reservera allt arbete å statens skogar åt ifrågavarande lägenhetsinnehavare och skulle ofelbart leda till minskad nettoavkastning från kronoparkerna.

Egnahemsstyrelsen uttalar i sitt utlåtande över framställningen att, om det av domänstyrelsen framlagda förslaget med av egnahemsstyrelsen ifrågasatta ändringar bleve genomfört, hithörande lägenhetsinnehavares ställning torde komma att i så väsentliga avseenden förbättras, att huvudsyftet med framställningen kunde anses bliva tillgodosett.

Departements-
chefen.

Lika med domänstyrelsen och egnahemsstyrelsen anser jag, att någon omföring av skogstorp och odlingslägenheter till kronatorp ej bör äga rum.

Vissa ytterligare förmåner torde emellertid böra tillförsäkras deras innehavare; och torde man härvid icke, såsom domänstyrelsen föreslagit, böra stanna vid medgivande av ökade odlingsbidrag. På sätt jag strax kommer att närmare utveckla, torde de därjämte under vissa förutsättningar böra erhålla tilldelning av odlingsmark, bidrag till istandsättande av bristfälliga byggnader samt möjlighet att med äganderätt inlösa av dem innehavda lägenheter. I anslutning till vad nu gäller beträffande utgående av tilläggsbidrag till byggnadsarbete torde de ifrågasatta förmånerna böra beviljas, förutom innehavare av odlingslägenheter, allenast innehavare av på 50-årigt arrende upplåtna skogstorp. Såsom en allmän förutsättning för beviljande av berörda förmåner synes böra gälla, att vederbörande lägenhet i befintligt skick eller efter företagen utvidgning av odlingsmarken är lämplig för jordbruksändamål. Det torde nämligen ej vara önskvärt, att ur jordbrukssynpunkt olämpliga lägenheter vidmakthållas genom åtgärder från kronans sida. För utrönande av, huruvida sistnämnda förutsättning föreligger, bör, där så finnes erforderligt, besiktning företagas å lägenheten.

Rörande de skäl, som torde motivera av mig nu ifrågasatta förmåner, och de särskilda regler, som böra gälla beträffande desamma, ber jag få anföra följande.

Utvidgning av den lägenhet tillagda odlingsmarken torde ej sällan vara av behovet påkallad. Framhållas må, att de äldre lägenheterna i många fall tilldelats synnerligen ringa areal odlingsmark. Vidare finnas bland lägenheter, som tillagts en något större areal, en del lägenheter, där odlingsmarken till största delen uppodlats. I dylika fall synes möjlighet böra beredas lägenhetsinnehavaren att, där så lämpligen kan ske, erhålla tillskotts-jord. Storleken av denna bör anpassas efter omständigheterna i varje särskilt fall. I regel torde odlingsmarkens areal ej böra ökas mera än högst upp till 10 hektar. Har lägenhetsinnehavare visat prov på särskild duglighet och odlingsintresse, synes emellertid hinder ej böra möta att giva odlingsmarken något större omfattning. Dess areal torde dock ej i något fall böra få överstiga den för kronatorp föreslagna maximividden 15 hektar.

Där utvidgning av lägenhets areal, på sätt nu föreslagits, äger rum, bör

skriftligt tillägg till upplåtelsekontraktet göras därom. Lägenhetsinnehavaren bör därvid tillförbindas att vidkännas den höjning i den årliga arrendeavgiften, som motsvarar ränta efter 3.6 procent å tillskottsjordens värde. Detta torde, i likhet med vad nu gäller i fråga om odlingsmark, som vid odlingslägenhets upplåtande tilldelas densamma, böra sättas till högst 20 kronor för hektar.

På sätt framgår av den av de sakkunniga och kolonisationskommittén verkställda statistiska utredningen rörande skogstorp och odlingslägenheter, är i allmänhet arealen av den till lägenheterna hörande odlade marken alltför ringa. Det synes därför vara av synnerligen stor betydelse att söka åstadkomma en kraftigare bedriven odlingsverksamhet. För nämnda ändamål torde ytterligare statsbidrag till nyodling böra lämnas. Lämpligt synes vara, att ifrågavarande lägenhetsinnehavare i fråga om rätt till odlingsbidrag jämföras med kronotorparna, som vid bifall till vad jag ovan förordat i dylikt hänseende skulle äga åtnjuta intill 750 kronor. Vad angår storleken av det bidrag, som enligt hittills gällande bestämmelser tillkommit ifrågavarande lägenhetsinnehavare för *odlingsarbete*, må framhållas, att föreskrifterna angående nu utgående så kallad odlingshjälp å 750 kronor ej fullt otvetydigt utvisa i vad mån denna är att anse såsom byggnadsbidrag eller att hänföra till bidrag till odlingsarbete. Såsom förut nämnts (sid. 4—5) skulle enligt de ursprungliga bestämmelserna i 1909 års kungörelse angående upplåtande av odlingslägenheter av odlingshjälpen två tredjedelar var för sig utbetalas, då uthusbyggnaden och manbyggnaden voro färdiga, samt en tredjedel, då en hektar jord var odlad. Med hänsyn härtill torde kunna anses, att en tredjedel av odlingshjälpen eller 250 kronor utgjorde bidrag till odlingsarbete. Ordningen för odlingshjälpens utbetalande ändrades sedermera genom den nu gällande kungörelsen av den 9 oktober 1913 (nr 334) sålunda, att två tredjedelar skola utbetalas i mån av byggnads- och odlingsarbetets fortgång samt sista tredjedelen, då byggnaderna äro färdiga och en hektar jord odlad (jfr. sid. 5—6). Man torde emellertid, såsom domänstyrelsen uttalat, kunna anse, att fortfarande en tredjedel av odlingshjälpen belöper å odlingsarbetet. För att i förevarande avseende ernå likställighet mellan ifrågavarande lägenhetsinnehavare och kronotorpare torde således de förra böra erhålla ytterligare odlingsbidrag å belopp intill 500 kronor. Detta bidrag synes allenast böra utgå till nyodling, som påbörjas efter den 30 juni 1929 och verkställs enligt godkänd plan. På sätt egnahemsstyrelsen föreslagit bör bidraget ej kunna utgå med högre belopp än den enligt odlingsplanen beräknade odlingskostnaden och ej i något fall med mera än 500 kronor för hektar. Därvid bör uppenbarligen hänsyn tagas även till odlingshjälp, som enligt äldre bestämmelser tillkommer lägenhetsinnehavaren för odlingsarbetet. Det nu förordade odlingsbidraget torde böra åtnjutas utan återbetalningsskyldighet och utbetalas i mån av odlingsarbetets fortgång.

Såsom de sakkunniga framhållit, torde åbyggnaderna å en del äldre lägenheter befinna sig i mycket bristfälligt skick. Lägenhetsinnehavarna torde på grund

av sin i allmänhet svaga ekonomiska ställning ej vara i stånd att avhjälpa bristerna. Starka billighetsskäl synas tala för, att staten träder hjälpande emellan, helst som lägenhetsinnehavarna i flertalet fall torde hava erhållit ett jämförelsevis obetydligt statsbidrag till byggnadernas uppförande. Jag vill därför, i anslutning till vad de sakkunniga och egnahemsstyrelsen förordat, tillstyrka att, där åbyggnaderna å skogstorp eller odlingslägenhet äro i väsentlig grad bristfälliga, statsbidrag må utgå till bristernas avhjälpande eller uppförande av nya byggnader. I vissa fall torde nämligen byggnaderna vara i så dåligt skick, att det torde vara lämpligare att uppföra helt nya byggnader än påkosta reparationer å de befintliga husen. Äro bristfälligheterna å byggnaderna ej av mera svårartad beskaffenhet, synes något statsbidrag till bristernas botande ej böra medgivas. Vad beträffar bidragets storlek, så torde detta böra kunna utgå intill så stort belopp, att detsamma jämte statsbidrag, som förut utlämnats till byggnadsarbeten, kommer att uppgå till 2,000 kronor eller i undantagsfall till 3,000 kronor. Lägenhetsinnehavarna skulle därigenom i fråga om byggnadsbidrag bliva jämställda med kronotorpare. I anslutning till vad ovan därutinnan anförts må framhållas, att av statsbidrag, som utlämnats enligt 1909 års kungörelse angående upplåtande av odlingslägenheter, ett belopp av 500 kronor torde böra anses utgöra byggnadsbidrag. Det nu föreslagna byggnadsbidraget torde böra utbetalas i mån av arbetets fortgång.

I samband med beviljande av nu ifrågasatt byggnadsbidrag böra i skriftligt tillägg till upplåtelsekontraktet föreskrifter lämnas om beskaffenheten av de byggnadsarbeten, som skola utföras, och lämplig tid ut sättas, inom vilken arbetena skola vara slutförda. Lägenhetsinnehavaren bör även tillförbindas att vidkännas den höjning i den årliga arrendeavgiften, som motsvarar ränta efter 3.6 procent å uppburet byggnadsbidrag.

I fråga om inlösen av skogstorp eller odlingslägenhet, som är lämplig för jordbruksändamål, torde reglerna om inlösen av kronotorp i tillämpliga delar böra gälla. Inlösen bör sålunda kunna ske i sådana fall, där skogstorpet eller odlingslägenheten kan utan olägenhet avskiljas från kronoparken och lägenhetsinnehavaren fullgjort i upplåtelsevillkoren föreskrivna odlings- och byggnadsarbeten. Beträffande beräkning av köpeskillingen för skogstorp och odlingslägenhet synas emellertid i motsvarande hänseende föreslagna regler om kronotorp ej kunna utan vidare tillämpas utan torde särskilda föreskrifter vara erforderliga. Följande grunder synas böra gälla. I köpeskillingen inräknas uppburet statsbidrag, till vilket enligt arrendevillkoren hänsyn tagits vid beräkning av arrendeavgiften. Till statsbidrag av sådant slag äro att hänföra bidrag enligt 1891 års brev och 1904 års kungörelse om upplåtande av skogstorp, odlingshjälp enligt 1909 års kungörelse om upplåtande av odlingslägenheter, tilläggsbidrag, som enligt kungörelsen den 17 oktober 1913 (nr 253) om ändring av viss del av sistnämnda kungörelse under viss förutsättning tillkommer innehavare av skogstorp, tilläggsbidrag till byggnadsarbete enligt kungörelserna den 20 juni 1918 (nr 448)

och den 4 juni 1920 (nr 260) (jfr redogörelsen för nämnda bestämmelser i inledningen) samt bidrag, som enligt nu förordade bestämmelser utgått till byggnadsarbete. Odlingssmarken bör åsättas samma värde, som beräknats vid bestämmande av arrendeavgiften. För annan mark och växande skog beräknas skäligt värde. I vissa fall har lägenhet upplåtits med kronan tillhörigt hus. Priset för dylik byggnad torde böra sättas till dess värde vid tiden för upplåtelsen, dock att rotvärdet å det för byggnaden använda virket ej må medräknas.

Åt domänstyrelsen synes böra uppdragas att avgöra frågor om utvidgning av lägenhets område samt beviljande av nu förordade odlings- och byggnadsbidrag. Bestämmanderätten beträffande inlösen av lägenhet torde, på sätt föreslagits i fråga om kronotorp, böra tillkomma Kungl. Maj:t.

Bestämmelser i förevarande ämnen hava införts i 31—35 §§ i departementsförslaget.

Bestämmelsernas ikraftträdande och utformning.

De av mig i det föregående tillstyrkta bestämmelserna rörande kronotorp samt förbättrade villkor för innehavare av skogstorp och odlingslägenheter synas böra träda i kraft den 1 juli 1929.

Domänstyrelsen har framhållit att, enär den nya upplåtelseformen erbjöde lägenhetsinnehavarna större fördelar än upplåtande av odlingslägenheter, vidare upplåtelser av sådana borde upphöra vid ikraftträdandet av de nya bestämmelserna. Häremot synes ej vara något att erinra. Dock må framhållas, att hinder ej bör möta för innehavare av skogstorp att erhålla det samma under arrende på 50 år, på sätt stadgas i 19 mom. i 1909 års kungörelse om upplåtande av odlingslägenheter.

Vad beträffar ordningen för antagandet av de av mig förordade i departementsförslaget innefattade bestämmelserna, torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan ärendet varit föremål för riksdagens prövning, i administrativ ordning utfärda berörda författningsbestämmelser. Dessa böra givetvis i huvudsak överensstämma med vad nu tillstyrkes. Kungl. Maj:t torde emellertid böra äga att vidtaga de smärre jämkningar av huvudsakligen formell natur, som må finnas påkallade.

Förbättrade villkor för nybyggare å Alträskis kolonisationsområde.

I detta sammanhang anhåller jag att få anmäla uppkommen fråga om beredande av förbättrade villkor för nybyggare å Alträskis kolonisationsområde i Norrbottens län.

I anledning av därom framlagd proposition beslöts vid 1909 års riksdag avsättande av nämnda område för anordnande av nybyggeslägenheter. Företaget skulle, såsom i propositionen framhölls, tillsvidare huvudsakligen uppfattas såsom ett experiment, därvid det gällde att genom försök avgöra,

huruvida lämpliga nybyggesområden överhuvud kunde vinnas genom utdikning å de stora norrländska myrmarkerna. Området, vars areal utgör omkring 1,850 hektar impedimenter oberäknat, omfattar vissa delar av Alträskis och Svanå kronoparker samt f. d. Selets stockfångstskog. Genom statens försorg har den odlingsbara myrmarken i viss omfattning utdikats och vissa vägar anlagts.

Enligt en förberedande plan för områdets indelning skulle ett femtiotal lägenheter utläggas. Planen blev av Kungl. Maj:t den 18 februari 1910 fastställd i avseende å 21 lägenheter. Sedermera fastställdes den 1 juni 1923 förslag till indelning av viss del av området i ytterligare 27 lägenheter. Av de å området utlagda lägenheterna hava hittills 18 upplåtits. Därjämte har en lägenhet, som ursprungligen avsågs till mönsterjordbruk, överlämnats till kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå för utförande av vissa försök.

Nybyggesväsendet å kolonisationsområdet står under ledning av en särskild nämnd, Alträskis nybyggesnämnd, som tillerkänts rätt att i vidsträckt omfattning handla efter omständigheterna. Viss tillsyn över verksamheten utövas av statens egnahemsstyrelse.

De vid 1909 års riksdag beslutade bestämmelserna för verksamheten, vilka utfärdades i Kungl. Maj:ts brev den 18 juni 1909, innebära bland annat följande:

I regel skall till varje lägenhet läggas minst 10 hektar odlingsvärd jord, och hela arealen utom impedimenter bör icke överstiga 20 hektar. Den huvudsakligaste skogsmarken avsättes för gemensamt skogsfång och bete, och även i övrigt avsätts vissa för samfällt behov avsedda områden.

Till nybyggare antagas allenast mindre bemedlade eller obemedlade med vissa personliga förutsättningar.

Upplåtelse ska ske med äganderätt, dock med en försökstid på 15 år. Under denna tid skall upplåtelsen kunna av nybyggesnämnden hävas, i händelse nybyggaren icke fullgör sina åligganden i fråga om lägenhetens uppodling, bebyggande och hävdande eller vägrar utfärda köpeskillingsförbindelse. Köpebrev utfärdas först efter försökstidens utgång. — Under försökstiden är nybyggaren befriad från utlagor och onera för nybygget.

Nybyggaren skall under försökstiden vara skyldig uppodla, bebygga och, där så erfordras, inhägnat lägenheten enligt de föreskrifter nybyggesnämnden meddelar vid upplåtelsen.

Som odlingshjälp äger nybyggaren av allmänna medel erhålla 750 kronor. Bestämmelserna om ordningen för beloppets utbetalande överensstämmer med vad i motsvarande hänseende i 1909 års kungörelse angående upplåtande av odlingslägenheter ursprungligen stadgades beträffande odlingshjälp till innehavare av sådan lägenhet (se sid. 4—5).

Nybyggaren äger vidare bekomma erforderligt byggnads- och hägnadsvirke utan avgift.

Köpeskillingen bestämmes så, att den motsvarar dels det kapitalvärde, vartill nybygget vid upplåtelsen av nämnden uppskattas, vilket värde ej får sättas högre än 50 kronor för hektar av lägenhetens areal, impedimenter oberäknade, dels ock uppuren odlingshjälp.

I fråga om köpeskillingens erläggande gäller, att densamma uppdelas i två

lika stora delar, en amorteringsdel och en stående del. A amorteringsdelen erlägges från och med sextonde året efter upplåtelsen och intill dess den samman blivit till fullo gulden en annuitet av 6 procent, varvid såsom ränta räknas 3.6 procent å det oguldna kapitalbeloppet av amorteringsdelen. Å den stående delen erlägges från och med sextonde året efter upplåtelsen ränta efter 3.6 procent. Det står nybyggaren fritt att när som helst inbetala köpeskillingen i dess helhet jämte upplupna räntor samt göra de avbetalningar han önskar å den stående delen. Sistnämnda del kan endast i vissa angivna fall från statens sida uppsägas, innan amorteringsdelen till fullo guldits.

I ett för nybyggesnämnden den 21 juni 1912 av Kungl. Maj:t, efter be- myndigande av riksdagen, fastställt reglemente meddelas, bland annat, vissa föreskrifter angående innehållet i det kontrakt, som vid nybygges upplåtande upprättas mellan nybyggesnämnden och nybyggaren. Nämnda föreskrifter innehålla bland annat följande:

Nybyggaren skall tillförbindas att å lägenheten uppföra boningshus, ladu- gård, gödsellider, loge, vishusbod, vedbod och redskapsskjul. Byggnads- arbetet skall i regel vara påbörjat senast inom ett år och avslutat senast inom 4 år efter det utstämpling av virke erhållits. Nybyggaren åliggande odlingsskyldighet fördelas i regel så, att han under varje treårsperiod från upplåtelseiden räknat bör uppodla minst en hektar, så att han vid försöks- tidens slut har uppodlat minst 5 hektar, dock med rätt för nämnden att under de år, då nybyggaren är sysselsatt med byggnadernas uppförande, medgiva honom skälig nedsättning i odlingsskyldigheten.

I anslutning till de ändringar, som 1914 vidtogos i då gällande bestä- melser rörande ordningen för utbetalning av odlingshjälpen till innehavare av odlingslägenheter (se sid. 5—6), genomfördes enligt Kungl. Maj:ts brev den 20 januari 1915 motsvarande ändringar i föreskrifterna angående utbe- talning av odlingshjälpen till innehavare av nybygge å kolonisationsområdet. Likaledes meddelades i samband med utfärdandet av ovan (sid. 5) anmärkta bestämmelser om tilläggsbidrag till innehavare av odlingslägenheter för ut- förda byggnadsarbeten motsvarande föreskrifter om tilläggsbidrag till inne- havare av nybyggen genom Kungl. Maj:ts brev av den 20 juni 1918 och den 4 juni 1920.

I framställning den 6 september 1927 har *Alträskes nybyggesnämnd* — under erinran om de bestämmelser angående byggnads- och odlingsbidrag, som innefattas i det av de utav domänstyrelsen tillkallade sakkunniga den 2 juli 1927 avlämnade förslag om upplåtande av kronotorp — hemställt, att vad Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen angående förbättrade upp- låtelsetvillkor för kronotorpare även måtte föreslås i tillämpliga delar skola gälla nybyggarna på Alträskes kolonisationsområde.

I ärendet hava infordrade utlåtanden avgivits av domänstyrelsen den 19 september 1928, egnahemsstyrelsen den 20 november 1928 och statskontoret den 20 februari 1929.

Sedan nybyggesnämndens framställning remitterats till egnahemsstyrelsen, införskaffade styrelsen, på sätt i det föregående berörts, utlåtande från

nämnden i anledning av domänstyrelsens förutbehandlade den 19 september 1928 framlagda förslag. I detta utlåtande, som är angivet den 10 november 1928, anhåller *nybyggesnämnden*, att egnahemsstyrelsen måtte hos Kungl. Maj:t föreslå, att samma förmåner i fråga om byggnads- och odlingsbidrag, som i nämnda förslag ställdes i utsikt för kronotorpare, även måtte tillerkännas nybyggarna på Alträsk's kolonisationsområde. I utlåtandet föreslår nämnden vidare ändrade bestämmelser beträffande dels tiden för uppförande av byggnader å nybyggena och dels köpeskillingens erläggande. Därutinnan anför nämnden huvudsakligen följande:

En byggnadstid av 4 år vore allt för kort för att en nybyggare utan egna kontanta tillgångar skulle kunna uppföra i upplåtelsekontraktet föreskrivna åbyggnader. Endast en av kolonisterna på Alträsk's kolonisationsområde hade haft förmåga att göra detta. Om nybyggesnämnden skulle fordra, att nybyggarna ovillkorligen måste verkställa odlings- och byggnads skyldighet enligt kontraktens bestämmelser, skulle all deras nybyggesverksamhet fullkomligt lamslös. Med nybyggesnämndens kännedom om nybyggarnas ekonomiska förmåga hade det ej varit och vore icke heller möjligt att pressa fram en nybyggesverksamhet i enlighet med upplåtelsekontrakten. Erfarenheten visade, att nybyggarna i medeltal vore i behov av en byggnadstid på 7 år.

Då försökstiden nu utgått för 5 kolonister på kolonisationsområdet, hade nämnden utfärdat köpebrev till dessa. För köpeskillingens erläggande hade de sökt och fått egnahemslån. Då andra bestämmelser nu vore gällande för jordbruksegnahemslån än vid den tid, då riksdagen beslutade om grunder för erläggande av köpeskillingen för nybyggena, ansåge nämnden, att beträffande köpeskillingens erläggande endast skulle föreskrivas, att den skulle betalas efter samma grunder, som vid försökstidens utgång gällde för jordbruksegnahemslån.

Domänstyrelsen, vars i ärendet avgivna utlåtande har avseende å nybyggesnämndens framställning den 6 september 1927, förklarar sig ej hava något att erinra emot att nybyggarna i däri berörda avseende likställas med innehavare av skogstorp och odlingslägenheter samt hänvisar till sitt förslag rörande förbättrade upplåtelsevillkor för dessa lägenhetsinnehavare.

Egnahemsstyrelsen anför beträffande nybyggesnämndens båda framställningar följande:

Egnahemsstyrelsen trodde sig kunna förutsätta, att syftet med nybyggesnämndens framställningar vore, att de från odlingslägenhetsformen avvikande grunddragen väl skulle bibehållas, såsom ifråga om verksamhetens skötsel genom en särskild nämnd, äganderättsformen, skogsallmänningen m. m., men att de ytterligare förmåner, som särskilt i form av ökade byggnads- och odlingsbidrag, hjälp till dikning o. d. ifrågasattes för kronotorparna även skulle komma nybyggarna på Alträsk till del. För egen del ansåge styrelsen, att intet vore att erinra mot vidtagande av åtgärder i sist angivna riktning.

Vad särskilt anginge den i nybyggesnämndens skrivelse den 10 november 1928 berörda frågan om byggnadstidens utsträckande till 7 år, syntes nämndens uppfattning vara i stort sett riktig, och förmenade styrelsen att, därest styrelsens i remissyttrande den 14 november 1928 gjorda uttalande under §

10 vid granskning av domänsstyrelsens förslag den 19 september 1928 om upplåtelse av kronotorp kunne beaktande, syftet med nämndens uttalande i huvudsak bleve tillgodosett. Beträffande nämndens förslag om köpeskillingens erläggande finge styrelsen framhålla, att ett ryggande av statens tidigare kontraxenliga utfästelser därom näppeligen kunde ske; dock torde hinder ej möta att medgiva en nybyggare, som så önskade, att på en gång gälda köpesumman för nybygget med användande av vederbörligen sökt och erhållet egnahemslån. Egnahemsstyrelsen ville alltså ifrågasätta, att Kungl. Maj:t inhämtade riksdagens medgivande att i så måtto jämka villkoren vid upplåtelse å Alträskis nybyggesområde, att innehavarna av nybyggen därstädes, såväl äldre som nytillkommande, måtte komma i åtnjutande av i tillämpliga delar samma ytterligare förmåner, som i de hänseenden, där jämställdhet i huvudsak hittills rått mellan nybyggarna å Alträsk och innehavarna av odlingslägenheter å kronoparker i de sex nordligaste länen, kunde varda tillerkända kronotorpare, som omförmäldes i domänstyrelsens förslag i ämnet den 19 september 1928.

Statskontoret har i sitt i ärendet avgivna utlåtande anslutit sig till vad egnahemsstyrelsen anför.

Förut hava innehavare av nybyggen å kolonisationsområdet beträffande odlings- och byggnadsbidrag likställts med innehavare av odlingslägenheter. I anslutning därtill torde vid framtida upplåtelse av nybyggen nybyggarna i nämnda hänseenden böra beredas samma förmåner, som kronotorpare enligt vad ovan föreslagits skulle erhålla. Sålunda bör till nybyggarna utgå odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet intill 750 kronor och byggnadsbidrag intill 2,000 kronor. Sistnämnda belopp bör i undantagsfall, när synnerliga skäl äro därtill, kunna höjas intill 3,000 kronor. Vidare torde genom kronans försorg böra upptagas jämväl sådana laggdiken, som möjliggöra odlingsarbetets omedelbara påbörjande. Beträffande redan upplåtna nybyggen torde möjlighet böra beredas innehavarna att — utöver nu utgående bidrag — erhålla ytterligare odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet å belopp intill 500 kronor på sätt föreslagits beträffande odlingslägenheter.

Vad angår ordningen för erläggande av köpeskillingen för nybygge, torde, på sätt egnahemsstyrelsen erinrat, ändring ej kunna vidtagas i reglerna därutinnan, såvitt angår upplåtna nybyggen. Dessa regler äro nämligen intagna i upplåtelsekontrakten. Då reglerna i stort sett överensstämma med vad i motsvarande hänseende föreslagits beträffande kronotorp, ifrågasätter jag ej heller ändring i densamma med avseende å framtida nybyggesupplåtelse.

Vidkommande den av nybyggesnämnden väckta frågan om utsträckning av den tid, inom vilken nybyggare har att uppföra föreskrivna byggnader, synes lämpligt, att därutinnan nu gällande föreskrifter ändras till huvudsaklig överensstämmelse med vad i motsvarande hänseende förordats i fråga om kronotorp. Till denna fråga, som rör ändring av ovannämnda av Kungl. Maj:t den 21 juni 1912 fastställda reglemente, ber jag emellertid få återkomma, sedan riksdagen fattat beslut i anledning av vad jag föreslagit angående dikning å nybyggena samt odlings- och byggnadsbidrag till nybyggesinnehavarna.

Departements-
chefen.

Vid bifall till vad jag i sistnämnda hänseenden förordat erfordras med avseende å framtida nybyggesupplåtelse vissa ändringar i de av riksdagen 1909 godkända upplåtelsegrunderna. Det torde kunna uppdragas åt Kungl. Maj:t såväl att införa dessa ändringsföreskrifter och vidtaga därav föranledda jämkningar i bestämmelserna i övrigt som ock att utfärda erforderliga föreskrifter angående det förordade odlingsbidraget till innehavare av redan upplåtna nybyggen.

Anslagsbehovet.

Odlingshjälp och tilläggsbidrag, som för närvarande utgå till innehavare av skogstorp och odlingslägenheter samt nybyggen å Alträskis kolonisationsområde, anvisas från ordinarie förslagsanslaget till odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl. I punkten 97 under nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition har nämnda anslag för budgetåret 1929/1930 uppförts med oförändrat belopp, 200,000 kronor.

Erinras må jämväl i detta sammanhang att Kungl. Maj:t i punkten 99 under nämnda huvudtitel av årets statsverksproposition i anledning av framställning den 17 september 1928 från Alträskis nybyggesnämnd föreslagit riksdagen att till gäldande av vissa av kolonisationsverksamheten å Alträskis kolonisationsområde föranledda utgifter för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra förslagsanslag av 3,275 kronor. Berörda utgifter avse huvudsakligen förvaltningsomkostnader samt krono- och kommunalutskylder för nybyggena.

Domänstyrelsen har i sin ovannämnda skrivelse den 19 september 1928 behandlat frågan om de ökade kostnader, som föranledas av styrelsens förslag om odlingsbidrag till innehavare av skogstorp och odlingslägenheter. Styrelsen anför därutinnan:

Nämnda kostnader vore synnerligen svåra att beräkna med hänsyn därtill, att utredning icke finnes att tillgå, i vad mån ytterligare odling vore möjlig i anslutning till sådana lägenheter, å vilka den odlingsbara marken redan vore uppodlad. Att söka uppgöra en beräkning över kostnaderna vore sannolikt ej heller erforderligt, då beloppet endast delvis komme att årligen under en rätt lång följd av år tagas i anspråk.

Av vissa utredningar att döma syntes å nu befintliga skogstorp och odlingslägenheter uppodlas omkring 80 hektar årligen, för vilket arbete vederbörande voro berättigade att utfå odlingshjälp efter 250 kronor per hektar med 20,000 kronor. Med det nu ifrågasatta högre odlingsbidraget torde särskilt odlingen å torvmarkerna komma att avsevärt påskyndas. Enligt förslaget bestämmelser skulle odlingsbidraget beträffande dylik mark utgå med 375 kronor per hektar. Då även någon odling av fast mark samtidigt torde förekomma, syntes odlingsbidraget under några år framåt kunna beräknas till 425 kronor per hektar. Om det ökade statsbidraget kunde tänkas åstadkomma en fördubbling av den årligen odlade arealen eller uppodling av 160 hektar, skulle det härför erforderliga statsbidraget bliva 68,000 kronor. Mot denna ökade kostnad svarade en minskning å det nu utgående anslaget av 20,000 kronor. Nettoökningen syntes därför böra beräknas till 48,000

kronor avrundat till 50,000 kronor. Med hänsyn till bestämmelserna om huru odlingsbidraget skulle utbetalas, torde det icke behöva ifrågasättas någon ökning i det nu för odlingslägenheter och skogstorp utgående statsanslaget av 200,000 kronor under det första budgetåret, efter det styrelsens förslag eventuellt blivit bifallet. Bestämmelserna om upprättande av odlingsplan torde ock i någon mån fördröja utbetalandet av det högre statsbidraget.

Alträskes nybyggesnämnd har i sitt förut omförmälda, den 10 november 1928 till egnahemsstyrelsen avgivna utlåtande uttalat att, om nybyggarna å kolonisationsområdet bereddes möjlighet att erhålla odlingsbidrag å 750 kronor, erfordrades för budgetåret 1929/1930 ett belopp av 2,000 kronor utöver det av nämnden i skrivelsen den 17 september 1928 begärda beloppet.

Egnahemsstyrelsen har i sitt den 20 november 1928 avgivna utlåtande förklarat sig ej hava något att erinra mot denna beräkning av medelsbehovet. Styrelsen har därjämte ifrågasatt, att medgivande måtte begäras av riksdagen, att det anslag, som för budgetåret 1929/1930 kunde anvisas för uppehållande av nämndens verksamhet, måtte i mån av behov användas jämväl för bestridande av andra sådana utgifter, som bleve en följd av de av styrelsen förordade jämkningarna i upplåtelsevillkoren.

Statskontoret har yttrat, att de föreslagna bidragen till nybyggare å Alträskes kolonisationsområde syntes böra anordnas från ordinarie förslagsanslaget till odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl. och att den utgift för sagda anslag, som skulle bliva en följd därav, torde vara alltför obetydlig för att någon höjning av anslaget fördenskull skulle behöva vidtagas.

De av mig nu förordade odlings- och byggnadsbidragen till kronotorpare samt innehavare av skogstorp, odlingslägenheter och nybyggen torde — i likhet med hittills utgående bidrag av samma slag — böra anvisas från ordinarie förslagsanslaget till odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl. Övriga kostnader, som för det allmänna föranledas av de föreslagna bestämmelserna angående skogstorp, odlingslägenheter och kronotorp, såsom utgifter för dikning, upprättande av odlingsplan, utstakning av kronotorp m. m. torde böra bestridas av domänfondens avkastning.

Med hänsyn bland annat därtill, att de tillstyrkta bidragen avses skola utgå först i den mån föreskrivna byggnads- och odlingsarbeten fullgöras, torde desamma ej i nämnvärd grad komma att öka medelsbehovet för budgetåret 1929/1930. Någon höjning av det belopp, varmed ifrågavarande anslag uppförts i statsverkspropositionen, synes därför ej påkallad. I vad mån förhöjning av anslaget må bliva erforderlig för framtiden, torde för närvarande knappast kunna med större säkerhet bedömas. Först sedan erfarenhet om de föreslagna bestämmelsernas verkningar under någon tid vunnits, torde mera säkra beräkningar av det framtida anslagsbehovet kunna göras.

Departements-
chefen.

Departementschefens hemställan.

På grund av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) dels medgiva, att Kungl. Maj:t må, i huvudsaklig överensstämmelse med de i bilaga A till detta protokoll intagna bestämmelser, utfärda kungörelse angående upplåtande av kronotorp å vissa kronoparker m. m.;

b) dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag härutinnan tillstyrkt vidtaga ändringar i de av riksdagen godkända bestämmelser rörande upplåtande av nybyggen å Alträks kolonisationsområde samt utfärda föreskrifter angående ytterligare odlingsbidrag till innehavare av upplåtna dylika nybyggen.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Rune Thygesen.

Bilaga A.

Förslag
till
**kungörelse angående upplåtande av kronotorp å vissa
kronoparker m. m.'**

Häri genom förordnas som följer:

Om utläggande av kronotorp.

1 §.

Å kronoparker i Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län samt nedom odlingsgränsen i Västerbottens och Norrbottens län må av domänstyrelsen till odling och bebyggande efter ansökan upplåtas lägenheter (*kronotorp*), som styrelsen finner lämpliga för ändamålet och erforderliga för tillgodoseende av behovet av arbetskraft på kronans skogar.

2 §.

Vid upplåtelse av kronotorp skola lända till efterrättelse i denna kungörelse om kronotorp meddelade föreskrifter samt i tillämpliga delar bestämmelserna i lagen om nyttjanderätt till fast egendom. De ytterligare villkor för upplåtelse, som kunna finnas erforderliga, bestämmas av domänstyrelsen. Avtal om upplåtelse skall upprättas skriftligen.

3 §.

Kronotorp upplåtes under nyttjanderätt på femtio år med innehavaren förbehållen optionsrätt till förnyat arrende vid arrendetidens slut.

4 §.

Till kronotorpare må antagas svensk medborgare, som gjort sig känd för sparsamhet, nykterhet och hederlig vandel samt prövas äga goda personliga förutsättningar för upparbetande och drivande av ett mindre jordbruk. Företräde skall lämnas skogsarbetare bland ortens befolkning.

Kronotorp må ej upplåtas till den, som redan äger fast egendom av den storlek, att därå kan födas en familj. Ej heller må till samma sökande upplåtas mer än ett kronotorp.

5 §.

Innan kronotorp upplåtes, skall noggrann undersökning företagas för utrönande av, huruvida det för upplåtelse ifrågasatta området innehåller till-

räcklig för odling tjänlig mark samt övriga i 1 och 4 §§ angivna förutsättningar för upplåtelse äro för handen. Vid undersökningen av odlingsmarken skall biträda jordbrukskonsulent eller annan person, som domänstyrelsen prövar därtill kompetent.

I samband med undersökning, som nyss nämnts, skall dels verkställas utstakning och kartläggning samt beskrivning och värdering av området, dels ock av den biträdande jordbrukssakkunnige upprättas odlingsplan, omfattande minst tre hektar av odlingsmarken.

6 §.

1 mom. Till kronotorp skall läggas odlingsbar mark i ett eller högst två skiften och i regel till en areal av minst fem och högst åtta hektar. Där sökanden så önskar och förhållandena i övrigt därtill föranleda, må nämnda areal ökas till högst tio hektar. I undantagsfall må arealen understiga fem hektar.

Har kronotorpare uppodlat den kronotorpet tillagda odlingsmarken i dess helhet, må, där så lämpligen kan ske, detsamma tilldelas ytterligare odlingsmark intill så stor areal, att odlingsmarkens sammanlagda areal bliver femton hektar. Angående sådan utvidgning av arealen skall skriftligt tilllägg göras till upplåtelsekontraktet.

Utläggas två eller flera kronotorp intill varandra, skall därvid nödig hänsyn tagas till möjliggörande av framtida utvidgning av odlingsmarken på sätt nyss nämnts.

2 mom. Ingår torvmark i odlingsområdet, skola nödiga avloppsdiken ävensom laggdiken, som möjliggöra odlingsarbetets omedelbara påbörjande, upptagas genom kronans försorg.

Om kronotorpares rättigheter och skyldigheter under arrendetiden.

7 §.

Under femton år från första upplåtelsen åtnjuter kronotorpare frihet från erläggande av arrende för kronotorpet, och under samma tid ansvarar kronan för skatt och annan allmän tunga, som belöpa å detsamma.

Från och med sextonde året från första upplåtelsen erlägges för kronotorpet årlig arrendeavgift. Denna bestämmes vid upplåtelsen och sättes till tre och sex tiondels procent av sammanlagda beloppet av uppbyren byggnads-hjälp, varom i 9 § sägs, och den kronotorpet tilldelade odlingsmarkens värde, vilket ej må beräknas högre än till femtio kronor för hektar. Tillägges kronotorpet sedermera ytterligare odlingsmark, skall arrendeavgiften höjas med belopp, som motsvarar tre och sex tiondels procent av samma marks värde, beräknat på sätt nyss nämnts.

8 §.

Inom tre år efter första upplåtelsen skall minst en hektar av den kronotorpet tillagda odlingsmarken vara odlad och färdig till sädd, och skall likaledes minst en hektar ytterligare uppodlas under var och en av de två närmast därefter följande treårsperioderna, allt i enlighet med vad vid upplåtelsen närmare bestämmes i fastställd odlingsplan. Kronotorparen äger att såsom odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet åtnjuta ett belopp intill 750 kronor, under iakttagande att högre belopp ej må utgå än den enligt odlingsplanen beräknade odlingskostnaden och ej i något fall mer än 500 kronor för hektar. Odlingsbidraget utbetalas i mån av arbetets fortgång på sätt vid upplåtelsen närmare bestämmes.

9 §.

Inom tid, som vid upplåtelsen bestämmes, skall kronotorpare hava å kronotorpet uppfört bostadshus och uthus i enlighet med vad vid upplåtelsen närmare avtalats. Tiden må allenast i undantagsfall sättas längre än till sju år från första upplåtelsen.

Såsom bidrag till nämnda byggnaders uppförande äger kronotorpare åtnjuta intill 2,000 kronor. I undantagsfall, när synnerliga skäl därtill äro, må detta belopp höjas, dock högst till 3,000 kronor. Byggnadsbidraget utbetalas i mån av arbetets fortgång på sätt vid upplåtelsen närmare bestämmes.

10 §.

Kronotorpare äger att från kronans mark erhålla dels efter utsyning behöfligt virke till åbyggnader, som angivas i upplåtelsekontraktet, och till nödiga hägnader samt gagnvirke till övrigt husbehov, dels ock efter anvisning erforderligt skogsfång till vedbrand, det senare dock företrädesvis av vindfällan, avfall vid avverkningar, torr skog eller sådan skog, som i anseende till sin beskaffenhet eljest bör för en god skogsvård avverkas.

Därest behov uppkommer av större eller flera åbyggnader än vid upplåtelsen föreskrivits, äger domänstyrelsen medgiva, att kronotorparen jämväl för sådant ändamål erhåller nödigt virke från kronans mark. I skriftligt tillägg till upplåtelsekontraktet skall föreskrivas, huru den nya åbyggnaden skall vara beskaffad.

11 §.

Kronotorpare äger rätt att å område av kronans mark, som för ändamålet anvisas, erhålla nödigt bete för å kronotorpet vinterfödda hästar och nötkreatur; dock att, när domänstyrelsen så påyrkar, det anvisade området må kunna utbytas mot annat, samt att i varje fall från bete undantages mark, varå i skogsvårdssyfte vidtagits anordningar, som av betesrätten skulle lida men.

12 §.

Kronotorpare äger jakträtt å kronotorpet med undantag beträffande jakten å älg.

Domänstyrelsen bör i den mån och för den tid, som prövas lämpligen kunna ske, bereda kronotorpare rätt att utan avgift jaga och fiska inom visst begränsat område å angränsande kronopark.

13 §.

Kronotorpare skall vara skyldig att företrädesvis i brandstodsbolag för länet eller i orten, där sådan finnes, för kronans räkning ombesörja och utan avdrag å arrendet bekosta åbyggnadernas brandförsäkring till deras fulla i behörig ordning uppskattade värde med rätt för domänstyrelsen att, där anledning därtill förekommer, meddela föreskrift såväl om det belopp, varför försäkring bör sökas, som om den anstalt, där försäkring må äga rum.

Om brandskada inträffar, är kronotorparen skyldig att mot erhållande av brandskadeersättningen bota skadan utan rätt att av kronan erhålla fritt virke; skolande kronan äga uppbära brandskadeersättningen, vilken tillhålls kronotorparen i den mån för byggnadernas återuppförande erfordras.

14 §.

Kronotorpare är skyldig underhålla genom kronans försorg upptagna lagg- och avloppsdiken till den del desamma ligga inom kronotorpets område ävensom, enligt vad därom vid upplåtelsen bestämmes, utanför kronotorpet belägna avloppsdiken.

15 §.

Utfartsväg från kronotorpet underhålles av kronotorparen även i fall, där vägen tillkommit med bidrag från kronans sida.

I underhållet av genom kronans försorg upptagen huvudväg, varigenom förbindelse med ortens vägnät erhållits, är kronotorpare skyldig deltaga i den utsträckning och enligt de grunder, varom vid kronotorpets upplåtande eller vid den vägbyggnaden föregående undersökningen överenskommits. Kronotorpare må dock ej åläggas underhålla längre sträcka av dylik huvudväg än tillsammans 300 meter.

16 §.

Kronotorp må icke utan domänstyrelsens medgivande överlåtas.

17 §.

1 mom. Om kronotorp avträdes till kronan, skall kronotorparen avlämna detsamma med åbyggnader och odlingar till föreskriven omfattning i fullgott skick eller ersätta bristen, sådan den vid avträdessyn befinnes.

2 mom. Har kronotorpare vidtagit jordförbättringar utöver vad honom enligt upplåtelseavtalet ålegat eller verkställt överbyggnad, vartill han ägt erhålla fritt virke, äge han vid avträdet åtnjuta ersättning därför av kronan. Avträdes kronotorpet före utgången av femtonde året från första upplåtelsen, må kronotorparen kunna tillerkännas ytterligare ersättning för sådana å kronotorpet nedlagda förbättringar, varför han icke kan anses gottgjord genom av honom åtnjutna förmåner.

Om ny upplåtelse av kronotorp, som avträts under arrendetiden.

18 §.

Ny upplåtelse av kronotorp, som avträts till kronan, skall avse återstoden av den ursprungliga upplåtelse tiden och ske under oförändrade villkor. Beträffande fullgörandet av den kronotorparen åliggande odlings- och byggnadsskyldighet må dock vidtagas den jämkning, vartill omständigheterna skäligen må anses föranleda. Har gottgörelse tillerkänts avträdande kronotorpare enligt vad i 17 § 2 mom. sagts, må den nye kronotorparen kunna tillförbindas att gälda beloppet medelst årliga avbetalningar under skälig tid, högst tio år.

Om inlösen av kronotorp.

19 §.

Sedan kronotorpare fullgjort honom enligt upplåtelsevillkoren åliggande odlings- och byggnadsskyldighet, äger han på nedan angivna villkor med äganderätt inlösa kronotorpet jämte erforderlig skogsmark, såvitt kronotorpet med dylikt skogsmarksområde prövas kunna utan olägenhet avskiljas från kronoparken.

20 §.

Köpeskillingen för kronotorp bestämmes med hänsyn till värdet å jord och skog samt uppburet byggnadsbidrag. Därvid skall iakttagas, att värdet av odlingsmarken sättes till samma belopp, vartill nämnda värde beräknats vid bestämmande av arrendeavgiften, samt att annan mark och växande skog åsättas skäligt värde.

Har kronotorpare tillförbundits gälda ersättning, på sätt i andra punkten av 18 § sägs, skall vad därav återstår oguldet medräknas vid köpeskillingens bestämmande.

21 §.

Vill kronotorpare inlösa kronotorp, skall skriftlig framställning därom göras hos domänstyrelsen.

Befinnes ej uppenbart, att kronotorpet med erforderligt skogsmarksområde icke utan olägenhet kan avskiljas från kronoparken, har domän-

styrelsen att föranstalta om undersökning av kronotorpet för utrönande av huruvida kronotorparen fullgjort honom enligt upplåtelsevillkoren åliggande odlings- och byggnadsskyldighet. Där så från någondera sidan påkallas, skall sådan undersökning företagas i den ordning, som beträffande syn är föreskriven i 2 kap. 11 och 12 §§ i lagen om nyttjanderätt till fast egendom; och gälle i dylikt fall jämväl i övrigt i tillämpliga delar vad i nämnda lagrum stadgas.

Befinnes att föreskrivna odlings- och byggnadsarbeten blivit fullgjorda, skall domänstyrelsen ombesörja, att till kronotorpet föreslås lämpligt skogsmarksområde, därvid vederbörande lantmätare skall biträda, samt att kronotorpet värderas efter de i 20 § angivna grunder.

22 §.

Sedan på sätt i 21 § omförmäles förslag till lämpligt område för kronotorp upprättats samt värdering skett, skall domänstyrelsen med eget utlåtande underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning.

23 §.

Beslutar Kungl. Maj:t, att inlösen må äga rum, skall domänstyrelsen med kronotorparen upprätta köpekontrakt angående försäljningen. I kontraktet skola intagas samtliga villkor för köpet.

24 §.

Där köpeskillingen för kronotorp icke erlägges kontant vid köpets avslutande, delas densamma i två lika stora delar, en amorteringsdel och en stående del.

Å amorteringsdelen erlägges, intill dess densamma blivit till fullo gulden, en annuitet av sex procent, varvid såsom ränta räknas tre och sex tiondels procent å det oguldna kapitalbeloppet av amorteringsdelen.

Å den stående delen betalas ränta efter tre och sex tiondels procent, intill dess jämväl denna del tillfullo inbetalts. Densamma skall vara gulden senast inom fem år från det sista inbetalningen å amorteringsdelen bort fullgöras.

Det står köpare fritt att när som helst betala köpeskillingen i dess helhet jämte upplupna räntor samt att göra de ytterligare avbetalningar han önskar, dock företrädesvis å den stående delen.

Annuitet erlägges i den ordning, som av domänstyrelsen vid köpet närmare bestämmes.

25 §.

Erlägges köpeskillingen genom avbetalningar, skall kronotorpets ägare, intill dess köpeskillingen i sin helhet guldits, hålla de byggnader, som vid tiden för köpet finnas å egendomen och äro nödiga för fastighetens bruk, så ock därå växande värdefull skog brandförsäkrade till fulla värdet. Årligen skall till domänstyrelsen insändas bevis, att brandförsäkringen vidmakthålles.

26 §.

Innan köpeskillingen blivit till fullo gulden, vare ej ägaren tillåtet att utan domänstyrelsens medgivande bedriva annan avverkning av kronotorpets skog än som med tillämpning av en ändamålsenlig hushållning kan anses erforderlig för kronotorpets behov. Medgivande, som nyss nämnts, må givas allenast, såframt därigenom kronans säkerhet till betalning icke märkligen minskas.

27 §.

Vad av köpeskillingen återstår oguldet jämte ränta skall, där domänstyrelsen det påfordrar, genast vara till betalning förfallet:

- a) om föreskrivna ränte- och kapitalavbetalningar icke ordentligt fullgöras;
- b) om ägaren åsidosätter sin skyldighet att hava byggnader och skog brandförsäkrade;
- c) om kronotorpet genom vanvård eller annorledes så försämras, att kronans säkerhet till betalning märkligen minskas, eller avverkning av därå växande skog bedrivs i strid mot vad i 26 § stadgas; samt
- d) om kronotorpet helt eller delvis överlåtes å någon, som ej äger del i detsamma och ej är ägarens make, skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led, adoptivbarn, syskon eller syskons avkomling.

I fall, som under d) nämnts, må domänstyrelsen dock, där skäl därtill äro, medgiva den nya ägaren att övertaga betalningsansvaret för ogulden köpeskillning på oförändrade villkor.

28 §.

Som säkerhet för ogulden del av köpeskillingen skall kronotorpare avlämna skuldförbindelse, avfattad i överensstämmelse med vad i 24—27 §§ föreskrivits och försedd med inteckningsmedgivande.

29 §.

Vid försäljning av kronotorp skola göras erforderliga förbehåll om servitut till förmån för såväl kronoparken eller därå belägen fastighet som kronotorpet.

Sålunda skall å ena sidan i allmänhet ägaren av kronotorpet förpliktas tåla, att väg för utforsling av virke från kronoparken tages över detsamma och att däröver till förmån för kronoparken eller därå belägen fastighet drages elektrisk ledning, allt dock mot ersättning för skada, som må vållas vid servitutets utövande. Vidare skall förbehåll göras om skyldighet för ägaren av kronotorpet att underhålla väg.

Å andra sidan skall ägaren av kronotorpet, om och i den mån så finnes nödigt, tillerkännas rätt att å kronoparken efter anvisning årligen taga viss myckenhet husbehovsvirke och bränsle samt att å angivna platser å krono-

parken taga grus, sand, torv och lera till husbehov samt för fullgörande av honom åliggande skyldighet att underhålla väg.

30 §.

Sedan köpekontrakt upprättats, skall domänstyrelsen ombesörja, att det försålda kronotorpet på kronans bekostnad genom avstyckning utbrytes från kronoparken, samt att lagfart meddelas å köpet på köparens bekostnad. Domänstyrelsen har jämväl att ombesörja, att inteckning fastställes till säkerhet för utfärdad skuldförbindelse och beståndet av servitut, varom förbehåll gjorts till förmån för kronoparken eller därå belägen fastighet, samt att för skuldförbindelsen meddelad inteckning förnyas.

Om skogstorp och odlingslägenheter.

31 §.

Innehavare av skogstorp, som upplåtits antingen enligt brevet den 29 maj 1891 (nr 29) till domänstyrelsen angående upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker i Norrbottens län eller enligt kungörelsen den 27 maj 1904 (nr 21 s. 4) angående upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län och sedermera erhållits på arrende på 50 år, så ock innehavare av odlingslägenhet, som upplåtits enligt kungörelsen den 18 juni 1909 (nr 69) angående upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen, må under förutsättning, att lägenheten i befintligt skick eller efter företagen utvidgning, varom i 32 § sägs, är lämplig för jordbruksändamål samt på de villkor i övrigt, som i varje särskilt fall föreskrivas, komma i åtnjutande av förmån, som avses i 32—35 §§.

För utrönande av huruvida lägenhet är lämplig för jordbruksändamål, skall, där så finnes erforderligt, besiktning företagas å lägenheten, därvid skall biträda jordbrukskonsulent eller annan person, som domänstyrelsen prövar därtill kompetent.

32 §.

Föreligger behov av utvidgning av skogstorp eller odlingslägenhet tilldelad odlingsmark, må, där så lämpligen kan ske, efter domänstyrelsens prövning till lägenheten läggas ytterligare odlingsmark. När synnerliga skäl ej föreligga, må den sammanlagda arealen av odlingsmarken icke överstiga tio hektar, och må arealen ej i något fall ökas utöver femton hektar.

Angående sådan utvidgning av arealen skall skriftligt tillägg göras till upplåtelsekontraktet. Lägenhetsinnehavaren skall därvid tillförbindas att erlægga den höjning i den årliga arrendavgiften, som motsvarar tre och sex tiondels procent av tillskottsjordens värde, vilket dock ej må sättas högre än till tjugu kronor för hektar.

33 §.

För nyodling, som å skogstorp eller odlingslägenhet påbörjas efter den 30 juni 1929 och verkställs enligt godkänd plan, må lägenhetens innehavare — utöver honom enligt äldre bestämmelser rörande skogstorp eller odlingslägenheter tillkommande odlingshjälp — efter domänstyrelsens prövning erhålla odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet å belopp intill 500 kronor. Därvid skall dock iakttagas, att bidrag till odlingsarbetet ej må utgå med så högt belopp, att bidraget jämte odlingshjälp, som enligt nyssnämnda bestämmelser må tillkomma lägenhetsinnehavaren för samma odlingsarbete, överstiger vare sig den enligt odlingsplanen beräknade kostnaden eller 500 kronor för hektar. Odlingsbidraget utbetalas i mån av odlingsarbetets fortgång.

34 §.

Äro åbyggnaderna å skogstorp eller odlingslägenhet i väsentlig grad bristfälliga, må lägenhetens innehavare för iståndsättande av desamma eller uppförande av nya byggnader efter domänstyrelsens prövning erhålla byggnadsbidrag intill så stort belopp, att detsamma jämte statsbidrag, som enligt äldre bestämmelser rörande skogstorp eller odlingslägenheter utlämnats till byggnadsarbete, uppgår till 2,000 kronor eller i undantagsfall, när synnerliga skäl därtill äro, till 3,000 kronor.

I tillägg till upplåtelsekontraktet skola föreskrifter lämnas om de arbeten, som skola utföras, och om den tid, högst 3 år, inom vilka arbetena skola vara slutförda. Lägenhetsinnehavaren skall därjämte tillförbindas vidkännas den höjning i den årliga arrendeavgiften, som motsvarar tre och sex tiondels procent av uppburet byggnadsbidrag.

Byggnadsbidrag utbetalas i mån av arbetets fortgång.

35 §.

Om inlösen av skogstorp och odlingslägenhet skall i tillämpliga delar gälla vad ovan är stadgat beträffande inlösen av kronatorp. I fråga om beräkningen av köpeskillingen för skogstorp och odlingslägenhet skall dock iakttagas, att hänsyn tages till dels uppburet statsbidrag dels ock värdet av jord och skog samt kronan tillhörig byggnad, som vid upplåtelsen må hava funnits å lägenheten, enligt följande grunder:

a) att i köpeskillingen inräknas statsbidrag, till vilket enligt arrendevillkoren hänsyn tagits vid beräkning av arrendeavgiften för lägenheten;

b) att värdet av odlingsmarken sättes till samma belopp, vartill nämnda värde beräknats vid bestämmande av arrendeavgiften för lägenheten;

c) att annan mark och växande skog åsättas skäligt värde; och

d) att där lägenheten vid tiden för upplåtandet var bebyggd med kronan tillhörigt hus, priset därför sättes till dess värde vid nämnda tid, dock att rotvärdet å det för byggnaden använda virket ej må medräknas.

Särskilda bestämmelser.**36 §.**

Åtgärder, som i 5 § avses, besiktning, varom i 31 § sägs, samt upprättande av odlingsplan, som i 33 § omförmäles, verkställas utan kostnader för sökanden.

37 §.

Domänstyrelsen äger meddela de närmare föreskrifter, som kunna finnas erforderliga för tillämpningen av denna kungörelse.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1929, från och med vilken dag vidare upplåtande av nya lägenheter på grund av kungörelsen den 18 juni 1909 (nr 69) angående upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen icke må äga rum.
